วัดศาลาปูนวรวิหาร



ท่านเจ้าคุณพระราชสิทธิมงคล
(หลวงพ่อสวัสดิ์ จิตตะทศ)

วัดศาลาปูนวรวิหาร ■ ท่านเจ้าคุณพระราชสิทธิมงคล (หลวงพ่อสวัสดิ์ จิตตะทศ)

วัดศาลาปูนวรวิหาร

ท่านเจ้าคุณพระราชสิทธิมงคล

(หลวงพ่อสวัสดิ์ จิตตะทศ)



หลวงพ่อแขนลาย

ประวัติ
วัดศาลาปูนวรวิหาร

นมัสการหลวงพ่อสวัสดิ์
ชมวัดสงบใจ
หอไตรโบราณ
ตระการพื้นถิ่นพิพิธภัณฑ์

คำนำ

ด้วยจิตศรัทธาและระลึกถึงคุณพระศรีรัตนตรัย เหล่าสานุศิษย์พร้อมใจจัดทำหนังสือบทสวดมนต์ ถวายแด่ **ท่านเจ้าคุณราชสิทธิมงคล (สวัสดิ์ จิตตะทส)** เพื่อเป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา และสังฆบูชา

เนื้อหาสาระในหนังสือเล่มนี้ประกอบด้วย **ประวัติวัดศาลาปูนวรวิหาร ชีวประวัติโดยสังเขปของท่านเจ้าคุณราชสิทธิมงคล (สวัสดิ์ จิตตะทส)** อีกทั้งยังอุดมด้วย**บทสวดมนต์**ที่สำคัญมากมายเป็นภาษาบาลี พร้อมคำแปลภาษาไทยที่ได้พรรณนาตามความหมายของศัพท์ไว้อย่างชัดเจน บริสุทธิ์ บทสวดมนต์ที่ปรากฏในหนังสือเล่มนี้ได้กล่าวถึงตำนานความเป็นมาและความสำคัญ ซึ่งสาธุชนที่สนใจศึกษาสามารถรับรู้เรื่องราวได้อย่างลึกซึ้ง

คณะผู้จัดทำหนังสือเล่มนี้ขอกราบขอบพระคุณท่านเจ้าคุณราชสิทธิมงคล (สวัสดิ์ จิตตะทส) ที่ได้เมตตาข้อมูลและบทสวดมนต์ เพื่อนำมาจัดพิมพ์เผยแพร่ ซึ่งจักยังประโยชน์ต่อพุทธศาสนิกชนได้ศึกษา เรียนรู้ และสามารถนำไปปฏิบัติตามแนวทางแห่งพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนสืบไป

คณะผู้จัดทำ

สารบัญ



พระอุโบสถ
ศิลปสมัยอยุธยา

วัดศาลาปูนวรวิหาร

วัดศาลาปูนเป็นพระอารามหลวงชั้นโทชนิดวรวิหาร ตั้งอยู่เลขที่ ๓๘ หมู่ ๔ ตำบลท่าวาสุกรี อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นวัดโบราณตั้งอยู่ริมคลองเมืองพระนครศรีอยุธยา (แม่น้ำลพบุรีเดิม) ฝั่งตรงกันข้ามกับเกาะเมืองห่างจากปากคลองหัวแหลมประมาณ ๑๐ เส้น มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ ๒๘ ไร่

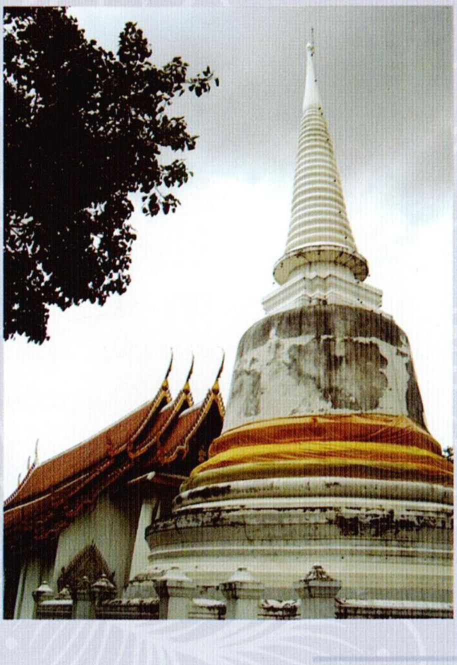
อาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อ คลองมหานาค
ทิศใต้	ติดต่อ คลองเมือง
ทิศตะวันออก	ติดต่อ ที่ดินราษฎร
ทิศตะวันตก	ติดต่อ วัดพรหมนิวาสวรวิหาร (วัดขุนยวน)

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นได้รับกฐินพระราชทานจากพระเจ้าแผ่นดิน และพระบรมวงศานุวงศ์เป็นประจำ และทรงถือเป็นพระราชกรณียกิจสำคัญที่จะต้องทำการบูรณปฏิสังขรณ์เอาพระทัยใส่ในการปกครอง และจัดการศึกษาอบรมของวัดด้วยการเรียกนามของวัดเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย เช่น **วัดโลกยสุทธาวาสพระอารามหลวง วัดโลกยสุทธาวาสวรวิหาร วัดโลกยสุทธามหาวรวิหาร วัดโลกยสุทธาศาลาปูน** ปัจจุบันเรียกว่า**วัดศาลาปูน** การที่เรียกว่าวัดศาลาปูนนั้น เนื่องจากวัดนี้ตั้งอยู่ในย่านศาลาปูนในเกาะทุ่งขวัญสมัยกรุงศรีอยุธยา จึงได้ชื่อว่าวัดศาลาปูนตามชื่อย่านหรือหมู่บ้านพงศาวดารเขียนไว้ว่า **“บ้านศาลาปูน เผาปูนขาย”**











เพดานและเสา แปดเหลี่ยม บัวหัวเสา กลีบบัวจงกลของวัดศาลาปูน ลายดาวเพดาน เหมือน กับที่วัดไชยวัฒนาราม



หน้าบัน



ชื่อวัดโลกยสุทธานั้น เป็นชื่อพระอารามหลวงในเขตพระราชฐานชั้นใน ซึ่งปรากฏอยู่ในทำเนียบพระอารามหลวง ตั้งอยู่ด้านหลังพระวิหารพระมงคลบพิตร ห่างจากวัดศาลาปูน 700 เมตร เมื่อกรุงศรีอยุธยาเสียกรุง วัดโลกยสุทธาก็ถูกทำลายด้วย ต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น เกรงว่าชื่อวัดโลกยสุทธาจะหายไปจากความทรงจำ จึงเอาชื่อวัดโลกยสุทธามาเรียกรวมกับวัดศาลาปูน และได้นำเสนาสนะบางอย่างจากวัดโลกยสุทธามาไว้ที่วัดศาลาปูน เช่น บานประตูพระอุโบสถประดับมุกลวดลายสวยงาม ปัจจุบันอยู่ที่วัดสุทัศนเทพวราราม กรุงเทพมหานคร





พระประธาน
และบรรยากาศ
ในพระอุโบสถ

การปกครองวัดศาลาปูน

วัดศาลาปูนเป็นที่สถิตของพระราชาคณะตำแหน่งพระธรรมราชา สืบต่อกันมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๑ จนถึงรัชกาลที่ ๖ ในสมัยรัชกาลที่ ๔ และรัชกาลที่ ๕ วัดศาลาปูนเป็นที่สถิตของพระราชาคณะชั้นสมเด็จ คือสมเด็จพระพุฒาจารย์ (พุก) ซึ่งเป็นสมเด็จพระราชาคณะเพียงรูปเดียวที่ได้รับพระราชทานตั้งขึ้นในเขตหัวเมืองชั้นนอกพระราชาคณะผู้ใหญ่และพระเถระ ผู้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดศาลาปูน

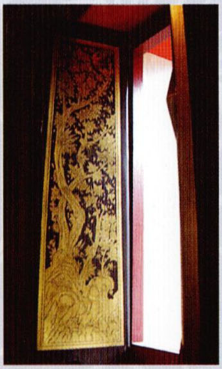
๑. **พระธรรมราชา (อู๋)**

ในรัชกาลที่ ๑



จิตรกรรมฝาผนังสมัยรัชกาลที่ ๕

บานหน้าต่าง ประตู ลงรักปิดทองลายวิจิตร





๒. **พระธรรมราชา (ดุ้ม)**
ในรัชกาลที่ ๒ พ.ศ. ๒๓๕๙ - ๒๓๘๗

๓. **พระธรรมราชา (เรือง)**
ในรัชกาลที่ ๓ พ.ศ. ๒๓๘๙

๔. **พระธรรมราชา (อิน)**
ในรัชกาลที่ ๓ พ.ศ. ๒๓๙๔ - ๒๓๙๔

๕. **สมเด็จพระพุฒาจารย์ (พุก)** ป.ธ.๓
ในรัชกาลที่ ๔ พ.ศ. ๒๓๙๔ - ๒๔๒๗

๖. **พระธรรมราชานุวัตร (อาจ)**
ในรัชกาลที่ ๕ พ.ศ. ๒๔๒๘ - ๒๔๖๓

๗. **พระครูจันทรรัศมี (อยู่)** ป.ธ.๓
ในรัชกาลที่ ๖ พ.ศ. ๒๔๖๕ - ๒๔๙๒

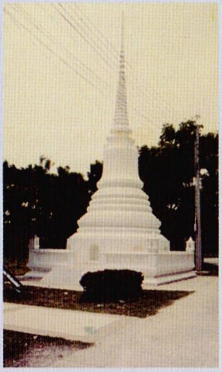
๘. **พระสุนทรธรรมโกศล (เกตุ ธมฺมทินโน)** ป.ธ.๖
ในรัชกาลปัจจุบัน พ.ศ. ๒๔๙๕ - ๒๕๑๑

๙. **พระครูสาธุกิจโกศล (ไวทย์ มุตตถาโม)** ป.ธ.๕
สมณศักดิ์ปัจจุบันคือ พระธรรมญาณมุนี เป็นที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สถิต ณ วัดพนัญเชิง

๑๐. **พระราชสิทธิมงคล (สวัสดิ์ จิตตะทส)**
พ.ศ. ๒๕๒๔ จนถึงปัจจุบัน

เมื่อมีการประกาศใช้ พ.ร.บ. คณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๔๔๕ **พระธรรมราชานุวัตร (อาจ)** ได้รับแต่งตั้งให้เป็นเจ้าคณะมณฑลกรุงเก่า ซึ่งรวมเอา ๗ หัวเมือง คือ **กรุงเก่า อ่างทอง สระบุรี ลพบุรี อินทร์บุรี สิงห์บุรี** เข้าเป็นมณฑลข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑล คือ **พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหมื่นมรุพงษ์ศิริพัฒน์** ทรงเป็นพระเจ้าน้องยาเธอในรัชกาล



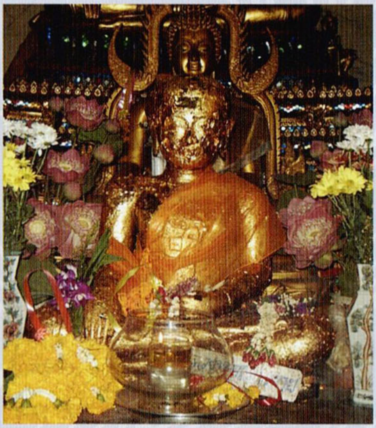


พระเจดีย์ด้านหน้าพระอุโบสถ

สถาปัตยกรรมแบบจีน สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๓

ที่ ๕ พระธรรมราชานุวัตร (อาจ) เป็นผู้อำนวยการจัดการศาสนา การศึกษา การโรงเรียนหนังสือไทยตามวัดในมณฑลกรุงเก่า โดยมีธรรมการมณฑลทำหน้าที่ช่วยเจ้าคณะมณฑล ในปี พ.ศ.๒๔๔๖ ทั่วทั้งมณฑลกรุงเก่ามีโรงเรียนสอนหนังสือไทยตามวัด ๔๕ โรงเรียน มีนักเรียน ๒,๔๒๑ คน ใน พ.ศ.๒๔๒๙ โรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นในวัดมีอยู่ ๕ แห่ง คือ **วัดกษัตราธิราช วัดนิเวศธรรมประวัติ วัดรวก** (อ.ท่าเรือ) **วัดเสนาสนาราม** และ**วัดศาลาปูน** จึงกล่าวได้ว่าสมัยนั้นวัดศาลาปูนเป็นศูนย์รวมอำนาจการปกครองคณะสงฆ์ทั้งมณฑล มีชื่อเสียงในการศึกษาอบรม การบำรุงรักษาวัด ตลอดจนการให้ความสะดวกในการบำเพ็ญกุศลแก่ทางราชการและพ่อค้าประชาชนทั่วไป

ศิลปกรรมและโบราณวัตถุที่สำคัญ



หลวงพ่อแขนลาย

๑. **พระพุทธรูปโบราณศักดิ์สิทธิ์** ชาวบ้านเรียกว่า**หลวงพ่อแขนลาย** เป็นศิลปสมัยก่อนอยุธยาเป็นพระพุทธรูปนั่ง ขนาดหน้าตักกว้างประมาณ ๒๙ นิ้ว ลักษณะคล้ายพระอัครสาวกของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คือ**พระโมคคัลลา พระสารีบุตร** เป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ สามารถบันดาลโชคลาภ ความสำเร็จ ปัดเป่าให้หายจากทุกข์ภัย ไข้เจ็บ เคยถูกโจรกรรมหลายครั้ง แต่ไม่ประสบผล

๒. **พระอุโบสถ** จิตรกรรมฝาผนังคล้ายคลึงกับวัดหน้าพระเมรุ พระอุโบสถวัดศาลาปูนนี้เคยเป็นที่ประดิษฐานหลวงพ่อพระประธานในอุโบสถวัดไร่ขิงมาก่อน เนื่องจากสมเด็จพระพุฒาจารย์ (พุก) ซึ่งเป็นเจ้าอาวาสวัดศาลาปูนและเป็นชาวเมืองนครชัยศรี ได้อัญเชิญไปประดิษฐานไว้ ณ วัดไร่ขิง

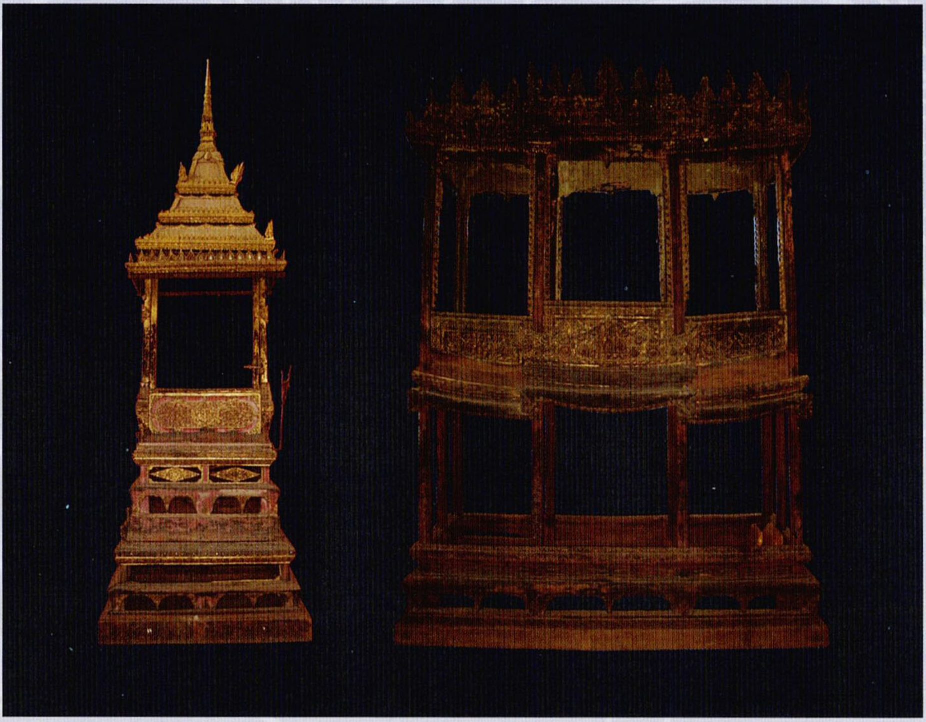




๓. **หอไตร (ปิฎก)** มีความงดงามเป็นเอกมีคุณค่าทางศิลปกรรมสมัยอยุธยา หน้าบันประดับปูนปั้นรูปนารายณ์ทรงครุฑเหยียบนาค เป็นอาคารที่เก็บพระไตรปิฎก พระคัมภีร์และใบลาน ซึ่งเป็นหนังสือสำคัญของพระพุทธศาสนา คือหอสมุดของพระภิกษุสงฆ์นั่นเอง

หอไตร (ปิฎก) หน้าบันประดับปูนปั้นรูปนารายณ์ทรงครุฑ





จากซ้าย-ขวา
ธรรมาสน์ และสังเค็ด

๔. **ธรรมาสน์** เป็นศิลปกรรมเครื่องไม้จำหลักในสมัยอยุธยาตอนต้น รูปทรงงดงาม จำลองมาจากพระแท่นประทับของพระมหากษัตริย์ มีช่อฟ้า ใบระกา บราลี หางหงส์ ซุ้มรังไก่ ยอดเหมปราสาท เช่นเดียวกับปราสาทจริงๆ

๕. **สังเค็ด** เป็นธรรมาสน์สำหรับพระสงฆ์ขึ้นไปเทศน์พร้อมๆ กันหลายองค์ แต่ไม่เกิน ๔ องค์ ซึ่งเรียกการเทศน์แบบนี้ว่า ปุจฉาวิสัชนา ธรรมาสน์จึงต้องขยายยาวออกไป ส่วนหลังคานิยมทำเป็นหลังคาปราสาทซ้อนขึ้นไปเป็นชั้นๆ คล้ายหลังคาโบสถ์ สังเค็ดของวัดศาลาปูนเก่าแก่ที่สุด และงดงามที่สุด แต่อยู่ในสภาพชำรุดทรุดโทรมตามกาลเวลา

ชีวประวัติโดยสังเขป
ท่านเจ้าคุณพระราชสิทธิมงคล
(สวัสดิ์ จิตตะทส)

เรื่องของบุพเพกตบุญตา
เป็นเรื่องที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้
ถือว่าเป็นกรรมประเภทหนึ่ง
แต่เป็นกรรมดีที่ทำให้หลวงพ่อเจ้าคุณ
ต้องย้ายที่อยู่จากที่อำเภอบางไทร
มาอยู่ที่อำเภอวังน้อย



ท่านเจ้าคุณพระราชสิทธิมงคล
(สวัสดิ์ จิตตะทส)

ชาติภูมิ

ท่านเจ้าคุณพระราชสิทธิมงคล (สวัสดิ์ จิตตะทส) เกิดวันศุกร์ ขึ้นสิบค่ำ เดือนสิบสอง ปีมะเส็ง ตรงกับวันที่ ๒๘ เดือนพฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๖๐ ณ บ้านเลขที่ ๑๕ หมู่ ๒ ตำบลราชคราม อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา บิดาชื่อนายอยู่ จิตตะทส มารดาชื่อนางไหม จิตตะทส ท่านมีพี่น้องร่วมบิดามารดา ๓ คน เป็นหญิง ๒ คน ชื่อจันและอิน ท่านเป็นบุตรคนสุดท้อง บิดามีอาชีพทำนา และถึงแก่กรรมเมื่อท่านอายุได้ ๑๒ ปี

เรื่องของบุพเพกตบุญตาเป็นเรื่องที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ถือว่าเป็นกรรมประเภทหนึ่ง แต่เป็นกรรมดีที่ทำให้หลวงพ่อเจ้าคุณ ต้องย้ายที่อยู่จากที่อำเภอบางไทรมาอยู่ที่อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

บรรพชา

ครั้งที่ ๑ เมื่ออายุ ๑๒ ปี ได้บรรพชาในงานฌาปนกิจศพของมารดา ครองเพศสามเณรอยู่ ๓ ปี

ครั้งที่ ๒ หลวงพ่อเจ้าอาวาสวัดบ้านสร้าง ได้จัดการบรรพชาให้อีกครั้งหนึ่ง จนอายุครบบวชท่านจึงทำการอุปสมบทให้

อุปสมบท

เมื่อวันอังคาร ขึ้น ๕ ค่ำ เดือน ๗ ปีชวด ตรงกับวันที่ ๑๒ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๘๐ ณ วัดทองจันทริการาม

***พระอุปัชฌาย์:* พระครูนิเทศธรรมกถา**

เจ้าอาวาสวัดบ้านสร้าง

***พระกรรมวาจาจารย์:* พระอธิการกรีสัมมานัย**

เจ้าอาวาสวัดทองจันทริการาม

***พระนุสาวนาจารย์:* พระครูนิเทศธรรมโกศล**

เจ้าอาวาสวัดพะยอม

วิทยฐานะ

ความรู้สามัญ จบชั้นประถมปีที่ ๔ จากโรงเรียนวัดเชิงเลน อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ความรู้ทางธรรม สอบไล่นักธรรมชั้นเอก จากสำนักเรียนวัดทองจันทริการาม อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การปกครอง

พ.ศ.๒๔๙๘ เป็นเจ้าอาวาสวัดทองจันทริการาม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พ.ศ.๒๕๑๒ เป็นเจ้าคณะอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พ.ศ.๒๕๒๓ รักษาการแทนเจ้าอาวาสวัดศาลาปูนวรวิหาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พ.ศ.๒๕๒๔ เป็นเจ้าอาวาสวัดศาลาปูนวรวิหาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พ.ศ.๒๕๒๔ เป็นเจ้าคณะอำเภอพระนครศรีอยุธยา

พ.ศ.๒๕๒๘ เป็นรองเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พ.ศ.๒๕๒๙ รักษาการเจ้าคณะอำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พ.ศ.๒๕๔๒ ได้รับบัญชาแต่งตั้งเป็นที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สมณศักดิ์

พ.ศ.๒๕๓๐ ได้รับสมณศักดิ์ เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ ที่ พระสุนทรธรรมานุวัตร

พ.ศ.๒๕๔๕ ได้รับสมณศักดิ์ เป็นพระราชาคณะชั้นราช ที่ พระราชสิทธิมงคล

ด้านการศึกษาสงเคราะห์

ท่านได้ให้ความอุปถัมภ์สงเคราะห์แก่โรงเรียน และมอบทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียนตามโรงเรียนต่างๆ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นประจำทุกปี จัดส่งพระภิกษุสามเณรไปศึกษาต่อยังสำนักเรียนในกรุงเทพมหานคร และบริจาคทรัพย์ส่วนตัวถวายพระภิกษุสามเณรที่เรียนธรรม บาลีด้วย ฯลฯ

ด้านการศึกษาอบรม

นอกจากตำแหน่งหน้าที่การปกครองในฐานะเจ้าอาวาสแล้ว ในอดีตท่านเคยเป็นครูสอบปริยัติธรรม เป็นกรรมการคุมสอบบาลีธรรมสนามหลวง เป็นกรรมการตรวจประโยคธรรมสนามหลวง เป็นกรรมการออกข้อสอบธรรมชั้นนวกะภูมิ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ฯลฯ

ความสามารถพิเศษ

สามารถอ่านเขียนภาษาขอมได้เล็กน้อย มีความชำนาญในด้านงานก่อสร้าง การออกแบบ การเขียนแบบ ออกแบบลายไทยได้สวยงาม

ปัจจุบัน

ท่านเจ้าคุณพระราชสิทธิมงคล มีตำแหน่งเป็นที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและเจ้าอาวาสวัดศาลาปูนวรวิหาร อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อายุ ๘๖ ปี พรรษา ๖๖ ปี

ท่านเป็นที่เคารพรัก ศรัทธา เป็นที่เลื่อมใสของพุทธศาสนิกชน ไม่ว่าจะเป็นพ่อค้า ประชาชน ครูบาอาจารย์ ข้าราชการ ทหาร ตำรวจ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และจังหวัดใกล้เคียง แม้บุคคลต่างศาสนา ต่างชาติ เช่น ชาวสิงค์โปร์ ก็เดินทางมาปฏิบัติธรรมและพักค้างคืนที่วัดศาสนาปูนอยู่เป็นประจำจนท่านได้เปิดสาขาวัดไทยในประเทศสิงค์โปร์ มีพระภิกษุไทยไปประจำเป็นสาขาของวัดศาลาปูน ชื่อ **"วัดพุทธสันติธรรม"**

บทสวดมนต์

ชุมนุมเทวดา

(สะรัชชัง สะเสนัง สะพันธุง นะรินทัง
ปะริตตานุภาโว สะทา รักขะตูติ)
ผะริตวานะ เมตตัง สะเมตตา ภะทันตา
อะวิขิตตะจิตตา ปะริตตัง ภะณันตุ

สัคเค กาเม จะ รูเป คิริสิขะระตะเฏ
จันตะลิกเข วิมาเน ทีเป รัฏเฐ จะ คาเม
ตะรุวะนะคะหะเน เคหะวัตถุมหิ เขตเต
ภุมมา จายันตุ เทวา ชะละถะละวิสะเม
ยักขะคันธัพพะนาคา ติฏฐันตา สันติเก
ยัง มุนิวะระวะจะนัง สาธะโว เม สุณันตุ

ธัมมัสสะวะนะกาโล อะยัมภะทันตา
ธัมมัสสะวะนะกาโล อะยัมภะทันตา
ธัมมัสสะวะนะกาโล อะยัมภะทันตา

ขอเชิญท่านผู้เจริญทั้งหลายผู้มีเมตตาจิต จงแผ่เมตตา (ด้วยอธิษฐาน) ขออานุภาพพระปริตร จงรักษาสมเด็จบรมบพิตร พระราชภารเจ้ากับทั้งพระศิริราชสมบัติและเหล่าเสนามาตย์ อีกทั้งพระประยูรญาติราชตระกูล ทุกเมื่อเถิด ดังนี้แล้ว อย่าได้มีจิตฟุ้งซ่าน สวดพระปริตร เทอญ

ขอเชิญบรรดาเทพเจ้าซึ่งสถิตในสรวงสวรรค์ ชั้นกามภพ รูปภพ และเทพเจ้าผู้สถิตเหนือยอดเขา หุบเขา และในวิมานอันอยู่ในอากาศ ทั้งที่สถิตบนเกาะในแว่นแคว้น ที่แดนบ้าน บนต้นไม้ ในป่าโปร่งและป่าทึบ ที่เรือน ที่เรือกสวนไร่นาทั้งบรรดายักษ์ คนธรรพ์ และนาค ผู้เป็นสาธุชนที่อยู่ในน้ำ บนบกที่ลุ่ม ที่ดอนก็ดี ขอจงมาประชุมกันในที่นี้ ฟังคำของพระมุนีอันประเสริฐซึ่งข้าพเจ้าจะได้สวดต่อไป ณ บัดนี้

ท่านผู้เจริญทั้งหลาย กาลบัดนี้เป็นกาลฟังธรรม
ท่านผู้เจริญทั้งหลาย กาลบัดนี้เป็นกาลฟังธรรม
ท่านผู้เจริญทั้งหลาย กาลบัดนี้เป็นกาลฟังธรรม

บทนมัสการ

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต

ขอนอบน้อมแต่พระผู้มีพระภาค

อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ

อรหันตะสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้นฯ

ก่อนที่จะเริ่มกิจกรรมทางพุทธศาสนา จะต้องตั้งนะโม ๓ ครั้ง ไม่ว่าจะเป็นการใดๆ ทั้งนั้น แม้ที่สุดถวายสังฆทานก็ต้องเริ่มด้วยนะโมฯ ๓ ครั้งก่อน บทนี้ท่านเรียกกันว่า บทนมัสการ หมายความว่าเป็นบทถวายความเคารพแด่พระพุทธเจ้า แต่เป็นการนมัสการพระคุณมิใช่ นมัสการพระองค์ การนมัสการพระคุณเช่นนี้ทำให้พุทธศาสนิกชนไม่ต้องว้าเหว่วุ่นวายใจว่า พระพุทธเจ้าดับขันธปรินิพพานไปล้ว เพราะถึงพระองค์จะล่วงลับดับขันธ์ไปนานแล้ว แต่พระคุณยังคงดำรงอยู่ มิได้ล่วงลับไปตามพระองค์ แม้ในปัจจุบันพระคุณของพระองค์ก็ยังคงปรากฏอยู่เป็นที่ทราบซึ้งตรึงใจพุทธศาสนิกชนทั่วไป ดังนั้นการนมัสการด้วยบทนมัสการนี้จึงมีความหมายว่า

"พระพุทธเจ้าพระองค์ใด เป็นพระผู้ทรงพระภาค เป็นพระอรหันต์ เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ขอนมัสการพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น"

บททั้ง ๓ คือ ภะคะวะโต ๑, อะระหะโต ๑, สัมมาสัมพุทธัสสะ ๑, เป็นบทประกาศ พระคุณของพระพุทธเจ้า โดยประมวลมีอรรถาธิบายโดยสังเขปดังต่อไปนี้

บท **ภะคะวะโต** แปลไว้ว่า ผู้มีพระภาค เล็งถึงพระคุณ คือทรงแจกพระธรรมอันล้ำเลิศที่ได้ตรัสรู้ด้วยพระองค์เอง ด้วยพระปัญญาอันยิ่งแก่มหาชนชาวโลก ที่ได้นามว่า พระพุทธศาสนาอันพระพุทธศาสนานั้น ท่านแต่ก่อนๆ

ท่านเทิดทูน ไม่เรียกเพียงว่า พระพุทธศาสนาเท่านั้นท่านเติมคำว่า บวรเข้าไปด้วย เป็นพระบวรพระพุทธศาสนาทีเดียว ทั้งนี้เพราะยุติต้องกันว่า พระพุทธศาสนาเป็นสมบัติเอกอุดมแท้ที่โลกมีอยู่ สมบัติอื่นๆ นั้น มีความวิบัติเสื่อมสลายแปรผันและเป็นไปเพื่อความคับแค้น พระพุทธองค์โปรดประทานไว้แก่ชาวโลกด้วยพระกรุณาอันล้นพ้น เพราะว่าพระธรรมที่ตรัสรู้นั้น เป็นอมตธรรม ถ้าพระองค์จะทรงหวงแหนไว้ไม่ตรัสสอนใครๆ ก็ไม่สามารถจะตำหนิพระองค์อย่างไรได้ แต่ก็ไม่เป็นเช่นนั้น พระองค์ทรงเปิดเผยจำแนกแจกจ่ายแก่มหาชน ตามที่ตรัสรู้ทุกประการ มิได้ปิดบังอำพรางความรู้นั้นไว้เลย เป็นพระกรุณาอย่างล้นพ้น

บท **อะระหะโต** แปลได้ว่า อรหันต์ หมายถึง เป็นผู้ไกลจากกิเลส เล็งถึงพระบริสุทธิคุณความหมายของพระคุณบทนี้ มีหลายนัย ที่ให้ความหมายแล้วว่าเป็นผู้ไกลจากกิเลสแล้วนั้นเป็นเพียงนัยหนึ่งเท่านั้นยังมีนัยอื่นๆ อีก คือ ทรงหักกำกงแก่สงสารจักร หมายถึงสิ้นชาติสิ้นภพไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิดสืบไป ทางกำจัดกิเลสอันเป็นข้าศึก หมายถึงบรรดากิเลสที่เป็นตัวก่อความยุ่งเหยิงในพระหทัยทรงกำจัดได้เด็ดขาดไม่มีอำนาจที่จะจูงพระองค์ไปในทางเสื่อมเสียได้และพระองค์ไม่มีความลับ ไม่มีข้อที่จะต้องปกปิดด้วยพระองค์เอง หรือจะต้องให้ผู้อื่นช่วยปกปิดกายสมาจาร ความประพฤติชอบทางกาย วจีสมาจาร ความประพฤติชอบทางวาจา และมโนสมาจาร ความประพฤติชอบทางใจของพระองค์คงที่ ต่อหน้ามหาชนเป็นอย่างใด ลับหลังก็คงเป็นอย่างนั้น นัยที่พรรณาตามความของศัพท์ต่าง ๆ ประมวลลงตรงที่ บริสุทธิ์ คือทรงผุดผ่องปราศจากข้อที่วิญญูชนจะตำหนิได้ทั้งในด้านพระชาติกำเนิด ทั้งในด้านความรู้ความฉลาด ทั้งในด้านความประพฤติและในด้านพระอัธยาศัย ทรงบริสุทธิ์บริบูรณ์สิ้นเชิง

บทคือ **สัมมาสัมพุทธัสสะ** แปลทับศัพท์ว่า สัมมาสัมพุทธะ แต่ในทางภาษาไทยฟังแล้วห้วนไป เติมคำว่า **"เจ้า"** ซึ่งประกาศความสูงส่งประกอบเข้าท้ายคำเป็นสัมมาสัมพุทธเจ้า เล็งถึงพระปัญญาคุณ คือ ตรัสรู้สรรพธรรมที่ควรรู้ได้โดยลำพังพระองค์ และข้อที่ตรัสรู้นั้นๆ เป็นไปโดยชอบหมายความว่า อาการที่ตรัสรู้นั้น เป็นความจริงไม่วิปริตแปรผันเป็นอย่างอื่น ข้อที่ตรัสรู้เล่า ก็เป็นเรื่องจริงแท้

แน่นอน ไม่วิปริตแปรผันเป็นอย่างอื่น เป็นสภาวะที่อยู่ตลอดกาล ความรู้ชัดรู้แน่นอนของพระองค์เป็นเช่นนี้ จึงเรียกว่า โพธิญาณ หมายถึงรู้จริงๆ คือ ความรู้ของพระองค์ก็จริง ข้อที่ทรงรู้ก็จริง จึงกล่าวได้ว่า รู้จริงๆ ประจักษ์พยานที่จะเห็นได้ง่ายๆ ก็คือตั้งแต่เสด็จดับขันธปรินิพพานมาจนถึงบัดนี้ ถ้วน ๒๕๔๓ ปีแล้ว มีใครบ้างที่อาจประกาศตนเป็นสัมมาสัมพุทธะซ้อนขึ้นมาเป็นองค์ที่ ๒ แม้จะมีผู้พยายามเป็นหนักหนา ที่จะตั้งตนเป็นศาสดา ก็หาอาจประกาศตนเป็นสัมมาสัมพุทธะไม่ เพราะความรู้ของตนไม่จริงและข้อที่รู้ก็ไม่จริง เข้าไม่ถึงโพธิญาณ เมื่อเข้าถึงโพธิญาณ จะประกาศตนเป็นสัมมาสัมพุทธะไม่ได้เป็นอันขาด พระปัญญาของพระพุทธองค์เป็นเช่นนี้

การเรียงลำดับพระคุณตามความนิยมของนักปราชญ์นั้น เรียงพระปัญญาคุณก่อน ต่อมาถึงพระบริสุทธิคุณ แล้วพระกรุณาคุณเป็นที่สุด ทั้งนี้เป็นการเพ่งจากพระองค์ออกมา พระปัญญาคุณจะประจักษ์ก่อน เพราะทรงอาศัยพระปัญญาอันได้แก่พระโพธิญาณดังกล่าวนั้น ชำระพระกมลสันดานให้บริสุทธิ์เป็นพระบริสุทธิคุณ เพราะทรงมีพระหทัยบริสุทธิ์ผุดผ่องนั้นแล เป็นเหตุให้ทรงพระกรุณาประกาศอมตธรรมแก่มหาชน โดยปราศจากความปรารถนาผลตอบแทน ทรงประกาศพระธรรมเพื่อสิริสวัสดิ์ของมหาชนเอง มิได้ทรงประกาศพระธรรมเพื่อให้มหาชนตอบแทนพระองค์ด้วยประการใดๆ ทั้งสิ้น เป็นพระกรุณาล้นเหลือนี้เป็นการเพ่งจากพระองค์ออกมา หากเพ่งจากเราเข้าไปหาพระองค์ พระคุณที่ปรากฏประจักษ์แก่เราก่อน ก็คือพระกรุณาธิคุณที่เราได้ทราบได้ศึกษา ได้ปฏิบัติธรรม ได้รับอานิสงฆ์แห่งการปฏิบัติตามสมควรอยู่นั้นเพราะ พระองค์ทรงกรุณาประกาศพระธรรมไว้ หาไม่แล้วเราจักพากันมืดมนอันธการเป็นหนักหนาทีเดียว และการที่ทรงประกาศเล่า ก็เพื่อความสุขความเจริญของพวกเราเท่านั้น พระองค์มีพระหทัยบริสุทธิ์ผุดผ่องจริงๆ มิได้ทรงมุ่งหวังผลตอบแทนใดๆ จากเราเลย ไม่เหมือนการช่วยเหลือที่ปรากฏอยู่ทั่วๆ ไป เป็นการช่วยเหลือตอบแทน ไม่อย่างใดก็อย่างหนึ่ง หากช่วยแล้วไม่ได้รับผลสนอง ก็มีการลำเลิกกันเช่นนี้มีอยู่ทั่วไป พระพุทธองค์มิได้มีพระหทัยเช่นนี้เลย ทรงช่วยด้วยบริสุทธิ์พระหทัยจริงๆ การ

ที่จะทรงบริสุทธิ์ได้ดังนี้ต้องมีพระปรีชาญาณกำจัดความเศร้าหมองในพระองค์ได้หมดจดก่อน ถ้ายังไม่หมดจดแล้วจะบริสุทธิ์ไม่ได้ ที่จะหมดจดได้เล่า ก็ต้องมีพระปรีชาญาณล้ำเลิศแท้จริง เพ่งจากเราเข้าไปหาพระองค์แล้ว พระกรุณาคุณย่อมปรากฏประจักษ์ก่อนแล้วถึงพระบริสุทธิคุณและพระปัญญาคุณโดยลำดับ เหตุนั้นในบทนมัสการนี้จึงวางบทภะคะวะโต อันหมายถึงพระกรุณาคุณเป็นปฐม พระบริสุทธิคุณเป็นที่ ๒ และพระปัญญาคุณเป็นที่สุด ด้วยประการฉะนี้

หากจะตั้งปัญหาขึ้นว่า บทนมัสการนี้ใครตั้ง ก็อาจตอบได้ว่า บทนมัสการนี้ท่านผู้ที่เลื่อมใสในพระพุทธเจ้าตั้งแต่งไว้ก็ไม่ผิด เพราะปรากฏในที่ต่างๆ หลายแห่งที่ท่านผู้มีศรัทธาได้กล่าววาจานอบน้อม นมัสการพระพุทธเจ้าด้วยบทว่า นะโมฯ นี้ ที่ถึงกับเป็นเหตุแห่งการตรัสเทศนาก็มี มีเรื่องเล่าไว้ว่า

พราหมณ์สองผัวเมีย มีความเลื่อมใสต่างกัน ผัวเลื่อมใสในลัทธิพราหมณ์ เมียเลื่อมใสในพระพุทธเจ้า คราวหนึ่ง ผัวเชิญพราหมณ์มาเลี้ยงอาหารในการมงคล เมียก็ช่วยตามหน้าที่ของภรรยาที่ดี นางยกสำรับมาเพื่อให้ผัวเลี้ยงพราหมณ์ เหยียบพื้นพลาดเซไปก็พลั้งออกมาว่า

"นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ"

พวกพราหมณ์ที่ได้รับเชิญมา ฟังแล้วพากันพูดว่าตัวกาลกิณีเกิดขึ้นในบ้านนี้แล้ว พากันลุกไปหมด พราหมณ์ผู้ผัวโกรธเมียเป็นไฟ ด่าเมียยกใหญ่ สุดท้ายบอกว่า **"ดีละ จะไปเล่นงานสมณโคดมของแกให้จนทีเดียว"** รีบไปเฝ้าพระพุทธเจ้าด้วยความโกรธ พอไปถึงก็ตั้งปัญหาถามทันทีว่า **"บุคคลฆ่าอะไร ถึงจะอยู่เป็นสุข"** ได้รับคำตอบว่า **"ฆ่าความโกรธได้ ถึงจะอยู่เป็นสุข"** เพียงเท่านี้ พราหมณ์ผู้มีอุปนิสัยก็เห็นจริง เกิดความเลื่อมใสว่าบทนมัสการได้ด้วยตนเอง และฟังบทนมันการของผู้อื่นด้วยใจชื่นบาน

เรื่องผู้ตั้งแต่ง นะโมฯ นั้น กล่าวตามที่ท่านโบราณาจารย์ได้กล่าวไว้คงเป็นดังนี้

นะโม	สาตาคิรียักษ์	เป็นผู้ตั้ง
ตัสสะ	อสุรินทราหู	เป็นผู้ตั้ง
ภะคะวะโต	ท้าวจาตุมมหาราข	เป็นผู้ตั้ง
อะระหะโต	ท้าวสักกเทวราช	เป็นผู้ตั้ง
สัมมาสัมพุทธัสสะ	ท้าวมหาพรหม	เป็นผู้ตั้ง

ผู้ตั้ง นะโมฯ ตามที่นำมานี้ ไม่ทราบอธิบายของท่านว่าตั้งกันอย่างไร เพราะเทวดาที่กล่าวถึงนั้น บางชื่อก็เป็นหมู่ บางชื่อก็เป็นเดี่ยว ดังนี้

สาตาคิริยักษ์ เป็นเทวดาชาวเขา อยู่ที่เขาสาตาคิรี จัดเป็นพวกภุมมเทพเทวดาที่อยู่บนแผ่นดินในมหาสมัยสูตร ปรากฏว่ามีถึง ๓,๐๐๐ แต่ในที่นี้อ้างไว้เป็นเอกพจน์ คือ "นะโม ฯ สาตาคิรียักโข" "นะโม ฯ สาตาคิริยักษ์ เป็นผู้ตั้ง" ที่จะหมายถึงหัวหน้าหรือผู้เป็นใหญ่ของเทวดาพวกนั้น

อสุรินทราหู ราหูเป็นชื่อ อสุรินทะบอกยศว่า จอมอสูร อสูรเป็นเทวดาพวกหนึ่งเหมือนกัน เป็นทิพพกาย มีกายเป็นทิพย์ ราหูนั้น เป็นอริกับสุริยเทพ คือพระอาทิตย์และพระจันทรเทพ คือ พระจันทร์เป็นมิตรกับจอมพิภพอสูร ชื่อท้าวเวปจิติ

จาตุมมหาราช เป็นเทวดาหมู่ แปลว่า ท้าวมหาราชทั้ง ๔ ที่อยู่ของมหาราชทั้ง ๔ เป็น พิภพที่จัดเข้าในสวรรค์ ๖ ชั้น แต่เป็นชั้นแรกเรียกว่า จาตุมมหาราชิก ท้าวมหาราชทั้ง ๔ นี้ มีหน้าที่คุ้มครองโลกเรียกว่า ท้าวจตุโลกบาล ป้องกันคนละทิศ ท้าวธตรฐเป็นอธิบดีของพวกคนธรรพ์ครองทิศตะวันออก ท้าววิรุฬหก เป็นอธิบดีของพวกกุมภัณฑ์ ครอง

ทิศใต้ ท้าววิรูปักษ์ เป็นอธิบดีของพวกนาค ครองทิศตะวันตก ท้าวกุเวร (เวสวัณ) เป็นอธิบดีของพวกยักษ์ครองทิศเหนือ

ท้าวสักกเทวราช เรียกชื่อกันสามัญว่า พระอินทร์ และยังมีอีกหลายชื่อ เช่น ท้าวสหัสนัยน์ ท้าวมัฆวาน ท้าววาสพ ท้าวปุรินทร์ ชื่อที่เรียกทั่วไปในพระคัมภีร์ คือ สักโก เทวราชา ท้าวสักกเทวราช เป็นเจ้าพิภพดาวดึงษ์ ปกครองถึงจาตุมมหาราชด้วย พระอินทร์ที่ครองดาวดึงษ์อยู่ในบัดนี้ เป็นพระอริยบุคคลชั้นโสดาบัน

ท้าวมหาพรหม เป็นเทวดาชั้นสูง อยู่ในภพต่างหากจากพวกเทวดาสามัญซึ่งเรียกว่าเทวโลก ภพที่อยู่ของพรหมเรียกว่า พรหมโลก แต่คงจัดเข้าในเทวดาเพราะเป็นพวกทิพย์ด้วยกัน ที่ต่างกับเทวดาในเทวโลกนั้น เพราะกรรมที่ให้บังเกิดต่างกัน ผู้ให้ทานรักษาศีลไปเกิดในเทวโลก ผู้ได้ฌานสมาบัติจึงจะไปเกิดในพรหมโลกแยกตามกำลังเป็น ๒ ภพ คือรูปภพ ชั้นที่เกิดของผู้ได้รูปฌาน อรูปภพ ชั้นที่เกิดของผู้ได้อรูปฌาน ท้าวมหาพรหมได้ฌานซึ่งเป็นเพ่งรูปเป็นอารมณ์เกิดในรูปภพ

เทวดาทั้ง ๕ จำพวก ที่ปรากฏว่าเป็นผู้แต่ง นะโมฯ มีเรื่องราวโดยย่อ ๆ ดังกล่าวมาข้างบนนั้นเดี่ยวก็มี หมู่ก็มี จะแต่งตั้ง นะโมฯ อย่างไร เห็นอยู่ทางหนึ่งว่า ต่างคนต่างกล่าว นมัสการตามอัธยาศัยที่มีปสาทศรัทธา

ต่อมาคัดของท่านผู้นั้นบ้างผู้นี้บ้าง ผสมกันเข้าเป็นบทนมัสการประจำสืบมา นำมาเล่าไว้เพื่อทราบว่า ท่านโบราณจารย์ท่านกล่าวไว้อย่างไรในเรื่องของบทนมัสการ

ประโยชน์ในการนมัสการพระนั้น ท่านโบราณจารย์ได้กล่าวไว้ ๔ ประการด้วยกัน คือ

๑. เพื่อดำเนินในร่องรอยแห่งท่านผู้เป็นอริยะ

๒. เพื่อขออำนาจคุณพระคุ้มครองป้องกันอันตราย

๓. เพื่อทำชีวิตให้มีสาระ

๔. เพื่อชำระจิตใจให้บริสุทธิ์

ที่ว่า เพื่อดำเนินในร่องรอยแห่งท่านผู้เป็นอริยะนั้น มีอธิบายว่า ท่านผู้เป็นอริยะจะประกอบการงานอย่างใดอย่างหนึ่ง ย่อมรำพึงถึงพระคุณของท่านผู้มีอุปการะคุณเป็นเบื้องต้นข้อนี้ได้เป็นแบบฉบับอันดีงามเป็นประเพณีนิยมสืบเนื่องต่อ ๆ มาจนถึงกาลทุกวันนี้ ไม่ว่าจะประกอบกิจกรรมอะไรขึ้น ต้องรำลึกถึงอุปการคุณของท่านผู้ริเริ่มการนั้นๆ เสมอมาที่เรียกกันว่า **"พิธีคำนับครู"** หรือ **"ไหว้ครู"** ซึ่งแพร่หลายไปทั่วแม้แต่ในการเล่นเต้นรำ เช่น ลิเก ก็ต้องมีกำนลคำนับครูยังไม่ได้คำนับครูก็ไม่ยอมเล่น พิณพาทย์ ยังไม่ได้คำนับครู ก็ไม่ยอมตี การรำลึกถึงอุปการคุณของท่านผู้ริเริ่มการนั้นๆ เป็นประเดิม เป็นร่องรอยเป็นแนวทางผู้เป็นอริยะ ก็แลพระพุทธศาสนาของเรา พระพุทธเจ้าทรงเป็นเจ้าของ ทรงตรัสรู้ด้วยพระปัญญาอันยิ่งด้วยพระองค์เองแล้ว ประทานไว้แก่มหาชนชาวโลกด้วยมหากรุณาธิคุณ เพราะฉะนั้นก่อนที่จะ ประกอบกิจการใดๆ ในทางพระศาสนาพุทธศาสนิกชนจึงระลึกถึงพระคุณของพระองค์ท่านเป็นบุพกิจเปล่งวาจาหรือน้อมจิตนมัสการพระคุณด้วยบทนมัสการ คือ นะโม ฯลฯ

ที่ว่า **เพื่อทำชีวิตให้มีสาระนั้น** มีอธิบายว่า ชีวิตของคนเรานั้นมีวันที่จะมอดม้วยหมดไปเหมือนดวงเทียนที่จุด มีแต่จะมอดหมดไป ฉะนั้น การที่มีชีวิตมาครั้งหนึ่งก็เปรียบเหมือนได้ถือดวงเทียนดวงหนึ่งและดวงเทียนกล่าวคือชีวิตนี้จุดอยู่ท่ามกลางกระแสลม กล่าวคืออันตรายรอบด้าน เพราะเหตุที่จะทำให้สิ้นชีวิตนั้นก็มากมายเหลือเกิน ไม่มีกาลเวลา ไม่มีนิมิตอะไรบอกให้รู้ล่วงหน้า ทั้งไม่เลือกสถานที่อีกด้วย ชีวิตช่างลำเค็ญเป็นสุดแสน เมื่อสิ้นชีวิตแล้ว ร่างกายก็ปราศจากความเคลื่อนไหว นอนทอดเหมือนขอนไม้ ถึงภาวะที่มิควรจะเอาไว้ใน

เหย้าเรือน ยามเป็นอยู่ตึกตระหง่านโอ่โถง มีห้องนอน ห้องนั่ง ฯลฯ แต่พอตายแล้วเขาให้อยู่ห้องเดียวแคบ ๆ แล้วก็นำออกจากบ้าน หลุมฝังหรือเชิงตะกอนเป็นที่สุดท้าย คติของชีวิตมีดังนี้ แสดงว่าไม่มีสาระแน่นอนอะไร ผู้มีชีวิตจึงไม่ควรประมาทควรแสวงหาสาระให้แก่ชีวิต ทำชีวิตนั้นให้มีสาระชีวิตที่เต็มไปด้วยความคิดช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ในยามทุกข์ยาก เต็มไปด้วยความบริสุทธิ์ผุดผ่อง ไม่มีช่องที่จะตำหนิได้ทั้งทางกาย วาจา และใจ เต็มไปด้วยความรู้ความฉลาด สามารถในการดำรงตนอยู่ในโลกด้วยความสวัสดี ปราศจากทุกข์ภัย ชีวิตอย่างนี้ เป็นชีวิตที่ประเสริฐ ไม่เปล่า ไม่ปราศจากสาระ แม้ชีวิตจะสิ้นไป คุณความดีก็ยังเหลือตรึงตราอยู่ การเปล่งวาจาหรือน้อมนึก นมัสการพระพุทธเจ้า เป็นการน้อมชีวิตโผเข้าเกาะอยู่กับพระคุณ คือพระกรุณา พระบริสุทธิ์และพระปัญญา ซึ่งเป็นภาวะอันยั่งยืน ชีวิตก็จะพลอยได้รับสารคุณนั้นบรรจุเข้าไว้ การน้อมชีวิต โผเข้าหาพระคุณ ทั้งนี้เป็นเหมือนสร้างเจดีย์เข้าไว้ในตนเององค์หนึ่ง ภายในบรรจุด้วยพระคุณของพระพุทธเจ้า ควรแก่การคารวะของตน แม้จะเป็นการชั่วครู่ พุทธศาสนิกชนจึงเปล่งวาจา หรือน้อมนึกนมัสการพระคุณของพระพุทธเจ้าเป็นเบื้องต้นในการประกอบกิจกรรมทางพระศาสนาด้วยบทนมัสการ คือ นะโม ฯลฯ

ที่ว่า **เพื่อชำระจิตใจให้บริสุทธิ์นั้น** มีอธิบายว่า อันจิตใจของสามัญชนนั้นถูกย้อมด้วยอารมณ์ต่าง ๆ แปดเปื้อนด้วยมลทินนานัปประการ อารมณ์บางชนิดยั่วให้กำหนัดยินดี บางชนิดยุให้ขุ่นเคืองขัดแค้น บางชนิดยวนให้เคลิบเคลิ้มบางชนิดเย้าให้หงุดหงิดรำคาญ บางชนิดแหย่ให้คลางแคลงลังเล ทั้งต้องคอยอาศัยประสาทต่าง ๆ คือ ตา หู จมูก ลิ้น และกาย ขวนขวายหาอารมณ์มาบำเรอบำรุง ตนเองเป็นเหมือนไร้ความสามารถ ไม่อาจหาความสุขให้ตนได้ตามลำพัง เมื่อเป็นเช่นนี้ ก็ได้ชื่อว่า ปราศจากอิสระไม่เป็นใหญ่แก่ตน ตกเป็นทาสของอารมณ์พบสิ่งที่น่าปรารถนา ก็ชื่นชมนิยมไป พบสิ่งที่ไม่น่าปรารถนา ก็ขัดแค้นเคืองขุ่นวุ่นวายไป ไม่เป็นอันจะสงบลงได้ต้องดิ้นรนไป เหมือนปลาที่ถูกจับโยนขึ้นหาหาดทรายในเวลาร้อน โดดขึ้นแล้วก็ตกลงมา โดดขึ้นไปอีกแล้วก็ตกลงมาอีก ไม่หย่อนหยุด จนกว่าจะสิ้นแรง เมื่อเป็นเช่นนี้ จะมีความบริสุทธิ์ ผ่องใสไม่ได้ เมื่อ

จิตไม่ผ่องใสแล้ว การกระทำ การพูดก็พลอยเสียไปตามกัน เพราะจิตใจเป็นตัวจักรสำคัญที่หมุนให้ กายกรรม วจีกรรม ดำเนินตาม ถ้าจิตใจบริสุทธิ์ผ่องใสแล้ว การกระทำทางกาย ทางวาจา ก็พลอยดีไปด้วย เพราะเมื่อจิตใจเกาะแนบสนิทอยู่กับพระคุณของพระพุทธเจ้าแล้ว อารมณ์ที่เป็นธุลีทำให้เศร้าหมองก็ปราศจากไป เกิดความบริสุทธิ์ผ่องใสขึ้นเป็นกุศลอยู่ในตนเองด้วยเป็นที่เกิดแห่งกุศลอื่นๆอีกด้วย แม้จะเป็นความบริสุทธิ์ได้เพียงชั่วขณะก็ยังดีกว่าไม่มีเวลาจะบริสุทธิ์ผุดผ่องเสียเลย หรือถ้าบริสุทธิ์ได้คราวละขณะ แต่หลายคราวเข้า ตามโอกาสที่ได้เปล่งวาจาหรือน้อมนึกนั้น ๆ ก็อาจเป็นปัจจัยแห่งความบริสุทธิ์ผุดผ่องยั่งยืนต่อไปได้ เพราะฉะนั้น พุทธศาสนิกชนก่อนจะประกอบกิจกรรมทางพระศาสนา จึงเปล่งวาจา หรือน้อมนึกนมัสการพระพุทธเจ้าเป็นปฐม ด้วยบทนมัสการ คือ นะโม ฯลฯ

การเปล่งวาจานมัสการพระคุณของพระพุทธเจ้านั้น ต้องว่า ๓ จบเสมอไป ไม่มีกรณีใด ๆ ที่จะกำหนดให้ว่า ๑ จบ หรือ ๒ จบ ว่าคราวใดต้องว่า ๓ จบทุกครั้ง ที่เป็นดังนี้ ท่านโบราณาจารย์ให้อรรถาธิบายไว้ว่า เพื่อนมัสการพระพุทธเจ้าให้ครบประเภท ซึ่งมีอยู่ ๓ คือ

๑. **พระวิริยาธิกะพุทธเจ้า** ได้แก่ พระพุทธเจ้าที่ทรงบำเพ็ญพระบารมีด้วยทรงใช้พระวิริยะอย่างเรี่ยวแรง กำหนดระยะกาลบำเพ็ญบารมี ๑๖ อสงไขย ๑๐๐,๐๐๐ กัปป์

๒. **พระสัทธาธิกะพุทธเจ้า** ได้แก่ พระพุทธเจ้าที่ทรงบำเพ็ญพระบารมีด้วยทรงใช้ศรัทธาอย่างเรี่ยวแรงกำหนดระยะกาลบำเพ็ญบารมี ๘ อสงไขย ๑๐๐,๐๐๐ กัปป์

๓. **พระปัญญาธิกะพุทธเจ้า** ได้แก่ พระพุทธเจ้าที่ทรงบำเพ็ญพระบารมีด้วยทรงใช้ปัญญาอย่างเรี่ยวแรงกำหนดระยะกาลบำเพ็ญบารมี ๔ อสงไขย ๑๐๐,๐๐๐ กัปป์ พระพุทธเจ้า ของเรา เป็นพระปัญญาธิกะพุทธเจ้า

คุณธรรมที่เป็นหลักเป็นประธานในการบำเพ็ญบารมี เพื่อเป็นพระพุทธเจ้านั้น ๓ ประการ คือ วิริยะ ศรัทธา และปัญญา ทำให้ระยะกาลบำเพ็ญบารมีเนิ่นกว่ากันเป็นชั้นๆ ถ้าจะเปรียบให้เห็นได้ใกล้ๆ ก็เช่นเดียวกับการที่บุคคลจะเป็นนายทหารสัญญาบัตร อาจเป็นได้ ๓ ทาง คือ จากพลทหารทาง ๑ จากจ่าอากาศทาง ๑ เรียนจากโรงเรียนนายเรืออากาศโดยตรงทาง ๑ ระยะเวลาที่จะต้องบากบั่นก็ย่อมยิ่งหย่อนกว่ากันเป็นธรรมดาฉันใดการบำเพ็ญบารมีเพื่อเป็นพระพุทธเจ้าก็พอจะเปรียบได้ ฉันนั้น

การตั้ง นะโม ฯลฯ 3 ครั้ง ก็เพื่อจะนมัสการพระพุทธเจ้าให้ครบทั้ง ๓ ประเภท ดังนี้

บางอาจารย์ให้เหตุผลอธิบายว่า การที่ต้องเปล่งนมัสการถึง 3 ครั้งนั้น เพื่อเป็นการผูกใจให้แนบสนิทอยู่กับพระคุณจริงๆ ไม่โยกโคลงกวัดแกว่งไปง่ายๆ จิตก่อนที่จะประกอบกิจกรรมทางพระศาสนานั้นเคยเป็นทาสแห่งอารมณ์ คลุกเคล้าอยู่กับอารมณ์ต่างๆ จะแยกจากอารมณ์โดยทันทีย่อมไม่ได้ พรากมาแล้ว ก็คอยจะหวนกลับไป เหตุนั้นจึงต้องดำเนินการเป็น ๓ ขั้น คือ

๑. **บริกรรม** การเปล่งวาจานมัสการพระพุทธเจ้าเป็นครั้งที่ ๑ ทำให้เกิดความกำหนดใจ กดใจในบทนมัสการทิ้งอารมณ์อื่นๆ ที่เคยดื่มมานั้นๆ เสีย จดจ่ออยู่กับบทนมัสการ

๒. **อุปจาร** การเปล่งวาจานมัสการครั้งที่ ๒ เป็นการกระทำจิตให้เข้าใกล้เข้าชิดแอบอิงอยู่กับบทนมัสการแต่ยังไม่แน่วแน่เพราะเพิ่งพรากมาจากอารมณ์ต่างๆ ได้ใหม่ ยังมีสั่นมีไหว แต่ก็ไม่หวนกลับไปหาอารมณ์เก่า คงไหวสั่นอยู่กับบทนมัสการนั่นเอง

๓. **อัปปนา** การเปล่งวาจาาครั้งที่ ๓ เป็นการกระทำจิตให้เข้าแอบแนบสนิทอยู่กับบทนมัสการ ไม่มีอาการสั่นไหว สงบนิ่ง เป็นจิตที่บริสุทธิ์ผุดผ่อง เป็นกุศลอยู่ในตนและเป็นพื้นฐานแห่งกุศลอื่นๆ อีกเป็นเอนกเรียกว่า **"กัมมะนิยะ ควรแก่การงาน"** การเปล่งวาจานมัสการ ต้องว่า ๓ ครั้ง ทุกกรณีนั้น จะเป็นด้วยเหตุผลกลใดอีกบ้างก็แล้วแต่ ผลที่ยุตินั้นที่ ๓ ครั้งดีกว่าครั้งเดียว สองครั้ง เหมือน

เชือก ๓ เกลียว ย่อมแน่นและเหนียวกว่าเกลียวเดียว สองเกลียว การที่ท่านแต่ก่อนๆ ได้วางกำหนดกฎเกณฑ์ให้พุทธศาสนิกชนนมัสการพระพุทธองค์ ด้วยบทนมัสการ ๓ จบ ทุกกรณีนั้นเป็นการกำหนดเพื่อประโยชน์โสตถิผลของผู้นมัสการเป็นสำคัญ

การตั้ง นะโมฯ มีระเบียบแบบแผนปรากฏมาแต่นานแล้ว เป็นเรื่องของทางฝ่ายพระภิกษุสงฆ์ หาใช่เกี่ยวกับคฤหัสถ์ไม่ แต่ถ้าใช้ความสังเกตในเวลาฟังพระภิกษุท่านตั้ง นะโมฯ แล้ว บางทีจะเกิดความสงสัยได้ว่า ทำไมจึงไม่เหมือนกัน จึงขอนำเสนอไว้เพื่อคลายความสงสัยของท่านผู้สนใจ

ระเบียบในการตั้ง นะโมฯ นั้น กำหนดตามระยะที่ขาดเสียงลงเป็นชั้นๆ มีชื่อเรียกตามชั้นนั้นๆ ดังนี้ คือ

นะโมฯ ชั้นเดียว **นะโมฯ ๓ ชั้น**

นะโมฯ ๕ ชั้น **นะโมฯ ๙ ชั้น**

นะโมฯ ชั้นเดียวนั้น ใช้ในเวลาสวดมาติกา ก่อนที่จะชักบังสุกุล พระที่เป็นประธานขึ้นนะโมฯ แล้วรูปที่สองรับ ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ ฯลฯ สวดเรื่อยไปติดกันทั้ง ๓ พากย์ ไม่หยุดที่สังโยค ว่าเป็นร้อยแก้วจนกระทั่งจบ ถ้าจะเขียนเต็มรูปคงเป็นดังนี้

หัวหน้าขึ้น นะโมตัสสะภะคะวะโต

ที่สองรับ สามสี่ห้า ต่อตามลำดับ อะระหะโตสัมมาสัมพุทธัสสะนะโมตัสสะภะคะวะโต อะระหะโตสัมมาสัมพุทธัสสะนะโมตัสสะภะคะวะโตอะระหะโตสัมมาสัมพุทธัสสะฯ

นะโม 3 ชั้นนั้น ใช้ในเวลาให้ศีล เมื่อทางฝ่ายเจ้าภาพอาราธนาศีลแล้ว พระท่านจะให้ศีลก็ต้องตั้ง นะโมฯ ก่อน นะโมฯ ในกรณีนี้ขาดเสียงเป็นพากย์ๆ ดังนี้

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ ฯ
นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ ฯ
นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ ฯ

นะโมฯ ๕ ชั้น ใช้ในเวลาแสดงธรรม เมื่อพระท่านจะแสดงธรรมเทศนา ท่านก็ต้องตั้งนะโมฯ ก่อน นะโมฯ ที่ตั้งในกรณีนี้ ขาดเสียงลงเป็นระยะๆ ๕ ระยะ ดังนี้

นะโมตัสสะภะคะวะโตอะระหะโตสัมมาสัมพุทธัสสะนะโมตัสสะฯ
ภะคะวะโตอะระหะโตสัมมาสัมพุทธัสสะฯ
นะโมตัสสะภะคะวะโตฯ
อะระหะโตสัมมาฯ
สัมพุทธัสสะฯ

นะโม ฯ ๙ ชั้นนั้น ใช้ในเวลาเจริญพระพุทธมนต์ เมื่อเริ่มเจริญพระพุทธมนต์ พระต้องตั้ง นะโมฯ ก่อน นะโมฯ ที่ตั้งในกรณีเจริญพระพุทธมนต์ เน้นสังโยคหน้า ไม่เน้นสังโยคที่ติดกัน ถ้าจะเขียนเป็นรูป คงจะได้รูปอย่างนี้

หัวหน้าขึ้น นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต ฯ

รูปที่สองรับ สาม สี่ ห้า ต่อตามลำดับ อะระหะโตคสัมมาสัมพุท ฯ ธัสสะนะโมตัส ฯ สะภะคะวะโตอะระหะโตสัมมาสัมพุทธฯ ธัสสะนะโมตัส ฯ สะภะคะวะโต ฯ อะระหะโตสัมมา ฯ สัมพุท ฯ ธัสสะ ฯ

การสวดสังโยคนิยมเน้น (หยุดนิดหน่อย) ตรงที่สังโยคเป็นแม่กก กด กบ (อก อัก อิก อุก อด อัด อิด อุด และอบ อับ อิบ อุบ) ส่วนที่เป็นแม่กน กม เกย (อน อัน อุน อม อัม อิม อุม และ เอย อัย อิว อิย ฯลฯ) ไม่นิยมเน้น (หยุดสังโยค) เรื่องสวดสังโยคโดยประสงค์ก็เพื่อความพร้อมเพรียงกัน มียกเว้นที่สังโยคซ้อนในศัพท์ พุทธัสสะ หยุดเฉพาะที่ พุท ส่วน ธัสสะ ไม่หยุด

ไตรสะระณะคมน์

พุทธัง สะระณัง คัจฉามิ

ข้าพเจ้าถึงพระพุทธเจ้าเป็นที่พึ่ง

ธัมมัง สะระณัง คัจฉามิ

ข้าพเจ้าถึงพระธรรมเจ้าเป็นที่พึ่ง

สังฆัง สะระณัง คัจฉามิ

ข้าพเจ้าถึงพระสงฆ์เจ้าเป็นที่พึ่ง

ทุติยัมปิ พุทธัง สะระณัง คัจฉามิ

ข้าพเจ้าถึงพระพุทธเจ้าเป็นที่พึ่ง แม้ครั้งที่ ๒

ทุติยัมปิ ธัมมัง สะระณัง คัจฉามิ

ข้าพเจ้าถึงพระธรรมเป็นที่พึ่ง แม้ครั้งที่ ๒

ทุติยัมปิ สังฆัง สะระณัง คัจฉามิ

ข้าพเจ้าถึงพระสงฆ์เจ้าเป็นที่พึ่ง แม้ครั้งที่ ๒

ตะติยัมปิ พุทธัง สะระณัง คัจฉามิ

ข้าพเจ้าถึงพระพุทธเจ้าเป็นที่พึ่ง แม้ครั้งที่ ๓

ตะติยัมปิ ธัมมัง สะระณัง คัจฉามิ

ข้าพเจ้าถึงพระธรรมเป็นที่พึ่ง แม้ครั้งที่ ๓

ตะติยัมปิ สังฆัง สะระณัง คัจฉามิ

ข้าพเจ้าถึงพระสังฆเจ้าเป็นที่พึ่ง แม้ครั้งที่ ๓

ตำนาน

ในคัมภีร์มหาขันธกะ พระวินัยปิฎก กล่าวไว้ว่า เมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสรู้แล้ว ในตอนแรก ๆ มีกุลบุตรมาขอบวช พระองค์ทรงรับด้วยพระองค์เอง ด้วยวิธีเอหิภิกขุอุปสัมปทา คือ ตรัสอนุญาตด้วยพระวาจาว่า **“เอหิ ภิกขุ สวากขาโต ธัมโม จะระ พรัหมะจะริยัง, สัมมาทุกขัสสะ อันตะกิริยายะ”** แปลว่า **“มาเป็นภิกษุเถิด ธรรมอันเรากล่าวดีแล้ว ท่านจงประพฤติพรมหมจรรย์ เพื่อทำที่สุดแห่งทุกข์โดยชอบเถิด”** แล้วผู้ขอบวชถือเพศตามอย่างพระองค์ก็เป็นเสร็จ ถ้าผู้ขอบวชหลายคนขอพร้อมกัน ก็ตรัสเป็นพหูพจน์ว่า **“เอถะ ภิกขะโว สวากขาโตธัมโม จะระถะ พรัหมะจะริยัง สัมมา ทุกขัสสะ อันตะกิริยาย”** ถ้าผู้ขอบวชสำเร็จพระอรหัตแล้วก่อนตัด **“สัมมา ทุกขัสสะ อันตะกิริยายะ”** ออก เพราะพระอรหันต์เป็นผู้ทำที่สุดแห่งทุกข์ได้แล้ว

ครั้นมีพระสาวกขึ้นหลายองค์ แยกย้ายกันไปประกาศพระศาสนา เมื่อมีผู้ศรัทธาจะบวช พระสาวกผู้เป็นอาจารย์ก็ต้องพามาถวายตัวขอบวชในพุทธสำนัก บางทีมาจากถิ่นไกลกันดาร ต้องลำบากมากทั้งศิษย์ทั้งอาจารย์ ทรงเห็นว่า การพระศาสนาจะแพร่ออกไปและเจริญตั้งมั่นอยู่ตลอดกาลนานนั้น จำต้องอาศัยพระสาวกและมอบหมายหน้าที่งานเผยแพร่พระศาสนาให้ การที่จะให้พระศาสนาแพร่หลายออกไปได้นั้น จะมุ่งแต่เพียงแสดงชี้แจงให้คนทั้งหลายได้ความรู้ ความเข้าใจเท่านั้นยังหาเพียงพอไม่ ต้องหาทางให้ความสะดวกที่เขาทั้งหลายจะประพฤติปฏิบัติตามไปด้วย ไม่เช่นนั้นกุลบุตรทั้งหลาย แม้มีศรัทธา ก็จะพึงนึกอิดหนาระอาใจเพียงแต่จะรู้ตามก็ยากอยู่แล้ว ยังยากในอันจะประพฤติปฏิบัติตามอีก ด้วยเหตุนี้จึงทรงอนุญาตให้พระสาวกรับกุลบุตรให้บวชได้ ด้วยวิธี ติสะระณะคะมะนูปะสัมปะทา คือให้ผู้ขอบวชปลงผมและหนวด นุ่งห่มผ้ากาสะยะแล้ว เข้าไปกราบเท้าภิกษุประคองอัญชลีเปล่งวาจาถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะด้วยพระบาลีว่า

พุทธัง	สะระณัง	คัจฉามิ	
ธัมมัง	สะระณัง	คัจฉามิ	
สังฆัง	สะระณัง	คัจฉามิ	
ทุติยัมปิ	พุทธัง	สะระณัง	คัจฉามิ
ทุติยัมปิ	ธัมมัง	สะระณัง	คัจฉามิ
ทุติยัมปิ	สังฆัง	สะระณัง	คัจฉามิ
ตะติยัมปิ	พุทธัง	สะระณัง	คัจฉามิ
ตะตยัมปิ	ธัมมัง	สะระณัง	คัจฉามิ
ตะติยัมปิ	สังฆัง	สะระณัง	คัจฉามิ

เท่านี้เป็นสำเร็จการบวชเป็นภิกษุ

ครั้นพระศาสนาแพร่หลาย มีผู้เข้ามาบวชเป็นภิกษุมากขึ้น ทรงเห็นว่าการรับกุลบุตรให้บวชเป็นการสำคัญ เพราะความเจริญความเสื่อมของหมู่คณะ ย่อมเนื่องด้วยสมาชิกใหม่ หมู่คณะใดมีสมาชิกดีมากกว่าเลวหมู่คณะนั้น ก็หวังความเจริญได้ หมู่คณะใดมีสมาชิกเลวมากกว่าดี หมู่คณะนั้นเป็นหมดหวังในความเจริญ การที่จะรับคนเข้าเป็นสมาชิก จึงควรได้รับการพิจารณาเลือกเฟ้นตามสมควร การรับกุลบุตรให้บวชด้วยวิธีที่กล่าวแล้วนั้น ยังเป็นการของเอกชนอยู่ คือ ภิกษุรูปหนึ่งรูปเดียวก็รับได้ อาจผิดพลาดได้ง่าย เพื่อให้เป็นหลักฐานมั่นคงในกาลต่อไป จึงทรงยกการรับคนเข้าบวชเป็นภิกษุให้เป็นการสงฆ์ ด้วยวิธีที่เรียกว่า ญัตติจะตุตะถะกรรมอุปสัมปะทา ส่วนติสะระณะคะมะนูปะสัมปะทานั้น ภายหลังโปรดให้นำมาใช้เป็นวิธีบวชสามเณร ทั้งสองวิธีนี้คงเป็นแบบเรียบร้อยดี ได้ปฏิบัติอุปสมบทเรียกการบวชสามเณรว่า บรรพชา

บทไตรสรณคมน์ซึ่งเป็นพุทธบัญญัติในอุปสมบทวิธีนี้แล เป็นที่มาแห่งบทไตรสรณคมน์ที่ใช้ในพิธีการทั่วไป รวมทั้งในการเจริญพระพุทธมนต์ด้วย อยู่ในลำดับเป็นที่ ๒ คือ ตั้งนะโม ฯ เป็นปฐมแล้วก็ถึงบทไตรสรณคมน์นี้

สัมพุทเธ

สัมพุทเธ อัฏธะวีสัญจะ

ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระสัมพุทธเจ้า

ทวาทะสัญจะ สะหัสสะเก

ทั้งหลาย ๕ แสน ๑ หมื่น ๒ พัน

ปัญจะสะตะสะหัสสานิ

๒๘ พระองค์ ด้วยเศียรเกล้า

นะมามิ สิระสา อะหัง

ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระธรรมด้วย

เตสัง ธัมมัญจะ สังฆัญจะ

พระสงฆ์ด้วยของพระสัมพุทธเจ้า

อาทะเรนะ นะมามิหัง

เหล่านั้น โดยเคารพ

นะมะการานุภาเวนะ

ด้วยอานุภาพแห่งการกระทำความนอบน้อม

หันตวา สัพเพ อุปัททะเว

จงขจัดเสียซึ่งอุปัทวะทั้งปวง

อะเนกา อันตะรายาปิ

แม้อันตรายทั้งหลายเป็นอันมาก

วินัสสันตุ อะเสสะโต ฯ

จงพินาศไป โดยไม่เหลือ ฯ

สัมพุทเธ ปัญจะปัญญาสัญจะ

ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระสัมพุทธเจ้า

จะตุวีสะติสะหัสสะเก

ทั้งหลาย ๑ ล้าน ๒ หมื่น ๔ พัน ๕๕ พระองค์

ทะสะสะตะสะหัสสานิ

ด้วยเศียรเกล้า ข้าพเจ้าขอนอบน้อม

นะมามิ สิระสา อะหัง

พระธรรมด้วย พระสงฆ์ด้วย

เตสัง ธัมมัญจะ สังฆัญจะ

ของพระสัมพุทธเจ้าเหล่านั้น

อาทะเรนะ นะมามิหัง

โดยเคารพ

นะมะการานุภาเวนะ

ด้วยอานุภาพแห่งการกระทำความนอบน้อม

หันตวา สัพเพ อุปัททะเว

จงขจัดเสียซึ่งอุปัทวะทั้งปวง

อะเนกา อันตะรายาปิ

แม้อันตรายทั้งหลายเป็นอันมาก

วินัสสันตุ อะเสสะโต ฯ

จงพินาศไป โดยไม่เหลือ ฯ

สัมพุทเธ นะวุตตะระสะเต

ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระสัมพุทธเจ้า

อัฏฐะจัตตาฬีสะสะหัสสะเก

หลาย ๒ ล้าน ๔ หมื่น ๘ พัน ๑๐๙

วีสะติสะตะสะหัสสานิ

พระองค์ ด้วยเศียรเกล้าข้าพเจ้าขอนอบ

นะมามิ สิระสา อะหัง

น้อมพระธรรมด้วย พระสงฆ์ด้วย

เตสัง ธัมมัญจะ สังฆัญจะ

ของพระสัมพุทธเจ้าเหล่านั้น

อาทะเรนะ นะมามิหัง

โดยเคารพ

นะมะการานุภาเวนะ

ด้วยอานุภาพแห่งการกระทำความนอบน้อม

หันตวา สัพเพ อุปัททะเว

จงขจัดเสียซึ่งอุปัทวะทั้งปวง

อะเนกา อันตะรายาปิ

แม้อันตรายทั้งหลายเป็นอันมาก

วินัสสันตุ อะเสสะโต ฯ

จงพินาศไป โดยไม่เหลือ ฯ

นะมะการะสิทธิคาถา

โย จักขุมา โมหะมะลาปะกัฏโฐ

พระพุทธเจ้าพระองค์ใด มีพระปัญญาจักษุ

สามัง วะ พุทโธ สุคะโต วิมุตโต

ขจัดมลทิน คือโมหะเสียได้ ตรัสรู้แล้ว

มารัสสะ ปาสา วินิโมจะยันโต

เป็นผู้เสด็จไปดี ทรงหลุดพ้นวิเศษ

ปาเปสิ เขมัง ชะนะตัง วิเนยยัง

ด้วยพระองค์เองแล้ว ทรงช่วยชุมนุมชน

พุทธัง วะรันตัง สิระสา นะมามิ

อันเป็นเวไนย ให้พ้นจากบ่วงแห่งมารด้วย

ให้บรรลุถึงความเกษมด้วย

โลกัสสะ นาถัญจะ วินายะกัญจะ

ข้าพเจ้าขอนอบน้อมด้วยเศียรเกล้า

ซึ่งพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐพระองค์นั้น

ผู้เป็นที่พึ่ง และเป็นผู้นำวิเศษของโลก

ตันเตชะสา เต ชะยะสิทธิ โหตุ

ด้วยเดชแห่งพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น

สัพพันตะรายา จะ วินาสะเมนตุ ฯ

ขอความมีชัยและความสำเร็จ จงมีแด่ท่าน

และขออันตรายทั้งปวง จงถึงความพินาศไป ฯ

ธัมโม ธะโช โย วิยะ ตัสสะ สัตถุ

พระธรรมใดเป็นประดุจธงชัย

ทัสเสสิ โลกัสสะ วิสุทธิมัคคัง

ของพระศาสดาพระองค์นั้น ชี้ทางวิสุทธิ์

นิยยานิโก ธัมมะธะรัสสะ ธารี

แก่ชาวโลก เป็นคุณนำสัตว์ออกไปจากทุกข์

สาตาวะโห สันติกะโร สุจิณโณ

คุ้มครองผู้ทรงธรรม บุคคลผู้ประพฤติดีแล้ว

ธัมมัง วะรันตัง สิระสา นะมามิ

นำความสุขใจมาให้ ทำให้ได้รับความสงบ

ข้าพเจ้าขอนอบน้อมด้วยเศียรเกล้า

โมหัปปะทาลัง อุปะสันตะทาหัง

ซึ่งพระธรรมอันประเสริฐนั้น อันทำลายเสียได้

ซึ่งโมหะ เป็นคุณระงับความเร่าร้อนได้สนิท

ตันเตชะสา เต ชะยะสิทธิ โหตุ

ด้วยเดชแห่งพระธรรมนั้น ขอความมีชัย

สัพพันตะรายา จะ วินาสะเมนตุ ฯ

และความสำเร็จ จงมีแด่ท่านและขออันตราย

ทั้งปวง จงถึงความพินาศไป ฯ

สัทธัมมะเสนา สุคะตานุโค โย

พระสงฆ์ใดเป็นธรรมเสนา ดำเนิน

โลกัสสะ ปาปูปะกิเลสะเชตา

ตามพระสุคตเจ้า กำราบเสียได้ซึ่งเหล่าบาป

และอุปกิเลสของโลก

สันโต สะยัง สันตินิโยชะโก จะ

เป็นผู้สงบเองด้วย ชักนำผู้อื่น

สวากขาตะธัมมัง วิทิตัง กะโรติ

ในความสงบด้วย เผยแผ่พระธรรม

สังฆัง วะรันตัง สิระสา นะมามิ

ที่พระพุทธเจ้าตรัสดีแล้ว ข้าพเจ้าขอนอบน้อม

ด้วยเศียรเกล้า ซึ่งพระสงฆ์ผู้ประเสริฐนั้น

พุทธานุพุทธัง สะมะสีละทิฏฐิง

ผู้ตรัสรู้ตามพระพุทธเจ้า มีศีลและความเห็น

ตันเตชะสา เต ชะยะสิทธิ โหตุ

เสมอกัน ด้วยเดชแห่งพระสงฆ์นั้น

สัพพันตะรายา จะ วินาสะเมนตุ ฯ

ขอความมีชัยและความสำเร็จจงมีแด่ท่าน

และขออันตรายทั้งปวงจงถึงความพินาศไป ฯ

หมายเหตุ บท **สัมพุทเธ** และบท **นะมะการสิทธิคาถา** แต่ละบทสวดต่อจากไตรสรณคมน์โบราณใช้สัมพุทเธตลอด ไม่ทราบว่าท่านผู้ใดรจนาไว้ในครั้งใด ยุคบาลีเฟื่องฟูครั้งก่อนก็เห็นจะเป็นในรัชกาลสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ สัมพุทเธ อาจจะรจนาในยุคนั้น พร้อมๆ กันกับมงคลจักวาลใหญ่ มงคลจักวาลน้อย และพาหุง

ใจความของบท สัมพุทเธ ก็คือนมัสการพระพุทธเจ้าซึ่งมีจำนวนมากมายหนักหนาในปางอดีต คือหมายความว่าในกัปป์ที่ล่วงๆ แล้วไม่รู้ว่ากี่อสงไขย มีพระพุทธเจ้าเคยมาตรัสรู้ แล้วปรินิพพานไปมากล้นพ้นที่จะประมาณได้ นมัสการมากๆ องค์ทำให้มีความรู้สึกว่า จะได้รับอานุภาพมากๆ เข้า ช่วยป้องกันภัยอันตรายเช่นนั้นกระมัง

ครั้นต่อมาการศึกษาทางพระศาสนาในยุครัตนโกสินทร์เฟื่องฟูขึ้น ท่านเห็นว่าบท สัมพุทเธนั้น แต่งขึ้นตามคติข้างมหายานไม่น่าศรัทธา สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส จึงได้นิพนธ์ นมการสิทธิคาถาขึ้นใหม่ โปรดใช้สวดแทนสัมพุทเธ แต่บางแห่งพระยังคงสวด สัมพุทเธอยู่ก็มี

กิจของเจ้าภาพ ระหว่างที่พระสวด บทสัมพุทเธหรือนะมะการสิทธิคาถา บทใดบทหนึ่ง เจ้าภาพไม่ต้องทำอะไร คงนั่งประณมมือฟังเรื่อยไป

นะโมการะอัฏฐะกะคาถา

นะโม อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ มะเหสิโน

ขอความนอบน้อมแด่พระอรหันตะสัมมา สัมพุทธเจ้า ผู้แสวงหาซึ่งประโยชน์ใหญ่

นะโม อุตตะมะธัมมัสสะ สวากขาตัสเสวะ เตนิธะ

ขอนอบน้อมแด่พระธรรมอันอุดม ในศาสนานี้ที่พระองค์ตรัสดีแล้ว

นะโม มะหาสังฆัสสาปิ วิสุทธะสีละทิฏฐิโน

ขอนอบน้อมแด่พระสงฆ์หมู่ใหญ่ผู้มีศีลและความเห็นอันหมดจด

นะโม โอมาตยารัทธัสสะ ระตะนัตตยัสสะ สาธุกัง

การนอบน้อมแด่พระรัตนตรัย ที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า อ.อุ.ม. ดังนี้
เป็นการยังประโยชน์ให้สำเร็จ

นะโม โอมะกาตีตัสสะ ตัสสะ วัตถุตตยัสสะปิ

ขอนอบน้อมแด่พระรัตนตรัยทั้ง ๓ นั้น อันล่วงพ้นโทษต่ำช้า

นะโม การัปปะภาเวนะ วิคัจฉันตุ อุปัททะวา

ด้วยอำนาจแห่งการกระทำความนอบน้อมขอปัทวะทั้งหลายจงปราศจากไป

นะโม การะนุภาเวนะ สุวัตถิ โหตุ สัพพะทา

ด้วยอานุภาพแห่งการกระทำความนอบน้อมขอความสวัสดีจงมีทุกเมื่อ

นะโม การัสสะ เตเชนะ วิธิมหิ โหมิ เตชะวา ฯ

ด้วยเดชแห่งการกระทำความนอบน้อม ขอเราจงมีเดชในมงคลพิธี ฯ

หมายเหตุ บทนี้เรียกเป็นสามัญว่า านะโม ๘ บท ลองนับคำว่า นะโม ดูได้ ๘ พอดี เป็นคาถา พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวแสดงให้เห็นว่า พระองค์ทรงเชี่ยวชาญอย่างเยี่ยมในภาษาบาลี ทรงสามารถในอันที่จะทรงพระราชนิพนธ์คาถาหรือคำกลอนในภาษีบาลีได้อย่างถูกต้องและไพเราะเท่าเทียมกับนักปราชญ์ในยุคก่อนๆ ทีเดียว และอาจจะถือเป็นคติได้ประการหนึ่งในเรื่องความเชี่ยวชาญทางภาษา ไม่ว่าจะเป็นภาษาของชาติไหน ผู้เป็นชาติอื่นที่ควรยกย่องว่า เชี่ยวชาญทางภาษานั้นๆ อย่างแท้จริง ก็คือต้องสามารถแต่งกลอนในภาษานั้นๆ ได้ถูกต้องตามกฏข้อบังคับได้รสได้เรื่องตามแนวของภาษาบาลีก็แสดงว่าพระองค์ท่านทรงเชี่ยวชาญจริงๆ นะโม ๘ บทนี้ สวดต่อจากบท สัมพุทเธ หรือนะมะการะสิทธิคาถา ใช้สวดเฉพาะงานมงคล และมีการตั้งน้ำวงด้ายเท่านั้น พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า ฯ รับสั่งไว้ในความว่า **"สวดทำน้ำมนต์ มีสรรพคุณชะงัดนัก"** แต่บางทีพระท่านก็ตัดออก เพราะมีเวลาน้อยหรือรีบด่วน

บทเริ่มขัดตำนาน

เย สันตา สันตะจิตตา

เทพเจ้าเหล่าใดเป็นผู้มีจิตสงบระงับ

ติสะระณะสะระณา เอตถะ โลกันตะเร

นับถือพระไตรรัตน์เป็นสรณะ

วา ภุมมาภุมมา จะ เทวา

ขวนขวายที่จะถือเอากองการกุศลอยู่ทุกเมื่อ

คุณะคะณะคะหะณพยาวะฎา

ขอเชิญเทพเจ้าเหล่านั้น ทั้งที่เป็น ภุมมเทวดา

สัพพะกาลัง เอเต อายันตุ เทวา

และมิใช่ภุมมเทวดา ในโลกนี้ก็ดี ในโลกอื่นก็ดี

วะระกะนะกะมะเย เมรุราเช วะสันโต

อีกทั้งเทพผู้สถิต ณ ขุนเขาพระเมรุทอง

สันโต สันโต สะเหตุง

แต่บรรดาที่เป็นสัตบุรุษมีสันดานสงบระงับ

มุนิวะระวะจะนัง โสตุมัคคัง สะมัคคัง ฯ

จงมาพร้อมเพรียงกัน เพื่อฟังคำของพระมุนีผู้ประเสริฐ

ซึ่งเป็นคำอันล้ำเลิศประกอบด้วยเหตุผล เทอญ ฯ

สัพเพสุ จักกะวาเฬสุ

บุญใดอันเราทั้งหลายกระทำแล้ว เป็นบุญ

ยักขา เทวา จะ พรัหมุโน

อันสามารถยังสมบัติทั้งปวงให้สำเร็จได้

ยัง อัมเหหิ กะตัง ปุญญัง

ขอยักษ์ทั้งหลาย เทวดาทั้งหลาย

สัพพะสัมปัตติสาธะกัง

พรหมทั้งหลายทั้งสิ้น

สัพเพ ตัง อะนุโมทิตวา

ทุกจักรวาล จงอนุโมทนา

สะมัคคา สาสะเน ระตา

ซึ่งบุญนั้นแล้วสมัครสมานกัน

ปะมาทะระหิตา โหนตุ

ยินดีในพระศาสนาอย่าได้ประมาท

อารักขาสุ วิเสสะโต

ในอันให้ความอารักขาโดยพิเศษ

สาสะนัสสะ จะ โลกัสสะ

ขอความเจริญจงมีแก่พระศาสนา

วุฑฒี ภะวะตุ สัพพะทา

และชาวโลกทุกเมื่อ

สาสะนัมปิ จะ โลกัญจะ

เทพเจ้าเล่า ก็จงรักษาซึ่งพระศาสนา

เทวา รักขันตุ สัพพะทา

และชาวโลกในกาลทั้งปวงเถิด

สัทธิง โหนตุ สุขี สัพเพ

ขอทุกท่านพร้อมด้วยบริวารของตน ๆ

ปะริวาเรหิ อัตตะโน

จงเป็นผู้มีความสุข จงเป็นผู้ไม่

อะนีฆา สุมะนา โหนตุ

มีความทุกข์ มีแต่ความสบายใจ

สะหะ สัพเพหิ ญาติภิ ฯ

พร้อมด้วยญาติทั้งปวง เทอญ ฯ

หมายเหตุ แต่เดิมมานั้น ก่อนที่จะสวดประปริตรบทใด พระที่เป็นหัวหน้าเป็นผู้ว่าบทขัดตำนานของพระปริตรบทนั้นโดยสรภัญญะวิธี จบแล้วรูปที่ ๒ เป็นผู้ขึ้นต้นบทพระปริตรนั้น รูปที่ ๓ รับสวดต่อไป ภายหลังมาเปลี่ยนเป็นให้รูปที่ ๓ ขัดตำนาน หัวหน้าขึ้นต้นบท รูปที่ ๒ รับเข้าใจว่าจะเป็นด้วยพระหัวหน้าซึ่งมักเป็นพระผู้ใหญ่มีอายุพรรษามาก แล้วเสียงตกมิฉะนั้นก็เหนื่อยจึงให้พระผู้น้อย ซึ่งก็ยังหนุ่ม

เป็นผู้ใช้เสียงเทน แต่ถ้ารูปที่ ๓ ไม่สามารถ ให้รูปอื่นว่าก็ได้ ดังที่ปรากฏอยู่ทั่วๆ ไปในบัดนี้

ที่เรียกว่า **"ขัดตำนาน"** นี้หมายความว่า **"เอาตำนานเข้ามาขัดในการสวดพระปริตร"** เพราะบทขัดซึ่งมีอยู่ทุกพระปริตรนั้นก็หยุดให้ว่าตำนานพระปริตรนั้นก่อนแล้วจึงสวดพระปริตรนั้น การสวดนี้ชื่อว่า สวดพระปริตรก็จริง แต่ความสำคัญไปขึ้นหน้าอยู่ที่ตำนานจึงแทนที่จะเรียก **"ขัดปริตร"** กลับเรียก **"ขัดตำนาน"** และโดยนัยเดียวกัน **"๗ ปริตร"** เรียก **"๗ ตำนาน"** **"๑๒ ปริตร"** เรียก **"๑๒ ตำนาน"**

บทขัดนั้นท่านแต่งเป็นคาถา (คือคำร้อยกรองเป็นฉันท์ภาษามคธ) แต่งแต่เก่าก็มี สังเกตได้ถ้าแต่งมาแต่เก่าลงท้าย ภะณามะ เห ถ้าแต่งใหม่ในยุครัตนโกสินทร์ ลงท้ายว่า ภะณามะ เส

บท เย สันตา เข้าใจว่าแต่งมาแต่ก่อน ให้เป็นบทเริ่มขัดตำนานคือ จะขัดพระปริตรหรือพระสูตรใดๆ ก็ตามต้องว่า เย สันตาก่อน แล้วไปต่อกับบทขัดของพระปริตรหรือพระสูตรนั้นๆ ใน ๗ ตำนาน และ ๑๒ ตำนาน คงว่า เย สันตา ไว้ต้น บทขัดมงคลสูตรหนเดียว

ถ้าสวดเต็มที่ มีขัดตำนานทุกบทต้องใช้เวลามาก เดี๋ยวนี้ไม่ค่อยมีนัก

วิเคราะห์ดูบท เย สันตา เห็นว่าเป็นบทชุมนุมเทวดาอีกบทหนึ่งนั่นเอง ที่พิเศษออกไป คือ มีคำให้ส่วน

บุญแก่เทวดาแล้ว ขอให้เทวดาช่วยอารักขาพระศาสนาและชาวโลกจบลงด้วยคำอวยพร เมื่อเทียบกับบทชุมนุมเทวดา ๒ บทข้างต้น จะได้ข้อสังเกต ดังนี้

ก. บท สัคเค แต่งเป็นสัทธราฉันท์ เชิญเทวดาไม่เลือกดีร้าย รวมทั้งยักษ์คนธรรพ์และนาคด้วย ในจักรวาลนี้ (ไม่ปรากฏคำที่แสดงถึงจักรวาลอื่น)

ข. บท สะมันตา แต่งเป็น ปัฐยาวัตรฉันท์ เชิญเทวดาทุกจักรวาลไม่เลือกเหมือนกัน แต่ไม่เชิญยักษ์คนธรรพ์และนาค

ค. บท เย สันตา ตอนเชิญเทวดาแต่งเป็นสัทธราฉันท์อย่าง สัคเค และดูเหมือนจะเลียนสัคเค ด้วยตอนให้ส่วนบุญ ฯลฯ เป็นปัฐยาวัตรฉันท์ เลือกเชิญแต่เทวดาที่เป็นสัตบุรุษฝักใฝ่ในการบุญการกุศลทั่วทุกจักรวาล

ได้พบบทชุมนุมเทวดาอีกแบบหนึ่งในหนังสือสวดมนต์แปลฉบับหอพระสมุดญาณพิมพ์ พ.ศ. ๒๔๕๒ ขึ้นต้นด้วย สะรัชชัง แล้ว สะมันตา แล้วลง ธัมมัสสะวะนะกาโล

จึงเป็นอันได้ความว่า บทชุมนุมเทวดานั้น ได้ดัดแปลงกันมาหลายชั้นแล้ว

ตำนานมงคลสูตร

ในมงคลสูตรนี้ มีเนื้อความเริ่มต้นว่า หมู่มนุษย์ ในชมพูทวีปมาประชุมกันที่ทวารเมืองโรงรับแขกและศาลาที่ชุมนุมเป็นต้น จ้างคนที่รู้มาเล่านิทานให้ฟัง นิทานนี้บางเรื่องเล่านานถึง ๔ เดือนจึงจบ วันหนึ่งชนผู้ออกความเห็นว่ารูปที่เห็นด้วยจักขุเป็นมงคลบ้าง เสียงที่ได้ยินด้วยโสตเป็นมงคลบ้าง สิ่งที่ได้สูดดม สัมผัสถูกต้อง เป็นมงคลบ้าง ความเห็นของที่ประชุมแยกเป็น ๓ อย่างไม่ตกลงกัน ใครเห็นอย่างไร ต่างก็ประพฤติไปตามความเห็นของตน และถือเอาเป็นข้อทุ่มเถียงคนอื่นโกลาหล การสันนิษฐานถึงเหตุอันเป็นมงคลหาสิ้นสุดได้ไม่ และต่างก็คิดค้นหาข้อมงคลนั้นอยู่

ครั้งนั้น ฝ่ายฝูงเทพารักษ์ได้ฟังมนุษย์ดือข้อมงคลก็ชวนกันคิดค้นหาข้อมงคลบ้างแล้วเทพยดาและท้าวมหาพรหมอันเป็นมิตรของเทพารักษ์ได้ทราบเรื่องเข้า ก็คิดข้อมงคลปัญหาต่างๆ กันไป สิ้นเวลาถึง ๑๒ ปี ก็ไม่มีผู้ใดจะชี้เด็ดขาดลงไปได้ว่า สิ่งใดเป็นมงคลแน่

กาลนั้น ท้าวสุทธาวาสมหาพรหมทั้งหลาย รู้ในความประสงค์ด้วยข้อปัญหาของมนุษย์ทั้งหลายแล้ว จึงได้ประกาศแก่หมู่มนุษย์ในชมพูทวีปว่า จำเดิมแต่นี้ต่อไปอีก ๑๒ ปี สมเด็จพระบรมครูจะได้โปรดประทานพระธรรมเทศนาแก้ข้อมงคลปัญหาทั้งหลายให้เราท่านทั้งปวงฟัง

ครั้นกาลเวลาล่วงไปได้ ๑๒ ปี สมเด็จพระบรมครูจะได้ตรัสรู้ในโลกแล้ว หมู่เทวดาก็ได้ถามข้อมงคลปัญหา

แด่พระอินทร์ พระอินทร์จึงตรัสถามว่า ข้อปัญหานี้เกิดขึ้น ณ ที่ใด เทพยดาทูลว่าเกิดขึ้นในมนุษย์โลก พระอินทร์จึงมีเทวบัญชาให้เทวดาองค์หนึ่ง ลงไปทูลถามข้อมงคลปัญหาแด่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วพระอินทร์และหมู่เทพยดาก็ตามลงมาฟังด้วย ในกาลครั้งนั้น หมู่อมรพรหมินทร์ ใน ๑๐,๐๐๐ จักรวาล ก็มาประชุมกันฟังวิสัชนาข้อมงคลปัญหาในครั้งนั้นด้วยพระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสแก้ข้อมงคลและทรงแสดงถึงอานิสงฆ์ข้อมงคลด้วยพระคาถา มีคำว่า อะเสวะนา จ พาลานัง เป็นต้น มีคำว่า ตันเตสัง มังคะละมุตตะมัง เป็นปริโยสาน ข้อมงคลนั้นนับได้ ๓๘ ประการ คาถาที่สวดมนต์ในมงคลสูตมีลำดับแต่เบื้องต้นจนถึงที่สุด ประกอบด้วยคำแปลดังต่อไปนี้

บทขัดตำนานมงคลสูตร

ยัญจะ ทวาทะสะ วัสสานิ

มนุษย์ทั้งหลายกับทั้งเทวดา

จินตะยิงสุ สะเทวะกา

คิดหามงคลใดถึง ๑๒ ปี

จิรัสสัง จินตะยันตาปิ

แม้คิดหาอยู่ช้านาน

เนวะ ชานิงสุ มังคะลัง

ก็หาทราบมงคลไม่

จักกะวาฬะสะหัสเสสุ

ความโกลาหล (ด้วยปัญหาเรื่องมงคล)

ทะสะสุ เยนะ ตัตตะกัง

เกิดไปทั่วหมื่นจักรวาลกระทั่ง

กาลัง โกลาหะลัง ชาตัง

ถึงพรหมโลก ตลอดกาลนานเท่านั้น

ยาวะ พรัหมะนิเวสานา

เพราะมงคลใด

ยัง โลกะนาโถ เทเสสิ

สมเด็จพระโลกนาถเจ้าทรงแสดงมงคลใด

สัพพะปาปะวินาสะนัง

อันเป็นเหตุยังบาปทั้งปวงให้เสื่อมหายไป

ยัง สุตวา สัพพะทุกเขหิ

นรชนมีจำนวนสุดที่จะนับ พ้นจากทุกข์ทั้งปวง

มุจจันตาสังขิยา นะรา

เพราะฟังมงคลใด

เอวะมาทิคุณูเปตัง

เราทั้งหลายจงสวดมงคล ซึ่งประกอบ

มังคะลันตัมภะณามะ เห ฯ

ด้วยคุณดังกล่าวมาเป็นอาทินั้น เทอญ ฯ

มงคลสูตร

เอวัมเม สุตัง

ข้าพเจ้า (พระอานนท์เถระ) ได้สดับมาแล้วอย่างนี้

เอกัง สะมะยัง ภะคะวา

สมัยหนึ่ง สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า

สาวัตถิยัง วิหะระติ เชตะวะเน

เสด็จประทับอยู่ที่เชตวันวิหาร

อะนาถะปิณฑิกัสสะ อาราเม

อันเป็นอารามของอนาถปิณฑิกเศรษฐีสร้างถวาย ในเมืองสาวัตถี

อะถะโข อัญญาตะรา เทวะตา

ครั้งนั้นแล เทวดาองค์ใดองค์หนึ่ง

อะภิกกันตายะ รัตติยา

ครั้นเมื่อราตรีปฐมยามล่วงไปแล้ว

อะภิกกันตะวัณณา

มีรัศมีอันงามยิ่งนัก

เกวะละกัปปัง เชตะวะนัง โอภาเสตวา

ยังเชตวันทั้งสิ้นให้สว่าง

เยนะ ภะคะวา เตนุปะสังกะมิ

พระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จประทับอยู่โดยที่ใดก็เข้าไปโดยที่นั้น

อุปะสังกะมิตวา ภะคะวันตัง อะภิวาเทตวา

ครั้นเข้าไปใกล้แล้ว จึงถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาคเจ้าแล้ว

เอกะมันตัง อัฏฐาสิ

ได้ยืนอยู่ ในที่สมควรส่วนข้างหนึ่ง

เอกะมันตัง ฐิตา โข สา เทวะตา

เมื่อเทวดานั้น ยืนอยู่ในที่สมควรส่วนข้างหนึ่ง

ภะคะวันตัง คาถายะ อัชฌะภาสิ

แล้วแล ได้ทูลพระผู้มีพระภาคเจ้าด้วยคาถาว่า

พะหู เทวา มะนุสสา จะ

หมู่เทวดาและมนุษย์เป็นอันมาก

มังคะลานิ อะจินตะยุง

ผู้หวังความสวัสดี

อากังขะมานา โสตถานัง

ได้คิดหามงคลทั้งหลาย

พรูหิ มังคะละมุตตะมัง

ขอพระองค์จงเทศนามงคลอันอุดม ฯ

อะเสวะนา จะ พาลานัง

ความไม่เสพคนพาลทั้งหลายหนึ่ง

ปัณฑิตานัญจะ เสวะนา

ความเสพบัณฑิตทั้งหลายหนึ่ง

ปูชา จะ ปูชะนียานัง

ความบูชา ชนที่ควรบูชาทั้งหลายหนึ่ง

เอตัมมังคะละมุตตะมัง ฯ

สามข้อนี้ เป็นมงคลอันอุดมฯ

ปะฏิรูปะเทสะวาโส จะ

ความอยู่ในประเทศอันสมควรหนึ่ง

ปุพเพ จะ กะตะปุญญะตา

ความเป็นผู้มีบุญ อันทำแล้วในกาลก่อนหนึ่ง

อัตตะสัมมาปะณิธิ จะ

ความตั้งตนไว้ชอบหนึ่ง

เอตัมมังคะละมุตตะมัง ฯ

สามข้อนี้ เป็นมงคลอันอุดม ฯ

พาหุสัจจัญจะ สิปปัญจะ

ความได้สดับแล้วมากหนึ่งศิลปศาสตร์หนึ่ง

วินะโย จะ สุสิกขิโต

วินัยอันตนศึกษาดีแล้วหนึ่ง

สุภาสิตา จะ ยา วาจา

วาจาใด อันตนกล่าวดีแล้วหนึ่ง

เอตัมมังคะละมุตตะมัง ฯ

สี่ข้อนี้ เป็นมงคลอันอุดม ฯ

มาตาปิตุอุปัฏฐานัง

ความบำรุงมารดาบิดาหนึ่ง

ปุตตะทารัสสะ สังคะโห

ความสงเคราะห์ลูกและเมียหนึ่ง

อะนากุลา จะ กัมมันตา

การงานทั้งหลายไม่อากูลหนึ่ง

เอตัมมังคะละมุตตะมัง ฯ

สี่ข้อนี้ เป็นมงคลอันอุดม ฯ

ทานัญจะ ธัมมะจะริยา จะ

การให้หนึ่ง ความประพฤติธรรมหนึ่ง

ญาตะกานัญจะ สังคะโห

ความสงเคราะห์ญาติทั้งหลายหนึ่ง

อะนะวัชชานิ กัมมานิ

การงานทั้งหลายไม่มีโทษหนึ่ง

เอตัมมังคะละมุตตะมัง ฯ

สี่ข้อนี้ เป็นมงคลอันอุดม ฯ

อาระตี วิระตี ปาปา

ความงดเว้นจากบาปหนึ่ง

มัชชะปานา จะ สัญญะโม

ความสำรวมจากการดื่มน้ำเมาหนึ่ง

อัปปะมาโท จะ ธัมเมสุ

ความไม่ประมาทในธรรมทั้งหลายหนึ่ง

เอตัมมังคะละมุตตะมัง ฯ

สามข้อนี้ เป็นมงคลอันอุดม ฯ

คาระโว จะ นิวาโต จะ

ความเคารพต่อบุคคลควรเคารพหนึ่ง

ความอ่อนน้อมถ่อมตนหนึ่ง

สันตุฏฐี จะ กะตัญญุตา

ความยินดีด้วยของอันมีอยู่หนึ่ง

ความเป็นผู้รู้อุปการะอันชนอื่นทำแล้วแก่ตนหนึ่ง

กาเลนะ ธัมมัสสะวะนัง

ความฟังธรรมโดยกาลหนึ่ง

เอตัมมังคะละมุตตะมัง ฯ

ห้าข้อนี้ เป็นมงคลอันอุดม ฯ

ขันตี จะ โสวะจัสสะตา

ความอดทนหนึ่งความเป็นผู้ว่าง่ายหนึ่ง

สะมะณานัญจะ ทัสสะนัง

การได้เห็นสมณะทั้งหลายหนึ่ง

กาเลนะ ธัมมะสากัจฉา

ความเจรจาธรรมโดยกาลหนึ่ง

เอตัมมังคะละมุตตะมัง ฯ

สี่ข้อนี้ เป็นมงคลอันอุดม ฯ

ตะโป จะ พรัหมะจะริยัญจะ

ความเพียรเผากิเลสหนึ่งความประพฤติอย่างพรหมหนึ่ง

อะริยะสัจจานะ ทัสสะนัง

ความเห็นอริยสัจจ์ทั้งหลายหนึ่ง

นิพพานะสัจฉิกิริยา จะ

ความทำให้แจ้งพระนิพพานหนึ่ง

เอตัมมังคะละมุตตะมัง ฯ

สี่ข้อนี้ เป็นมงคลอันอุดม ฯ

ผุฏฐัสสะ โลกะธัมเมหิ

จิตของบุคคลใด อันโลกธรรมทั้งหลาย

จิตตัง ยัสสะ นะ กัมปะติ

ถูกต้องแล้ว ย่อมไม่หวั่นไหวหนึ่ง

อะโสกัง วิระชัง เขมัง

จิตไม่มีโศกหนึ่งจิตมีธุลีไปปราศจากแล้วหนึ่ง

จิตเกษมหนึ่ง

เอตัมมังคะละมุตตะมัง ฯ

สี่ข้อนี้ เป็นมงคลอันอุดม ฯ

เอตาทิสานิ กัตวานะ

เทวดาและมนุษย์ทั้งหลายกระทำมงคลทั้งหลาย

เห็นปานนี้แล้ว

สัพพัตถะมะปะราชิตา

เป็นผู้ไม่พ่ายแพ้ในที่ทั้งปวง

สัพพัตถะ โสตถิง คัจฉันติ

ย่อมถึงความสวัสดีในที่ทั้งปวง

ตันเตสัง มังคะละมุตตะมันติ ฯ

ข้อนี้เป็นมงคลอันอุดม ของเทวดาและมนุษย์
ทั้งหลายเหล่านั้น ฯ

ตำนานรัตนะสูตร

พระสูตรนี้มีเนื้อความว่า ครั้งหนึ่งพระนครไพศาลีอันไพบูลย์ไป ด้วยขัตติยะตระกูล มีพระเจ้าลิจฉวีเป็นประธานแก่ขัตติยะตระกูลทั้งปวง บังเกิดทุพภิกขภัยข้าวแพงฝนแล้ว ข้าวกล้าตายฝอยคนยากจนทั้งหลายพากันล้มตายเป็นอันมาก เมื่อตายแล้วก็พากันเอาศพไปทิ้งไว้นอกพระนครกลิ่นอสุภะได้เหม็นตลบไปทั่วบริเวณนั้น กาลนั้นอมนุษย์ทั้งหลายก็เข้าไปสู่พระนครอหิวาตกโรคก็เกิดขึ้นทำให้ชาวพระนครล้มตายอีกเป็นอันมาก เหตุด้วยบ้านเมืองปฏิกูลไปด้วยกเฬวรากซากอสุภะ ครั้งนั้นกล่าวกันว่า พระนครไพศาลีประกอบไปด้วยภัย ๓ ประการ คือ

(๑) ทุพภิกขภัย ข้าวแพง มนุษย์ตายด้วยอดอาหาร

(๒) อมนุษย์ภัยเบียดเบียน ตายด้วยภัยแห่งอมนุษย์

(๓) โรคภัย ตายด้วยโรคต่าง ๆ มีอหิวาตกโรค เป็นต้น

ชาวพระนครจึงพากันไปเฝ้าบรมกษัตริย์ทูลว่า แต่ก่อนมาภัยอย่างนี้ไม่เคยมี ที่มาเกิดขึ้นครั้งนี้เป็นเพราะพระองค์มิได้ตั้งอยู่ในธรรม บรมกษัตริย์ก็ทรงอนุญาตให้ชาวพระนครตรวจดูราชกิจของพระองค์ ก็ไม่สามารถที่จะกล่าวได้ว่าสิ่งนี้บรมกษัตริย์ได้ประพฤติไม่เป็นธรรม จึงพากันคิดว่าจะระงับภัยอันนี้โดยหาผู้ประเสริฐเลิศโลกมาระงับ ได้ตกลงกันให้เชิญเสด็จพระพุทธเจ้าจากกรุงราชคฤห์ให้ระงับภัยในพระนครไพศาลี แล้วจึงจัดเครื่องบรรณาการมอบให้พระเจ้าลิจฉวี ๒ พระองค์เป็นประธาน นำเครื่องราชบรรณาการไปถวายพระเจ้าพิมพิสาร ขอให้พระองค์อนุญาตให้เชิญเสด็จพระพุทธเจ้าไปยังพระนครไพศาลี พระเจ้าพิมพิสารจึงรับสั่งให้พระเจ้าลิจฉวีไปนิมนต์พระพุทธเจ้าตามความประสงค์ พระพุทธเจ้ารับนิมนต์ของพระเจ้าลิจฉวีแล้ว ก็เสด็จไปเมืองไพศาลีพร้อมด้วยพระสาวก ๕๐๐ รูป ระหว่างเวลาที่เสด็จทรงพระดำเนินไปพระนครไพศาลีนั้น พระราชาและชาวพระนครหมู่อมรพรหมินทร์กระทำสักการะด้วยโรยทรายและดอกไม้ของหอมตามมรรคา และยกฉัตรกั้นแสงพระสุริยา ธงผ้าและของทิพย์นานาประการ สรรพ

อาหารมีรสเลิศนำมาถวาย อนึ่ง ทางระหว่างพระนคร เมื่อพระบรมครูเสด็จถึงที่นั้น ได้ลงสู่นาวาข้ามคงคาไป พระยานาคที่อยู่ในคงคาก็มากระทำสักการะบูชาด้วย ระยะทางจากกรุงราชคฤห์ถึงพระนครไพศาลีประมาณ ๘ โยชน์เศษ สมเด็จพระบรมครูสมเด็จรอนแรมไปตามระยะทาง ๘ วัน จึงถึงพระนครไพศาลี

เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จถึงเขตพระนครไพศาลี ฝนห่าใหญ่ก็ตกลงมาจนน้ำท่วมนองถึงเข่าพัดพาเอาซากอสุภะทั้งปวงลอยไปสู่คงคาสิ้น เมื่อถึงพระนครไพศาลีพระอินทร์และเทพยดาผู้มีศักดิ์ใหญ่ก็มาคอยเฝ้าพระพุทธเจ้า ฝ่ายฝูงอมนุษย์ทั้งหลายเห็นท้าวสหัสสเนตรก็พากันหนีไปเป็นอันมากเมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จถึงประตูพระนครไพศาลีแล้ว จึงมีพระพุทธฎีกาตรัสเรียกพระอานนท์ว่า ดูก่อนอานนท์ เธอจงเรียนเอารัตนสูตรนี้ แล้วจงถือเอาเครื่องพลีกรรมเที่ยวไปในระหว่างแห่งกำแพงทั้งหลายสามชั้นแล้ว จงสวดซึ่งรัตนสูตรปริตรนี้ เมื่อเรียนได้แล้ว ก็ถือเอาบาตรนั้นของสมเด็จพระบรมครูเที่ยวประพรมน้ำ สาดน้ำไปทั่วพระนคร อมนุษย์ทั้งหลายที่ยังมิได้หนีไป ในกาลครั้งนั้น ก็พากันหนีไปสิ้น ชาวพระนครก็ปราศจากโรคภัยเบียดเบียน

พระพุทธเจ้าจึงทรงตรัสเทศนารัตนสูตรโปรดท้าวสักกรินทร์เทวราชกับหมู่เทพยนิกรทั้งหลายฝ่ายมนุษย์มีพระเจ้าลิจฉวีและชนชาวพระนครเป็นอันมาก กาลเมื่อจบพระธรรมเทศนาลงความเจริญสิริสวัสดิ์ก็บังเกิดแก่ราชตระกูลและชนชาวพระนคร อุปัทวันตรายทั้งปวงก็ระงับสิ้นจำนวนสรรพสัตว์แปดหมื่นสี่พัน ก็ได้ตรัสรู้ธรรมาภิสมัยและมรรคผลตามควรแก่วาสนาบารมีที่ได้สร้างสมอบรมมา

ในกาลครั้งนั้น สมเด็จอมรินทร์ทรงจินตนาการว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงอาศัยซึ่งคุณพระรัตนตรัย แล้วประกอบสัจจวจนะกระทำให้ชาวพระนคร ถึงซึ่งความเจริญปราศจากปัทวันตรายทั้งปวง จำอาตมาจะอาศัยซึ่งพระรัตนตรัยแล้วกล่าวให้เป็นคุณบ้าง เมื่อทรงดำริฉะนี้แล้วก็กล่าวพระคาถาสามพระคาถาว่า ยานีธะ ภูตานิ สะมาคะตานิ ฯลฯ ตะถาคะตังเทวะมนุสะสะปูชิตัง สังฆัง นะมัสสามะ

สุวัตถิ โหตุ ความว่า เทวดาทั้งหลายที่เป็นภุมมเทวดาบังเกิดในภูมิประเทศก็ดี เทวดาที่อยู่ในอากาศก็ดี เราทั้งหลายนมัสการพระพุทธเจ้าอันเสด็จมาสู่พุทธภูมิพร้อมด้วยอัจฉริยอัพภูตธรรมเหมือนพระธรรมด้วยพระพุทธเจ้าแต่ปางก่อนพระธรรมอันมาสู่พระพุทธสันดานเหมือนพระธรรมอันมาสู่พระพุทธสันดานแต่ก่อน พระสงฆ์อันมาสู่อริยชาติเหมือนด้วยพระสงฆ์แต่ก่อน อันหมู่เทพนิกรและมนุษย์ทั้งหลายกระทำสักการะบูชา ขอความสวัสดีจงมีแก่หมู่มนุษย์พุทธบริษัททั้งปวงเถิด ครั้นกล่าวพระคาถานี้แล้วก็ถวายนมัสการลาพาเทพบริวารกลับไป ด้วยเหตุนี้คาถาของท้าวสักกะจึงได้ใช้สวดอยู่ข้างท้ายพระปริตรนี้ด้วย

เมื่อหมู่อมรกลับไปแล้ว พระผู้มีพระภาคยังได้ทรงแสดงพระธรรมเทศนารัตนสูตรโปรดชาวพระนครอีก 6 วัน และทรงประทับอยู่ในพระนครไพศาลีประมาณ ๑๕ วัน จึงเสด็จกลับระหว่างเมื่อเสด็จกลับถึงฝั่งคงคา พระยานาคที่อยู่ในคงคาได้นิมิตนาวาพิเศษมาคอยอยู่ที่ท่าน้ำ ทูลอาราธนาพระพุทธเจ้ากับพระสาวก ๕๐๐ รูปลงสู่นาวาไปนาคพิภพ พระผู้พระภาครับอาราธนาเสด็จไปยังนาคพิภพพร้อมด้วยพระสาวก ๕๐๐ รูป ได้ทรงแสดงธรรมเทศนาโปรดนาคทั้งหลายตลอดราตรียันรุ่งแล้ว จึงเสด็จกลับยังกรุงราชคฤห์ มนุษย์และเทวดาก็กระทำสักการะบูชายิ่งกว่าเมื่อคราวเสด็จไป

พระสูตรนี้ว่าประกอบไปด้วยคุณานุภาพไพศาลเป็นมหัศจรรย์พันลึกพิเศษต่างๆ ยิ่งนัก พระคาถาที่สวดแต่เบื้องต้น จนถึงที่สุดประกอบด้วยคำแปล ดังต่อไปนี้

บทขัดรัตนะสูตร

ปะณิธานะโต ปัฏฐายะ ตะถาคะตัสสะ

เทวดาในแสนโกฏิจักรวาลยอมรับเอา

ทะสะ ปาระมิโย ทะสะ อุปะปาระมิโย

ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์แห่งพระปริตรใด

ทะสะ ปะระมัตถะปาระมิโย

อนึ่ง พระปริตรใด ยังภัย ๓ ประการ คือ

ปัญจะ มะหาปะริจจาเค ติสโส จะริยา

โรคภัย อมนุสสภัย และทุพภิกขภัย ในเมือง

ปัจฉิมัพภะเว คัพภาวักกันติง

เวสาลีให้อันตรธานไปเร็วพลัน เราทั้งหลาย

ชาติง อะภินิกขะมะนัง ปะธานะจะริยัง

จงตั้งการุญจิตสวดปริตรนั้น ดุจดังท่าน

โพธิปัลลังเก มาระวิชะยัง

พระอานนท์เถระเจ้า นึกหน่วงพระพุทธคุณ

สัพพัญญุตัญญาณัปปะฏิเวธิง

ทั้งปวงของพระตถาคตเจ้า จำเดิมแต่

นะวะ โลกุตตะระธัมเมติ

ปรารถนาพุทธภูมิมา คือ บารมี ๑๐

สัพเพปิเม พุทธะคุณ อาวัชชิตวา เวสาลิยา

อุปบารมี ๑๐ ปรมัตถบารมี ๑๐ มหาบริจาค ๕

ตีสุ ปาการันตะเรสุ ติยามะรัตติง ปริตตัง

จริยา ๓ เสด็จลงสู่คัพโภทรภพสุดท้าย ประสูติ

กะโรนโต อายัสมา อานันทัตเถโร วิยะ

เสด็จออกอภิเนษกรมณ์ทรงบำเพ็ญความเพียร

การุญญะจิตตัง อุปัฏฐะเปตวา

ชนะมาร ณ โพธิบัลลังก์ ตรัสรู้

โกฏิสะตะสะหัสเสสุ

พระสัพพัญญุตญาณและโลกุตตรธรรม ๙

จักกะวาเฬสุ เทวะตา

เหล่านี้แล้ว กระทำปริตรตลอดราตรี

ยัสสาณัมปะฏิคคัณหันติ

ทั้ง ๓ ยาม ภายในกำแพง ๓ ชั้น

ยัญจะ เวสาลิยัมปุเร

ของเมืองเวสาลีฉะนั้น เทอญ ฯ

โรคามะนุสสะทุพภิกขะ-

สัมภูตันติวิธัมภะยัง

ขิปปะมันตะระธาเปสิ

ปะริตตันตัมภะณามะ เห ฯ

รัตนะสูตร

ยานีธะ ภูตานิ สะมาคะตานิ

หมู่ภูตเหล่าใด เป็นภุมมเทวดาก็ดี

ภุมมานิ วา ยานิวะ อันตะลิกเข

เหล่าใดสถิตแล้วในอากาศก็ดี ซึ่งมาประชุมกันแล้วในที่นี้

สัพเพ วะ ภูตา สุมะนา ภะวันตุ

ขอหมู่ภูตเหล่านั้นทั้งหมดเทียว จงเป็นผู้มีจิตโสมนัส

อะโถปิ สักกัจจะ สุณันตุ ภาสิตัง

อนึ่ง จงฟังภาษิตโดยเคารพ

ตัสมา หิ ภูตา นิสาเมถะ สัพเพ

เพราะเหตุนั้นแล ท่านทั้งหลาย เหล่าหมู่ภูตทั้งปวง จงฟังพระปริตร

เมตตัง กะโรถะ มานุสิยา ปะชายะ

กระทำไมตรีจิต ในหมู่สัตว์มนุษยชาติ

ทิวา จะ รัตโต จะ หะรันติ เย พะลิง

มนุษย์ทั้งหลายเหล่าใด ย่อมนำกระทำพลีกรรม
ในกลางวันหรือกลางคืน

ตัสมา หิ เน รักขะถะ อัปปะมัตตา

เพราะเหตุนั้นแล ท่านทั้งหลายจงเป็นผู้ไม่ประมาท
รักษาหมู่มนุษย์เหล่านั้น ฯ

ยังกิญจิ วิตตัง อิธะ วา หุรัง วา

ทรัพย์ เครื่องปลื้มใจ อันใดอันหนึ่งในโลกนี้และโลกอื่นก็ดี

สัคเคสุ วา ยัง ระตะนัง ปะณีตัง

หรือรัตนะอันใด อันประณีตในสวรรค์

นะ โน สะมัง อัตถิ ตะถาคะเตนะ

วัตถุอันนั้นจะเสมอด้วยพระตถาคตย่อมไม่มี

อิทัมปิ พุทเธ ระตะนัง ปะณีตัง

แม้อันนี้ เป็นรัตนะอันประณีตในพระพุทธเจ้า

เอเตนะ สัจเจนะ สุวัตถิ โหตุ ฯ

ด้วยคำสัตย์นี้ ขอความสวัสดี จงมี ฯ

ขะยัง วิราคัง อะมะตัง ปะณีตัง

พระศากยมุนี มีพระทัยดำรงมั่น ได้บรรลุธรรมอันใด

ยะทัชฌะคา สักยะมุนี สะมาหิโต

เป็นที่สิ้นไปแห่งกิเลส เป็นที่สำรอกกิเลส

เป็นธรรมอันไม่ม้วยมรณ์ เป็นธรรมอันประณีต

นะ เตนะ ธัมเมนะ สะมัตถิ กิญจิ

สิ่งใดสิ่งหนึ่ง เสมอด้วยพระธรรมนั้น ย่อมไม่มี

อิทัมปิ ธัมเม ระตะนัง ปะณีตัง

แม้อันนี้ เป็นรัตนะอันประณีต ในพระธรรม

เอเตนะ สัจเจนะ สุวัตถิ โหตุ ฯ

ด้วยคำสัตย์นี้ ขอความสวัสดี จงมี ฯ

ยัมพุทธะเสฏโฐ ปะริวัณณะยี สุจิง

พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐทรงสรรเสริญ

แล้วซึ่งสมาธิอันใดว่า เป็นธรรมอันสะอาด

สะมาธิมานันตะริกัญญะมาหุ

บัณฑิตทั้งหลายกล่าวแล้วซึ่งสมาธิอันใดว่า

เป็นอนันตริกะให้ผลโดยลำดับ

สะมาธินา เตนะ สะโม นะ วิชชะติ

สมาธิอื่น เสมอด้วยสมาธินั้น ย่อมไม่มี

อิทัมปิ ธัมเม ระตะนัง ปะณีตัง

แม้อันนี้ เป็นรัตนะอันประณีต ในพระธรรม

เอเตนะ สัจเจนะ สุวัตถิ โหตุ ฯ

ด้วยคำสัตย์นี้ ขอความสวัสดี จงมี ฯ

เย ปุคคะลา อัฏฐะ สะตัง ปะสัฏฐา

บุคคลทั้งหลายเหล่าใด แปดจำพวก

จัตตาริ เอตานิ ยุคานิ โหนติ

สี่คู่อันสัตบุรุษทั้งหลายสรรเสริญแล้ว

เต ทักขิเณยยา สุคะตัสสะ สาวะกา

บุคคลทั้งหลายเหล่านั้น เป็นสาวกของพระสุคต

ควรแก่ทักษิณาทาน

เอเตสุ ทินนานิ มะหัปผะลานิ

ทานทั้งหลายอันบุคคลถวายแล้ว
ในท่านเหล่านั้นย่อมเป็นทานมีผลมาก

อิทัมปิ สังเฆ ระตะนัง ปะณีตัง

แม้อันนี้ เป็นรัตนะอันประณีต ในพระสงฆ์

เอเตนะ สัจเจนะ สุวัตถิ โหตุ ฯ

ด้วยคำสัตย์นี้ ขอความสวัสดี จงมี ฯ

เย สุปปะยุตตา มะนะสา ทัฬหะนะ

อริยบุคคลทั้งหลายเหล่าใด ในศาสนาพระโคดมเจ้า

นิกกามิโน โคระมะสาสะนัมหิ

ประกอบดีแล้ว มีใจมั่นคง มีความใคร่ออกไปแล้ว

เต ปัตติปัตตา อะมะตัง วิคัยหะ

อริยบุคคลทั้งหลายเหล่านั้น ถึงแล้วซึ่ง
รหัตผลที่ควรถึง หยั่งเข้าสู่พระนิพพาน

ลัทธา มุธา นิพพุติง ภุญชะมานา

ได้ซึ่งความดับกิเลสโดยเปล่าๆ แล้วเสวยผลอยู่

อิทัมปิ สังเฆ ระตะนัง ปะณีตัง

แม้อันนี้ เป็นรัตนะอันประณีต ในพระสงฆ์

เอเตนะ สัจเจนะ สุวัตถิ โหตุ ฯ

ด้วยคำสัตย์นี้ ขอความสวัสดี จงมี ฯ

ยะถินทะขีโร ปะฐะวิง สิโต สิยา

เสาเขื่อน เป็นของอันบุคคลปักไว้แล้วในแผ่นดิน

จะตุพภิ วาเตภิ อะสัมปะกัมปิโย

ไม่หวั่นไหวด้วยพายุสี่ทิศฉันใด

ตะถูปะมัง สัปปุริสัง วะทามิ

ผู้ใดหยั่งเห็นอริยสัจจ์ทั้งหลาย เราเรียกผู้นั้นว่า

โย อะริยะสัจจานิ อะเวจจะ ปัสสะติ

เป็นสัตบุรุษผู้ไม่หวั่นไหวด้วยโลกธรรม ฉันนั้น

อิทัมปิ สังเฆ ระตะนัง ปะณีตัง

แม้อันนี้ เป็นรัตนะอันประณีต ในพระสงฆ์

เอเตนะ สัจเจนะ สุวัตถิ โหตุ ฯ

ด้วยคำสัตย์นี้ ขอความสวัสดี จงมี ฯ

เย อะริยะสัจจานิ วิภาวะยันติ

พระโสดาบันบุคคลจำพวกใด กระทำ

คัมภีระปัญเญนะ สุเทสิตานิ

ให้แจ้งอยู่ ซึ่งพระอริยสัจจ์ทั้งหลาย

อันพระศาสดาแสดงดีแล้วด้วยปัญญาอันลึกซึ้ง

กิญจาปิ เต โหนติ ภุสัปปะมัตตา

พระโสดาบันบุคคลจำพวกนั้น ยังเป็นผู้ประมาท

เพลินแล้วก็ดี

นะ เต ภะวัง อัฏฐะมะมาทิยันติ

ถึงกระนั้น ท่านย่อมไม่ถือเอาภพที่แปด

คือเกิดอีกอย่างช้าเพียงเจ็ดชาติ

อิทัมปิ สังเฆ ระตะนัง ปะณีตัง

แม้อันนี้ เป็นรัตนะอันประณีต ในพระสงฆ์

เอเตนะ สัจเจนะ สุวัตถิ โหตุ ฯ

ด้วยคำสัตย์นี้ ขอความสวัสดี จงมี ฯ

สะหาวัสสะ ทัสสะนะสัมปะทายะ

สักกายะทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพะตะ-

ตยัสสุ ธัมมา ชะหิตา ภะวันติ

ปรามาสอันใดอันหนึ่งยังมีอยู่ ธรรมทั้งหลายสามเหล่านั้น

สักกายะทิฏฐิ วิจิกิจฉิตัญจะ

อันพระโสดาบันบุคคลละได้แล้ว พร้อมด้วย

ทัสนสมบัติ คือพระโสดาปัตติมรรคทีเดียว

จะตูหะปาเยหิ จะ วิปปะมุตโต

อนึ่ง พระโสดาบันบุคคลเป็นผู้พ้นแล้ว จากอบายทั้ง ๔

ฉะ จาภิฐานานิ อะภัพโพ กาตุง

ไม่อาจเพื่อจกระทำอภิฐานทั้งหลายหก คือ

อนันตริยกรรมห้า และอุทิศต่อศาสดาอื่น

อิทัมปิ สังเฆ ระตะนัง ปะณีตัง

แม้อันนี้ เป็นรัตนะอันประณีต ในพระสงฆ์

เอเตนะ สัจเจนะ สุวัตถิ โหตุ ฯ

ด้วยคำสัตย์นี้ ขอความสวัสดี จงมี ฯ

กิญจาปิ โส กัมมัง กะโรติ ปาปะกัง

พระโสดาบันบุคคลนั้น เมื่อกระทำ

กาเยนะ วาจายุทะ เจตะสา วา

บาปกรรมด้วยกาย หรือวาจา หรือใจ เข้าบ้าง

เพราะความพลั้งพลาด

อะภัพโพ โส ตัสสะ ปะฏิจฉะทายะ

ถึงกระนั้น ท่านไม่ควรเพื่อจะปกปิดบาปกรรมอันนั้น

อะภัพพะตา ทิฏฐะปะทัสสะ วุตตา

ความเป็นแห่งบุคคล มีทางพระนิพพาน

อันเป็นแล้วไม่ควรเพื่อจะปกปิดบาปกรรมนั้น

อันพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสแล้ว

อิทัมปิ สังเฆ ระตะนัง ปะณีตัง

แม้อันนี้ เป็นรัตนะอันประณีต ในพระสงฆ์

เอเตนะ สัจเจนะ สุวัตถิ โหตุ ฯ

ด้วยคำสัตย์นี้ ขอความสวัสดี จงมี ฯ

วะนัปปะคุมเพ ยะถา ผุสสิตัคเค

ครั้นเมื่อพุ่มไม้ในป่า มียอดอันบาน

คิมหานะมาเส ปะธะมัสมิง คิมเห

แล้ว ด้วยกิ่งด้านในต้นคิมหะฤดู ในเดือนคิมหะฤดู ฉันใด

ตะถูปะมัง ธัมมะวะรัง อะเทสะยิ

พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ทรงแสดงธรรมอันประเสริฐยิ่ง

นิพพานะคามิง ปะระมัง หิตายะ

เพื่อประโยชน์แก่สัตว์ทั้งหลาย ให้ถึงพระนิพพาน ฉันนั้น

อิทัมปิ สังเฆ ระตะนัง ปะณีตัง

แม้อันนี้ เป็นรัตนะอันประณีต ในพระสงฆ์

เอเตนะ สัจเจนะ สุวัตถิ โหตุ ฯ

ด้วยคำสัตย์นี้ ขอความสวัสดี จงมี ฯ

วะโร วะรัญญู วะระโท วะราหะโร

พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐ ทรงทราบธรรมอันประเสริฐ

ประกาศธรรมอันประเสริฐ นำมาซึ่งธรรมอันประเสริฐ

อะนุตตะโร ธัมมะวะรัง อะเทสะยิ

เป็นผู้ยอดเยี่ยม ได้ทรงแสดงแล้วซึ่งธรรมอันประเสริฐ

อิทัมปิ สังเฆ ระตะนัง ปะณีตัง

แม้อันนี้ เป็นรัตนะอันประณีต ในพระสงฆ์

เอเตนะ สัจเจนะ สุวัตถิ โหตุ ฯ

ด้วยคำสัตย์นี้ ขอความสวัสดี จงมี ฯ

ขีณัง ปุราณัง นะวัง นัตถิ สัมภะวัง

กรรมเก่า ของพระอริยบุคคลเหล่าใดสิ้นไปแล้ว

กรรมใหม่ย่อมไม่ปรากฏ

วิรัตตะจิตตายะติเก ภะวัสมิง

พระอริยบุคคลเหล่าใด มีจิตอันหน่ายแล้ว ในภพต่อไป

เต ขีณะพีชา อะวิรุฬหิฉันทา

พระอริยบุคคลเหล่านั้น มีพืชอันสิ้นแล้ว มีความพอใจงอกไม่ได้แล้ว

นิพพันติ ธีรา ยะถายัมปะทีโป

เป็นผู้มีปัญญา ย่อมปรินิพพานเหมือนประทีปอันดับไปแล้ว ฉะนั้น

อิทัมปิ สังเฆ ระตะนัง ปะณีตัง

แม้อันนี้ เป็นรัตนะอันประณีต ในพระสงฆ์

เอเตนะ สัจเจนะ สุวัตถิ โหตุ ฯ

ด้วยคำสัตย์นี้ ขอความสวัสดี จงมี ฯ

ยานีธะ ภูตานิ สะมาคะตานิ

หมู่ภูตเหล่าใด เป็นภุมมเทวาก็ดี

ภุมมานิ วา ยานิวะ อันตะลิกเข

เหล่าใดสถิตแล้วในอากาศก็ดี ซึ่งมาประชุมกันแล้วในที่นี้

ตะถาคะตัง เทวะมะนุสสะปูชิตัง

เราทั้งหลาย จงนมัสการพระพุทธเจ้า

พุทธัง นะมัสสามะ สุวัตถิ โหตุฯ

ผู้มาอย่างนั้นผู้อันเทพยดาและมนุษย์บูชาแล้ว ขอความสวัสดี จงมี ฯ

ยานีธะ ภูตานิ สะมาคะตานิ

หมู่ภูตเหล่าใด เป็นภุมมเทวาก็ดี

ภุมมานิ วา ยานิวะ อันตะลิกเข

เหล่าใดสถิตแล้วในอากาศก็ดี ซึ่งมาประชุมกันแล้วในที่นี้

ตะถาคะตัง เทวะมะนุสสะปูชิตัง

เราทั้งหลาย จงนมัสการพระพุทธเจ้า

ธัมมัง นะมัสสามะ สุวัตถิ โหตุฯ

ผู้มาอย่างนั้นผู้อันเทพยดาและมนุษย์บูชาแล้ว ขอความสวัสดี จงมี ฯ

ยานีธะ ภูตานิ สะมาคะตานิ

หมู่ภูตเหล่าใด เป็นภุมมเทวาก็ดี

ภุมมานิ วา ยานิวะ อันตะลิกเข

เหล่าใดสถิตแล้วในอากาศก็ดี ซึ่งมาประชุมกันแล้วในที่นี้

ตะถาคะตัง เทวะมะนุสสะปูชิตัง

เราทั้งหลาย จงนมัสการพระพุทธเจ้า

สังฆัง นะมัสสามะ สุวัตถิ โหตุฯ

ผู้มาอย่างนั้นผู้อันเทพยดาและมนุษย์บูชาแล้ว ขอความสวัสดี จงมี ฯ

ตำนานกะระณียะเมตตะสูตร

พระปริตรนี้ ตามตำนานเบื้องต้นกล่าวเนื้อความว่า พระภิกษุประมาณ๕๐๐ รูป ในพระนครสาวัตถี ได้เรียนพระกัมมัฏฐานในสำนักของพระศาสดา แล้วไปหาที่สงัดเงียบสำหรับเจริญวิปัสสนาไปได้สิ้นทางประมาณ ๑๐๐ โยชน์ ถึงหมู่บ้านแห่งหนึ่งชาวบ้านเหล่านั้นได้เป็นพระภิกษุก็มีความยินดีนิมนต์ให้นั่งบนอาสนะที่สมควรแล้วอังคาสด้วยข้าวยาคูเป็นต้น แล้วถามว่า พระผู้เป็นเจ้าทั้งหลายจะไป ณ ที่แห่งใดเมื่อได้รับคำตอบว่าจะไปหาที่สบายสำหรับเจริญสมณธรรมตลอดไตรมาส ชนเหล่านั้นจึงกล่าวว่า จากที่นี้ไปไม่สู้จะไกลนัก มีป่าชัฏเป็นที่สงัดเงียบ ขอนิมนต์พระผู้เป็นเจ้าทั้งหลาย จงเจริญสมณธรรมในที่นั้นตลอดไตรมาสเถิด ข้าพเจ้าทั้งหลายจะขอถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะและรักษาศีลในสำนักของพระผู้เป็นเจ้าทั้งหลาย พระภิกษุทั้งหลายรับนิมนต์แล้ว ก็เข้าไปอาศัยอยู่ในป่านั้นและเจริญสมณธรรมอยู่ที่นั้น

พฤกษเทวดาที่สิงอยู่ที่ต้นไม้ในป่านั้น คิดว่าพระผู้เป็นเจ้าทั้งหลายมาอาศัยอยู่ที่โคนต้นไม้แห่งเรา ตัวเราและบุตรภรรยาของเราจะอยู่บนต้นไม้นี้หาสมควรไม่ จะไม่เป็นการเคารพท่าน จึงพากันลงจากต้นไม้นั่งอยู่เหนือพื้นดิน นัยหนึ่งว่าเพราะอำนาจที่ภิกษุเจริญสมณธรรม พฤกษเทวดาเหล่านั้นจึงไม่อาจอยู่บนต้นไม้ได้ ด้วยสำคัญว่าพระผู้เป็นเจ้าพักอยู่ในที่นั้นคืนหนึ่งแล้วก็จักไปในวันรุ่งขึ้น พระภิกษุเที่ยวบิณฑบาตภายในบ้านแล้วก็กลับมาสู่ป่าชัฏตามเดิม เทวดาเหล่านั้น พากันคิดว่าใคร ๆ เขาคงนิมนต์ท่านฉันใน

วันพรุ่งนี้ วันนี้ท่านจึงกลับมาพักในที่นี้อีกและวันหน้าท่านก็จะไปในที่อื่น แต่ภิกษุก็ยังกลับมาพักในที่เดิมอีก หมู่เทวดาพากันคิดว่า พระภิกษุทั้งหลายจะไปในวันหน้าดังนี้สืบๆ ไปจนเวลาล่วงไปได้ประมาณครึ่งเดือน เทวดาจึงมาคิดกันว่าชะรอย พระผู้เป็นเจ้าจะอยู่ในที่นี้ตลอดไตรมาสแล้ว พวกเราก็ต้องอยู่กับพื้นดินตลอดไตรมาสด้วย เป็นการลำบากนักควรที่พวกเราจะทำวิการอะไรขึ้นให้ท่านไปเสียจากที่นี้เป็นการดี เมื่อปรารถอย่างนี้แล้ว ก็แสดงวิการต่าง ๆ มีซากศพศีรษะขาดและรูปยักษ์เป็นต้น กับบันดาลโรคไอและโรคจามให้เกิดขึ้นแก่พระภิกษุทั้งหลาย พระภิกษุทั้งหลายก็อยู่ไม่เป็นผาสุกเหมือนดังแต่ก่อน มีความหวาดกลัวเกิดโรคผมซีดเซียวลง แล้วจึงพากันออกจากที่นั้นไปสู่ที่สำนักของพระศาสดาทูลให้ทรงทราบถึงเรื่องที่ได้ประสบต่ออารมณ์อันน่ากลัวต่างๆ และความไม่ผาสุกที่ได้บังเกิดขึ้นแต่โรคนั้นด้วย

พระผู้มีพระภาคเจ้ามีพระพุทธประสงค์จะให้ภิกษุเหล่านั้นกลับไปเจริญสมณธรรมในที่เดิมอีก จึงทรงประทานเมตตสูตรเป็นอาวุธเครื่องป้องกันแล้วมีพระพุทธดำรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย เธอพึงสาธยายพระสูตรนี้ตั้งแต่ราวไพรภายนอกวิหารเข้าไปสู่ภายในวิหาร ภิกษุเหล่านั้นก็ถวายแล้วจึงบังคมพระศาสดาแล้วกลับไป เมื่อถึงราวไพรภายนอกที่อยู่ก็สาธยายพระสูตรตามพระพุทธฎีกาแล้วจึงเดินเข้าไปสู่สำนักเดิม คราวนี้หมู่เทวดาเหล่านั้นกลับมีความเมตตา ทำการต้อนรับพระภิกษุเหล่านั้นมีการรับบาตรจีวร และเข้านวดตัว ปัดกวาดสถานที่ ตลอดจนถึงการอารักขาในราวไพรด้วย

ภิกษุเหล่านั้นเมื่อได้อยู่เป็นผาสุกแล้ว ก็ตั้งจิตบำเพ็ญพระกัมมัฏฐานตลอดทั้งกลางวันและกลางคืน จิตของท่านก็หยั่งลงสู่วิปัสสนา เห็นความสิ้นและความเสื่อมในตนว่า อัตภาพนี้ก็เป็น เช่น ภาชนะดิน คือว่าต้องแตกทำลายไม่ถาวร พระพุทธเจ้าทรงประทับอยู่ในพระคันธกุฎีทราบความปรารถของพระภิกษุทั้งหลายนั้นแล้ว จึงเปล่งพระรัศมีในที่ห่างประมาณ ๑๐๐ โยชน์ ให้เห็นเหมือนว่าเสด็จประทับอยู่ที่เฉพาะหน้าพระภิกษุเหล่านั้น และตรัสพระคาถาว่า

" ภิกษุทราบกายนี้ว่าเปรียบกับหม้อ
ปิดจิตนี้ให้เหมือนกับนคร
พึงรบกับมาด้วยอาวุธคือปัญญา
และพึงรักษาความชนะไว้
พึงเป็นผู้หาความพัวพันมิได้ "

เมื่อจบพระธรรมเทศนาแล้ว ภิกษุ ๕๐๐ รูป ก็ได้บรรลุพระอรหัตพร้อมด้วยปฏิสัมภิทา

พระสูตรนี้ประกอบด้วยคุณานุภาพเป็นอันมาก เป็นประหนึ่งหัวใจของพระพุทธศาสนา พระคาถาที่สวดมนต์มีลำดับแต่เบื้องต้นจนถึงที่สุดประกอบด้วยคำแปล ดังต่อไปนี้

บทขัดกะระณียะเมตตะสูตร

ยัสสานุภาวะโต ยักขา

เทวดาทั้งหลายย่อมไม่แสดงอาการอัน

เนวะ ทัสเสนติ ภิงสะนัง

น่าสะพึงกลัว เพราะอานุภาพแห่งพระปริตรใด

ยัมหิ เจวานุยุญชันโต

อนึ่ง บุคคลผู้ไม่เกียจคร้านเจริญเนือง ๆ

รัตตินทิวะมะตันทิโต

ซึ่งพระปริตรใด ในกลางวันและกลางคืนก็ดี

สุขัง สุปะติ สุตโต จะ

ย่อมหลับเป็นสุข

ปาปัง กิญจิ นะ ปัสสะติ

และหลับแล้ว ย่อมไม่ฝันร้าย

เอวะมาทิคุณูเปตัง

เราทั้งหลายจงสวดพระปริตร อันประกอบไป

ปริตตันตัมภะณามะ เห ฯ

ด้วยคุณดังกล่าวมาเป็นอาทินั้น เทอญ ฯ

กะระณียะเมตตะสูตร

กะระณียะมัตถะกุสะเลนะ

กิจนั้นใด อันพระอริยเจ้าบรรลุแล้ว

ยันดัง สันตัง ปะทัง อะภิสะเมจจะ

ซึ่งบทอันระงับกระทำแล้ว กิจนั้นอันกุลบุตร

ผู้ฉลาดในประโยชน์ พึงกระทำ

สักโก อุชู จะ สุหุชู จะ

กุลบุตรนั้น พึงเป็นผู้อาจหาญและซื่อตรงด้วยดี

สุวะโจ จัสสะ มุทุ อะนะติมานี

เป็นผู้ว่าง่าย ละมุนละไม ไม่มีอติมานะ

สันตุสสะโก จะ สุภะโร จะ

เป็นผู้สันโดษ เขาเลี้ยงง่าย

อัปปะกิจโจ จะ สัลละหุกะวุตติ

เป็นผู้มีกิจธุระน้อย ประพฤติเบากาย จิต

สันตินทริโย จะ นิปะโก จะ

มีอินทรีย์อันระงับแล้ว มีปัญญา

อัปปะคัพโภ กุเลสุ อะนะนุคิทโธ

เป็นผู้ไม่คะนองไม่พัวพันในสกุลทั้งหลาย

นะ จะ ขุททัง สะมาจะเร กิญจิ

วิญญูชนล่วงติเตียนชนทั้งหลายอื่นได้

เยนะ วิญญู ปะเร อุปะวะเทยยุง

ด้วยกรรมอันใด ไม่พึงประพฤติกรรมอันนั้น

น้อยหนึ่ง แล้วพึงแผ่ไมตรีจิต ไปในหมู่สัตว์ว่า

สุขิโน วา เขมิโน โหนตุ

ขอสัตว์ทั้งหลายทั้งปวง จงเป็นผู้มีความสุข

สัพเพ สัตตา ภะวันตุ สุขิตัตตา

มีความเกษม มีตนถึงซึ่งความสุขเถิด

เย เกจิ ปาณะภูตัตถิ

สัตว์มีชีวิตทั้งหลาย เหล่าใดเหล่าหนึ่งมีอยู่

ตะสา วา ถาวะรา วา อะนะวะเสสา

ยังเป็นผู้สะดุ้ง คือมีตัณหาอยู่ หรือเป็นผู้ถาวรมั่นคง คือ

ไม่มีตัณหาทั้งหมดไม่เหลือ

ทีฆา วา เย มะหันตา วา

เหล่าใดเป็นทีฆชาติ หรือโตใหญ่

มัชฌิมา รัสสะกา อะณุกะถูลา

หรือปานกลาง หรือต่ำเตี้ย หรือผอมผี

ทิฏฐา วา เย จะ อะทิฏฐา

เหล่าใดที่เราเห็นแล้ว หรือมิได้เห็น

เย จะ ทูเร วะสันติ อะวิทูเร

เหล่าใดที่อยู่ไกล หรือที่ใกล้

ภูตา วา สัมภะเวสี วา

ที่เกิดแล้วไม่ต้องเกิดอีกต่อไป หรือยังแสวงหาภพต่อไปก็ดี

สัพเพ สัตตา ภะวันตุ สุขิตัตตา

มีความเกษม มีตนถึงซึ่งความสุขเถิด จงเป็นผู้มีจนถึงซึ่งความสุขเถิด

นะ ปะโร ปะรัง นิกุพเพถะ

สัตว์อื่นอย่างพึงข่มเหงสัตว์อื่น

นาติมัญเญถะ กัตถะจิ นัง กิญจิ

อย่าพึงดูหมิ่นอะไรๆ เขาในที่ไรๆ เลย

พยาโรสะนา ปะฏีฆะสัญญา

ไม่ควรปรารถนาทุกข์แก่กันและกัน

นาญญะมัญญัสสะ ทุกขะมิจเฉยยะ

ด้วยความกริ้วโกรธ และด้วยปฏิฆสัญญาความคับแค้น

มาตา ยะถา นิยัง ปุตตัง

มารดาถนอมบุตร ผู้เกิดในตน

อายุสา เอกะปุตตะมะนุรักเข

อันเป็นลูกเอกด้วยอายุ คือ แม้ชีวิตก็สละรักษาบุตรได้ ฉันใด

เอวัมปิ สัพพะภูเตสุ

พึงเจริญเมตตา มีในใจไม่มีประมาณ

มานะสัมภาวะเย อะปะริมาณัง

ไปในสัตว์ทั้งหลายทั้งปวง แม้ฉันนั้น

เมตตัญจะ สัพพะโลกัสมิง

บุคคลพึงเจริญเมตตา มีใจไม่มี

มานะสัมภาวะเย อะปริมาณัง

ประมาณไปในโลกทั้งสิ้น

อุทธัง อะโธ จะ ติริยัญจะ

ทั้งเบื้องบน เบื้องต่ำ เบื้องขวาง

อะสัมพาธัง อะเวรัง อะสะปัตตัง

เป็นธรรมอันไม่คับแคบ ไม่มีเวร ไม่มีศัตรู

ติฏฐัญจะรัง นิสินโน วา

ผู้เจริญเมตตาจิตนั้น ยืนอยู่ก็ดี เที่ยวไปก็ดี
นั่งแล้วก็ดี นอนแล้วก็ดี

สะยาโน วา ยาวะตัสสะ วิตะตะมิทโธ

เป็นผู้มีความง่วงนอนไปปราศแล้ว ดือยังไม่หลับเพียงไร

เอตัง สะติง อะธิฏเฐยยะ

ก็พึงตั้งสติระลึกเมตตาเพียงนั้น

พรัหมะเมตตัง วิหารัง อิธะมาหุ

บัณฑิตทั้งหลาย กล่าวกิริยาอันนั้น ว่า

เป็นพรหมวิหาร ในพระศาสนานี้

ทิฏฐิญจะ อะนุปะคัมมะ สีละวา

บุคคลที่มีเมตตาพรหมวิหาร ไม่เข้าถึงทิฐิ เป็นผู้มีศีล

ทัสสะเนนะ สัมปันโน

ถึงพร้อมแล้วด้วยทัศนะ คือ โสดาปัตติมรรค

กาเมสุ วิเนยยะ เคธัง

นำความกำหนัดในกามทั้งหลายออก

นะ หิ ชาตุ คัพภะเสยยัง ปุนะเรตีติ ฯ

ย่อมไม่ถึงความเกิดในครรภ์อีกโดยแท้ทีเดียว ฯ

ตำนานขันธะปริตร

พระปริตรบทนี้มีตำนานเริ่มต้นว่า สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคเสด็จประทับอยู่ ณ พระเชตวนาราม ใกล้พระนครสาวัตถี ครั้งนั้นพระภิกษุรูปหนึ่งนั่งสีไฟอยู่ ณ เรือนไฟ งูตัวหนึ่งออกจากต้นไม้ผุได้กัดนิ้วเท้าแห่งพระภิกษุนั้น พระภิกษุนั้นทนพิษงูมิได้ ก็ถึงมรณภาพอยู่ ณ ที่นั้น ภิกษุทั้งหลายก็พากันไปเฝ้าพระพุทธเจ้ากราบทูลถึงเรื่องภิกษุที่ถูกงูกัดตายนั้น สมเด็จพระศาสดาจึงตรัสว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลายชะรอยภิกษุนั้นจะไม่ได้เจริญเมตตาจิตต่อตระกูลแห่งพญางูทั้ง ๔ ถ้าหากว่าพระภิกษุรูปนั้นได้เจริญเมตตาจิต ปรารภซึ่งตระกูลพญางูทั้ง ๔ แล้ว งูจะไม่กัดพระภิกษุนั้นเลย ถึงแม้ว่าจะกัดก็หาตายไม่ แต่ปางก่อนดาบสทั้งหลายผู้เป็นบัณฑิตได้เจริญเมตตาจิตในตระกูลพญางูทั้ง ๔ ก็พากันรอดพ้นจากภัยแห่งงูทั้งหลาย แล้วจึงทรงนำเอาอดีตชาดกมาแสดง ดังต่อไปนี้

ในอดีตกาล เมื่อพระเจ้าพรหมทัตต์ครองราชสมบัติ ณ เมืองพาราณสี พระโพธิสัตว์บังเกิดในตระกูลพราหมณ์ ณ กาสิกรัฐ ครั้นเจริญวัยแล้วก็ได้สละราชสมบัติออกบรรพชาเป็นฤาษี ได้บรรลุอภิญญา ๔ และสมาบัติ ๘ แล้วได้สร้างอาศรมอยู่ ณ คุ้งแห่งหนึ่งของแม่น้ำคงคาในป่าหิมพานต์และได้เป็นอาจารย์สั่งสอนหมู่ฤาษีอยู่ ณ ที่นั้นด้วย

ครั้งนั้น งูทั้งหลายอยู่ ณ ฝั่งแห่งแม่น้ำนั้น ได้กัดฤาษีถึงแก่ความตายเป็นอันมากพระดาบสทั้งหลายก็ได้นำความนั้นแจ้งแก่ดาบสโพธิสัตว์ผู้เป็นอาจารย์ของตน

พระโพธิสัตว์ผู้เป็นอาจารย์จึงให้ประชุมพระดาบสทั้งหลาย แล้วสอนให้ดาบสเหล่านั้นเจริญเมตตาจิตต่อตระกูลแห่งพญางูทั้ง ๔ เป็นเบื้องต้น แล้วจึงสอนให้เจริญเมตตาจิตให้สัตว์

จำพวกอื่นต่อไปโดยลำดับ ตั้งแต่สัตว์ที่ไม่มีเท้า สัตว์ ๒ เท้า สัตว์ ๔ เท้า และสัตว์เท้ามาก ว่า อย่ามีเวรอย่าพยาบาท จงถึงซึ่งความสุข ปราศจากทุกข์เถิด แล้วทรงสั่งสอนให้ระลึกถึงคุณพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ว่า มากไม่มีประมาณ (คือคุณมากโดยไม่มีกิเลส) สัตว์ทั้งหลาย เป็นสัตว์ที่มีประมาณ (เพราะข้องอยู่ในกิเลส) สัตว์ที่มีประมาณเหล่านี้จงกระทำการป้องกันรักษาซึ่งเราทั้งหลายทั้งกลางวันและกลางคืนเถิด

ความรักษาและป้องกันอันเรากระทำแล้ว แก่สัตว์ทั้งหลายมีประมาณเท่านี้ ภูตสัตว์ทั้งหลายจงหลีกไปเสีย อย่างได้มาเบียดเบียนเราเลย เรากระทำความนอบน้อมแด่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งหลาย มีพระวิปัสสีสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นต้น

อนึ่ง ความไมตรีจิตของสัตว์ทั้งหลายเหล่านั้นได้มีอยู่แก่เราผู้ใด เราผู้นั้นย่อมได้กระทำความนอบน้อมนมัสการแก่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งหลาย มีพระวิปัสสีสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นต้น โดยลำดับมาทั้ง ๗ พระองค์

เมื่อ พระโพธิสัตว์ผูกพระปริตรให้แก่ฤๅษีทั้งหลายแล้ว พระฤๅษีเหล่านั้นก็ได้เจริญเมตตาและระลึกถึงพระพุทธคุณเป็นอารมณ์ งูทั้งหลายก็หลีกหนีไป มิได้เข้ามากล้ำกรายอีกต่อไป

พระคาถาที่เจริญพระพุทธมนต์และคำแปล มีต่อไปนี้

บทขัดขันธะปริตร

สัพพาสีวิสะชาตีนัง

พระปริตรใดยังพิษอันร้าย

ทิพพะมันตาคะทัง วิยะ

แห่งอสรพิษทุกชนิดให้หายไป

ยันนาเสติ วิสัง โฆรัง

ดุจมนต์ทิพย์และยาทิพย์

เสสัญจาปิ ปะริสสะยัง

อนึ่ง พระปริตรใดย่อมห้ามกั้น

อาณักเขตตัมหิ สัพพัตตะ

อันตรายนอกจากนั้น ของสัตว์ทั้งสิ้น

สัพพะทา สัพพะปาณินัง

ในเขตแห่งอำนาจพระปริตรทุกสถาน

สัพพะโสปิ นิวาเรติ

ในกาลทุกเมื่อ โดยประการทั้งปวง

ปริตตันตัมภะณามะ เหฯ

เราทั้งหลายจงสวดพระปริตรนั้น เทอญ ฯ

ขันธะปริตร

วิรูปักเขหิ เม เมตตัง

ความเป็นมิตรของเรา จงมีกับสกุลพญานาคทั้งหลายชื่อวิรูปักข์ด้วย

เมตตัง เอราปะเถหิ เม

ความเป็นมิตรของเรา จงมีกับสกุลพญานาคทั้งหลาย ชื่อเอราบถด้วย

ฉัพยาปุตตาหิ เม เมตตัง

ความเป็นมิตรของเรา จงมีกับสกุลพญานาคทั้งหลายฉัพยาบุตรด้วย

เมตตัง กัณหาโคตะมะเกหิ จะ

ความเป็นมิตรของเรา จงมีกับสกุลพญานาคทั้งหลาย
ชื่อกัณหาโคตมกะด้วย

อะปาทะเกหิ เม เมตตัง

ความเป็นมิตรของเรา จงมีกับสัตว์ทั้งหลาย ที่ไม่มีเท้าด้วย

เมตตัง ทิปาทะเกหิ เม

ความเป็นมิตรของเรา จงมีกับสัตว์ทั้งหลาย ที่มี ๒ ด้วย

จะตุปปะเทหิ เม เมตตัง

ความเป็นมิตรของเรา จงมีกับสัตว์ทั้งหลาย ที่มี ๔ ด้วย

เมตตัง พะหุปปะเทหิ เม

ความเป็นมิตรของเรา จงมีกับสัตว์ทั้งหลาย ที่มีเท้ามากด้วย

มา มัง อะปาทะโก หิงสิ

สัตว์ไม่มีเท้า อย่าเบียดเบียนเรา

มา มัง หิงสิ ทิปาทะโก

สัตว์ ๒ เท้า อย่าเบียดเบียนเรา

มา มัง จะตุปปะโท หิงสิ

สัตว์ ๔ เท้า อย่าเบียดเบียนเรา

มา มัง หิงสิ พะหุปปะโท

สัตว์มากเท้า อย่าเบียดเบียนเรา

สัพเพ สัตตา สัพเพ ปาณา

ขอสรรพสัตว์มีชีวิตทั้งหลาย

สัพเร ภูตา จะ เกวะลา

ที่เกิดมาทั้งหมดจนสิ้นเชิงด้วย

สัพเพ ภัทรานิ ปัสสันตุ

จงเห็นซึ่งความเจริญทั้งหลายนั้นเถิด

มา กิญจิ ปาปะมาคะมา

โทษลามกหน่อยหนึ่ง อย่าได้มาถึงแล้วแก่สัตว์เหล่านั้น

อัปปะมาโณ พุทโธ

พระพุทธเจ้า ทรงพระคุณไม่มีประมาณ

อัปปะมาโณ ธัมโม

พระธรรม ทรงพระคุณไม่มีประมาณ

อัปปะมาโณ สังโฆ

พระสงฆ์ ทรงพระคุณไม่มีประมาณ

ประมาณะวันตานิ สิริงสะปานิ

สัตว์เลื้อยคลานทั้งหลาย คือ งู แมลงป่อง

อะหิ วิจฉิกา สะตะปะที

ตะเข็บ ตะขาบ แมลงมุม ตุ๊กแก

อุณณานาภี สะระพู มูสิกา

หนู เหล่านี้ ล้วนมีประมาณ

กะตา เม รักขา

ความรักษา อันเรารักษาแล้ว

กะตา เม ปะริตตา

ความป้องกัน อันเรากระทำแล้ว

ปะฏิกกะมันตุ ภูตานิ

หมู่สัตว์ทั้งหลายที่ร้ายกาจจงหลีกไปเสีย

โสหัง นะโม ภะคะวะโต

เรานั้น กระทำการนอบน้อม แต่พระผู้มีพระภาคเจ้าอยู่

นะโม สัตตานัง สัมมาสัมพุทธานัง ฯ

ทำการนอบน้อม แด่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า
ทั้งหลาย ๗ พระองค์อยู่ ฯ

ตำนานฉัททันตะปริตร

พระปริตรบทนี้มีตำนานกล่าวว่า ครั้งหนึ่ง พระผู้มีพระภาคเจ้ากำลังแสดงพระธรรมเทศนาอยู่ ณ เชตวันมหาวิหาร พระภิกษุณีรูปหนึ่งฟังธรรมอยู่ และปรารภว่า ตัวเรานี้เคยเป็นบาทบริจาริกของพระผู้มีพระภาคเจ้ามาแล้วในอดีตกาลบ้างหรือไม่หนอ แล้วก็ยังเกิดญาณอันหนึ่งระลึกชาติได้ว่า เคยเป็นบาทบริจาริกาเมื่อครั้งเป็นพญาช้างฉัททันต์ก็ยินดีหัวเราะขึ้น แล้วพิจารณาต่อไปอีก ก็รู้ว่า ตนได้ให้นายพรานโสณุดรไปยิงพญาช้างฉัททันต์ด้วยลูกศรอาบยาพิษให้ถึงแก่ความตาย ก็กลับเศร้าโศกแล้วร้องไห้ พระศาสดาทางปรารภเหตุนี้ จึงแย้มพระโอษฐ์ในเพราะเหตุนั้น พระองค์ก็ทรงแสดงเหตุแห่งนางภิกษุณีนั้นให้ปรากฏ แล้วนำเรื่องฉัททันตชาดกมาแสดงธรรมเทศนา

ความว่า มีพญาช้างอยู่ในป่าหิมพานต์ ชื่อพญาฉัททันต์ มเหสีของพญาช้างมี ๒ ชื่อจุลสุภัททา ๑ มหาสุภัททา ๒ มีช้าง ๘,๐๐๐ เป็นบริวาร วันหนึ่ง ดอกไม้รังบานแล้ว พญาช้างพามเหสีทั้งสองไปชมดอกไม้รัง พญาช้างชนต้นนั้น นางจุลสุภัททายืนอยู่ใกล้ต้นไม้รังนั้น มดดำมดแดงก็ร่วงลงมาต้องสรีระของนาง ส่วนนางมหาสุภัททายืนอยู่ห่างต้นไม้ใต้ลม ลมก็พัดเกสรดอกไม้โปรยไปที่นาง นางจุลสุภัททา คิดว่าพญาช้างไม่รักนางจึงแกล้งให้มดดำมดแดงมาต้องตัวนาง ส่วนนางมหาสุภัททาภรรยาที่รักแล้วก็ให้เกสรดอกไม้โปรยไปต้องตัว นางก็มีความเครียดแค้นผูกเวรแก่พระโพธิสัตว์เป็นปฐมเหตุ

อีกครั้งหนึ่ง พระโพธิสัตว์ได้ดอกปทุมดอกใหญ่ดอกหนึ่ง ก็ยื่นดอกปทุมนั้นให้แก่นางมหาสุภัททา นางจุลสุภัททาได้เห็นดังนั้นก็น้อยใจว่าพญาช้างไม่ให้ดอกปทุมแก่ตน ก็ผูกเวรแก่พระโพธิสัตว์เป็นคำรบสอง

กาลต่อมา นางจุลสุภัททาได้ถวายผลไม้แก่พระปัจเจกพุทธเจ้าและนางได้ตั้งความปรารถนาว่าข้าพเจ้าสิ้นชีพจากชาตินี้แล้ว ขอให้ได้เป็น

มเหสีของพระมหากษัตริย์ และให้ได้โอกาสให้นายพรานผู้หนึ่งออกมาล้างผลาญพญาฉัททันต์ ตัดเอางาทั้งคู่นี้ไปให้จงได้ ครั้นอธิษฐาน ดังนี้แล้ว นางก็ไม่แสวงหาอาหาร มีนานก็ล้มลง แล้วก็ได้ไปบังเกิดในมัททราชกสุล ชื่อนางสุภัททา เมื่อมีวัยเจริญแล้วก็ได้เป็นมเหสีของพระเจ้าพาราณสีตามความปรารถนา พระนางระลึกชาติหนหลังได้ เมื่อจะทำความปรารถนานั้นให้สำเร็จ แกล้งทำเป็นประชวรหนึ่งว่า จะแพ้ท้อง เมื่อพระราชสวามีทรงเยี่ยม พะนางก็ทูลว่า แพ้ท้อง โดยฝันเห็นของสิ่งหนึ่งยากที่จะหาได้ ขอให้พระราชสวามีประชุมนายพรานป่าก่อนแล้ว จะแสดงความฝันถวาย พระมหากษัตริย์ก็ให้ประชุมพรานป่าแล้วพระนางจึงตรัสว่า เราฝันเห็นช้างเผือกผู้มีงามีรัศมี ๖ ประการ เราต้องการงาทั้งคู่นั้น เมื่อไม่ได้สมปรารถนาเราก็จะไม่มีชีวิตต่อไป แล้วพระนางเลือกได้นายพรานโสณุดรจึงสั่งให้นายพรานโสณุดรออกไปยิงพญาฉัททันต์และพระนางได้บอกตำแหน่งที่อยู่ของพญาช้างให้นายพรานโสณุดรทราบโดยตลอด

นายพรานโสณุดรให้พยายามเดินทางไปสิ้นเวลา ๗ ปี ๗ เดือน ๗ วัน จึงถึงที่อยู่แห่งพระโพธิสัตว์ ตรวจดูลาดเลาที่หยุดยืนของพญาช้างได้แล้ว เวลาพญาช้างไปจากที่นั้น นายพรานจึงขุดหลุมในที่ตรงนั้นให้ลึกลงไปจนลงไปยืนอยู่ในหลุมได้ ทอดไม้ขวางเบื้องบน และเกลี่ยดินให้เรียบไว้ช่องลูกธนูและช่องที่ตนจะลงไปซ่อนตนในหลุม เสร็จแล้วก็เอาผ้ากาสาวพัสตร์คลุมศีระษะและนุ่งห่มลงซ่อนตัวอยู่ในหลุม เมื่อพญาช้างมายืนอยู่ที่ตรงหลุมนั้น พรานป่าก็ยิงลูกธนูขึ้นไปต้องพญาช้างแต่นาภีจนทะลุหลัง พญาช้างก็บันลือโกญจนาทถ้วนวาระ ๓ ครั้ง บริวารของพญาช้างต่างก็แยกย้ายกันไปเที่ยวหาศัตรู เว้นแต่นางมหาสุภัททาหาได้ไปไม่มาเฝ้าอยู่พญาช้างรู้ว่าศัตรูซ่อนตัวอยู่ในหลุมและปรารถนาที่จะทราบเหตุโดยเฉพาะตน จึงขับนางมหาสุภัททาให้ไปค้นหาศัตรูอย่างบริวารทั้งหลาย เมื่อนางไปแล้ว

พระโพธิสัตว์ก็ทำลายที่กำบังของศัตรู เพื่อจะจับตัวฆ่าเสีย แต่พอได้เห็นผ้ากาสวพัสตร์ก็ให้รู้สึกขึ้นว่า ผ้ากาสาวพัสตร์นั้นเป็นธงชัยแห่งพระอรหันต์ บัณฑิตทั้งหลายไม่ควรทำลาย ควรสักการะ เคารพ จึงเอางวงยกนายพรานขึ้นจากหลุม มาวางไว้ข้างหน้า แล้วกล่าวว่า **“ผู้ที่หมักหมมอยู่ด้วยกิเลสไม่ควรนุ่งห่มผ้ากาสาวพัสตร์ ผ้ากาสาวพัสตร์ควรแก่ผู้ที่ปราศจากกิเลส”** ครั้นกล่าวฉะนี้แล้ว โทสะจิตก็ระงับไป จึงถามนายพรานว่าเจ้าฆ่าเราเพื่อประสงค์อะไร ต้องการเองหรือผู้อื่นใช้ให้มา

เมื่อได้ทราบว่า นางสุภัททาใช้ให้นายพรานมาเอางา ก็ทราบว่านี้เป็นเพราะเวรที่นางอาฆาตไว้จึงให้นายพรานเลื่อยเอางาทั้งคู่นั้นตามความปรารถนาและอธิษฐานว่า ขอเดชะบุญที่บริจาคงาทั้งคู่นี้ ขอให้ได้บรรลุแก่พระสัพพัญญุตาญาณ แล้วก็กระทำสัจจกถา เครื่องป้องกันพาลมฤคมในไพรให้แก่ พรานโสณุดร สัจจกถานี้แจ้งอยู่ในคาถาสวดมนต์ตั้งแต่สัลเลนะ ฯลฯ อะคัญฉุนติ แล้วพระโพธิสัตว์ก็ให้นายพรานกลับและพระองค์ก็กระทำกาลกิริยา เมื่อนายพรานโสณุดรนำงาพญาฉัททันต์มาถึงพระนครแล้ว นางสุภัททาได้เห็นงาแห่งพระโพธิสัตว์ ก็หวนระลึกถึงความหลังขึ้นมาแล้วก็เกิดความเศร้าโศกอย่างสาหัส จนดวงหฤทัยแตกมลายชีพในวันนั้นเอง

คาถาที่สวดมนต์บทนี้ ได้สวดกันแต่เฉพาะบทที่พระโพธิสัตว์ทรงอธิษฐานเป็นพระปริตร เครื่องป้องกันภัยให้แก่นายพรานโสณุดร

ฉัททันตะปริตร

วะธิสสะเมนันติ ปะรามะสันโต

พญาช้างโพธิสัตว์ ได้จับพรานไพร ด้วยหมายว่า เราจักฆ่ากัน

กาสาวะมัททักขิ ธะชัง อิสีนัง

ครั้นได้เป็นผ้ากาสวพัสตร์ อันเป็นธงของพวกฤาษี

ทุกเขนะ ผุฏฐัสสุทะปาทิ สัญญา

สัญญาได้เกิดขึ้นแก่พระโพธิสัตว์ ผู้อันทุกข์ถูกต้องแล้ว

อะระหัทธะโช สัพภิ อะวัชฌะรูโป

ว่า ธงชัยของพระอรหันต์มีรูป อันสัตบุรุษหาควรไม่

สัลเลนะ วิทโธ พยะถิโตปิ สันโต

แม้พระโพธิสัตว์ถูกศร ควรจะหวั่นไหว แต่เป็นผู้สงบระงับได้

กาสาวะวัตถัมหิ มะนัง นะ ทุสสะยิ

ไม่ทำใจประทุษร้ายในผ้ากาสาวพัสตร์

สะเจ อิมัง นาคะวะเรนะ สัจจัง

ถ้าคำนี้ อันพญาช้างกล่าวจริงแล้ว

มา มัง วะเน พาละมิคา อะคัญฉุนติ

ขอเหล่าพาลฤมคในไพร อย่าได้กล้ำกรายตัวเรา ดังนี้ ฯ

ตำนานโมระปริตร

พระปริตรบทนี้กล่าวว่า เมื่อพระบรมศาสดาทรงประทับอยู่ ณ เชตวันมหาวิหาร ทรงปรารถถึงภิกษุกระสันรูปหนึ่ง จึงตรัสพระธรรมเทศนาพระปริตรบทนี้ ให้พระภิกษุรูปนั้นดำรงอยู่ในโสดาปัตติผล ตำนานเบื้องต้นของพระปริตรนี้มีเนื้อความว่า

ในอดีตกาล สมัยเมื่อพระเจ้าพรหมทัตต์ครองราชสมบัติในเมืองพาราณสี พระโพธิสัตว์ถือปฏิสนธิในครรภ์นางนกยูง อันอยู่ในปัจจันตประเทศของเมืองพาราณสี เมื่อพระโพธิสัตว์ออกจากฟองไข่แล้วมีผิวพรรณงามราวกะว่าสีทอง และประกอบด้วยลักษณะอันเลิศ เมื่อเจริญวัยขึ้นแล้วก็ได้เป็นพญาแห่งนกยูง

วันหนึ่ง พญานกยูงนั้นไปดื่มน้ำในบ่อ ได้เห็นเงารูปของตนในน้ำนั้นงามยิ่งกว่านกยูงทั้งหลายจึงคิดว่า ถ้าเราอยู่ร่วมกับนกยูงทั้งหลายภัยจะมีมาถึงอาตมา จำจะหลีกออกจากฝูงนกยูงไปอยู่เสียในป่าพิมพานต์จึงจะพ้นภัย ดำริฉะนั้นแล้ว พญานกยูงก็หลีกออกจากฝูงไปที่ภูเขาแห่งหนึ่งในป่าพิมพานต์ อาศัยอยู่ที่คูหาแห่งเขานั้นอันเป็นที่ชันพ้นจากภยันตรายแห่งแมวป่าและงูทั้งหลาย และเมื่อรุ่งขึ้นพระโพธิสัตว์ก็ออกจากคูหา บินไปจับบนยอดเขา บ่ายหน้าต่อบุรพทิศแล้วแลดูดวงพระสุริยะเมื่ออุทัยขึ้นมา ก็เจริญพระปริตรว่า อุเทตะยัญจักขุมา เอกะราชา เป็นต้น สำหรับจะป้องกันรักษาจนในเวลากลางวัน แล้วจึงเที่ยวไปแสวงหาเหยื่อ เมื่อเย็นแล้วก็บินไปจับอยู่บนยอดเขาบ่ายหน้าทิศตะวันตกและดูดวงอาทิตย์ที่อัสดงคตลับไป แล้วเจริญพระปริตรว่า อะเปตะยัญจักขุมา เอกะราชา เป็นต้น สำหรับป้องกันรักษาตนในเวลาราตรี แล้วจึงไปในที่อยู่แห่งตนและในต่อ ๆ ไปก็ได้ทำเช่นนี้เสมอพญานกยูงก็สถิตเป็นสุขสำราญปราศจากทุกข์ภัยทั้งปวง

ต่อมาภายหลังมีพรานป่าคนหนึ่ง ได้สัญจรไปถึงที่อยู่แห่งพญานกยูงนั้น และได้เห็นพญานกยูงอยู่บนยอดเขา เมื่อกลับมาก็มิได้เล่าให้ผู้ใดฟัง แต่เมื่อนายพรานนั้นใกล้จะตายได้บอกแก่บุตรของตนว่า มีนกยูงทองตัวหนึ่ง อยู่ในอรัญประเทศเขาหิมวันต์แนวที่ ๔ ถ้าพระราชารับสั่งถามแล้วก็ควรทูลให้ทรงทราบ สั่งเท่านี้แล้วก็สิ้นชีพ

ต่อมาภายหลังพระอัครมเหสีของพระเจ้าพาราณสีทรงพระสุบินว่า มีนกยูงทองมาแสดงธรรมและพระนางฟังธรรมของนกยูงทอง เมื่อนกยูงทองจะกลับไป พระนางได้ร้องว่า ช่วยจับนกยูงทีแล้วก็บรรทมตื่น และพระนางปรารถนาจะได้นกยูงทองมาแสดงธรรมจริงๆ จึงหาอุบายที่จะให้พระราชสวามีของตนว่า เป็นผู้แพ้ท้องแล้ว พระราชสวามีก็ต้องขวนขวายในกิจของตน จึงแกล้งทำเป็นท้อง แล้วทูลพระราชสวามีว่า ขอได้ทรงโปรดให้ได้ฟังธรรมของพญานกยูงทองเถิดพระมหากษัตริย์จึงรับสั่งให้ประชุมเหล่าพรานไพร ถามถึงที่อยู่แห่งพญานกยูงทอง และหาผู้ที่จะอาสาออกไปจับพญานกยูงทอง พรานผู้ที่ได้รับคำบอกเล่าจากบิดาของตน ก็กราบทูลถึงที่อยู่ของพญานกยูงทองและรับอาสาไปจับพญานกยูงทอง แต่พยายามจับอยู่จนสิ้นอายุของพรานก็หาจับได้ไม่ ส่วนพระราชเทวี เมื่อไม่ได้สมความปรารถนาก็ตรอมตรมพระหทัยจนถึงชีพิตักษัยพระเจ้าพรหมทัตต์ก็ทรงพระพิโรธพญานกยูงทองว่า พระราชเทวีสิ้นพระชีพก็เพราะพญานกยูงทองนี้เป็นเหตุจึงจองเวรต่อพญานกยูงทอง โดยให้จารึกข้อความลงในแผ่นทองว่า ใครได้กินเนื้อพญานกยูงทองที่เขาหิมวันต์แนวที่ ๔ จักมีอายุยืนไม่แก่ไม่ตาย ครั้นเมื่อพระองค์ทิวงคตแล้ว กษัตริย์องค์อื่นได้ทรงทราบจารึกในแผ่นทองนั้นแล้ว ก็ทรงโปรดให้พรานป่าคนหนึ่งออกไปจับพญานกยูงทองนั้นอีก และพรานป่าที่ไปจับพญานก

ยูงทองก็ไปตายอยู่ในป่าอีก การพยายามจับพญานกยูงทองได้ทำอยู่เป็นเวลาช้านานจนเวลาล่วงไปได้ ๖๙๓ ปี และพระราชาทิวงคตไปแล้ว ๖ พระองค์ และพรานป่าที่ไปจับนั้นก็ตายไปแล้ว ๖ คน ยังหาจับพระโพธิสัตว์ได้ไม่ จนถึงพระราชาองค์ที่ ๗ ก็ได้ส่งนายพรานคนที่ ๗ ไปจับพญานกยูงทองต่อไป

นายพรานคนที่ ๗ นั้นได้พยายามดักบ่วงอยู่สิ้น ๗ ปี พญานกยูงก็หาติดบ่วงของนายพรานไม่ นายพรานจึงมาใคร่ครวญดูว่า ทำไมบ่วงของเราจึงไม่รูดติดเท้าพญานกยูง แต่นั้นนายพรานก็ได้สะกดรอยดูพญานกยูงต่อไป จึงทราบว่า พญานกยูงเจริญพระปริตรทุกเวลาเช้าและเย็นและในสถานที่นั้นก็หามีนกยูงอื่นอีกไม่ ก็เข้าใจได้ว่าพญานกยูงนี้รักษาพรหมจรรย์อยู่ด้วยอำนาจการรักษาพรหมจรรย์และเจริญพระปริตรทั้งสองนี้ ทำให้บ่วงของเราไม่ติดเท้าพญานกยูง

เมื่อนายพรานได้ทราบเลศนัยเช่นนี้แล้ว คิดจะขจัดเครื่องคุ้มครองของพญานกยูงเสีย จึงกลับไปบ้าน แล้วออกไปดักนางนกยูงในป่าได้ตัวหนึ่งจึงหามาฝึกหัดให้รู้อาณัติสัญญา คือถ้าดีดมือนางนกยูงก็ร้อง ถ้าปรบมือนางนกยูงก็ฟ้อนรำ เมื่อฝึกสอนได้ชำนิชำนาญแล้ว ก็พานางนกยูงนั้นออกไปยังที่ที่พระโพธิสัตว์อยู่ จัดแจงดักบ่วงไว้ก่อนที่พระโพธิสัตว์เจริญพระปริตรแล้วดีดมือขึ้นทางนกยูงก็ส่งเสียงร้องด้วยสำเนียงอันไพเราะจับใจได้ยินไปถึงหูพญานกยูงโพธิสัตว์ ทีนั้นกิเลสที่ระงับอยู่ในสันดานก็ฟุ้งซ่านขึ้นทันที ทำให้พญานกยูงมีจิตกระสันฟุ้งซ่านเร่าร้อนไปด้วยกิเลสไม่สามารถจะเจริญพระปริตรสำหรับป้องกันทุกข์และภัยได้ ก็โผผินบินไปยังสำนัก นางนกยูงโดยเร็วพลัน เท้าก็สอดเข้าไปในบ่วงของนายพรานบ่วงที่ไม่เคยรูดรัดตลอดมาเป็นเวลา ๗๐๐ ปี ก็รูดรัดมัดเท้าพระโพธิสัตว์

ไว้โดยฉับพลัน นายพรานจึงมาดำริว่า อาศัยนางนกยูงตัวนี้เป็นเหตุ จึงทำให้พญานกยูงทองเร่าร้อนไปด้วยกิเลส มาติดบ่วงของเราห้อยหัวอยู่อย่างนี้ การที่เรามาทำสัตว์มีศีลให้ลำบากเห็นปานฉะนี้ เป็นการไม่สมควรเลย จำเราจะปล่อยพญานกยูงนี้ไปเสียเถิด เมื่อจะปล่อยพญานกยูงนั้น จึงดำริว่า ถ้าจะเข้าไปใกล้พญานกยูง พญานกยูงก็จะดิ้นรนได้ความลำบากมาก จึงโก่งธนูขึ้นเพื่อจะยิงเชือกที่รัดพระโพธิสัตว์ให้ห้อยอยู่กับแร้วนั้นให้ขาด พระโพธิสัตว์ได้เห็นนายพรานโก่งธนูก็ตกใจจึงร้องขอชีวิตต่อนายพรานว่า ถ้าท่านจับเราเพราะต้องการทรัพย์แล้ว ก็ขออย่าได้ฆ่าเราเลย จงจับเป็นไปถวายพระราชาเถิด เราเข้าใจว่าท่านจะได้ทรัพย์มาก นายพรานจึงตอบไปว่า เรามิได้มีความประสงค์ที่จะฆ่าพญานกยูงเลย ประสงค์ที่จะตัดเชือกบ่วงปล่อยพญานกยูงไปตามสบาย พญานกยูงก็ได้โอกาสโต้ตอบกับนายพราน จึงแสดงการเว้นจากปาณาติบาตและผลการเว้นจากปาณาติบาตให้นายพรานฟัง และได้ชี้ให้เห็นว่าอเหตุกทิฏฐินั้นเป็นความเห็นที่ไร้ประโยชน์ การคบหาสมณะผู้มีจิตอันสงบระงับนั้นแหละย่อมได้รู้จักบุญและบาป และในที่สุดได้แสดงมหาภัยในนรกให้นายพรานฟังอีก

นายพรานนั้นได้เคยอบรมบุญกุศลมาแล้วช้านาน เมื่อได้ฟังธรรมของพญานกยูงแล้ว ก็ได้สำเร็จเป็นพระปัจเจกโพธิ ส่วนพญานกยูงนั้น ก็พ้นจากบ่วงในขณะที่นายพรานได้ตรัสรู้เป็นพระปัญเจกพุทธเจ้านั้นด้วย พระปัจเจกพุทธเจ้าได้ประทักษิณพญานกยูงแล้วก็เหาะไปอยู่เงื้อมเขานันทมูลคีรี

พระปริตรนี้มีพระคาถาที่สวดและคำแปล ดังต่อไปนี้

บทขัดโมระปริตร

ปูเรนตัมโพธิสัมภาเร

พวกพรานไพร แม้พยายามอยู่ช้านาน

นิพพัตตัง โมระโยนิยัง

ก็ไม่อาจที่จะจับพระมหาสัตว์ผู้กำลังบำเพ็ญ

เยนะ สังวิหิตารักขัง

โพธิสมภาร (คุณธรรมอันเป็นองค์ประกอบ

มะหาสัตตัง วะเนจะเร

แห่งพระโพธิญาณ) เกิดในกำเนิดแห่งนกยูง

จิรัสสัง วายะมันตาปิ

จัดการรักษาตัวอย่างดีด้วย (สาธยาย)

เนวะ สักขิงสุ คัณหิตุง

พระปริตรใด

พรัหมะมันตันติ อักขาตัง

เราทั้งหลายจงสวดพระปริตรอันเรียกว่า

ปะริตตันตัมภะณามะ เห

พรหมมนต์ นั้น เทอญ ฯ

โมระปริตร

อุเทตะยัญจักขุมา เอกะราชา

พระอาทิตย์นี้ เป็นดวงตาของโลก

หะริสสะวัณโณ ปะฐะวิปปะภาโส

เป็นเอกราช มีสีเพียงดังสีแห่งทองยังพื้นปฐพี ให้สว่างอุทัยขึ้นมา

ตัง ตัง นะมัสสามิ

เพราะเหตุนั้น ข้าขอนอบน้อมพระอาทิตย์นั้น

หะริสสะวัณณัง ปะฐะวิปปะภาสัง

ซึ่งมีสีเพียงดังสีแห่งทองยังพื้นปฐพีให้สว่าง

ตะยัชชะ คุตตา วิหะเรมุ ทิวะสัง

ข้าทั้งหลาย อันท่านปกครองแล้วในวันนี้ ถึงอยู่เป็นสุขตลอดวัน

เย พราหมะณา เวทะคุ สัพพะธัมเม

พราหมณ์ทั้งหลายเหล่าใด ผู้ถึงซึ่งเวทในธรรมทั้งปวง

เต เม นะโม เต จะ มัง ปาละยันตุ

พราหมณ์ทั้งหลายเหล่านั้น จงรับความนอบน้อมของข้า

อนึ่งพรามหณ์ทั้งหลายเหล่านั้น จงรักษาซึ่งข้า

นะมัตถุ พุทธานัง นะมัตถุ โพธิยา

ความนอบน้อมของข้า จงมีแด่พระพุทธเจ้าทั้งหลาย

ความนอบน้อมของข้า จงมีแด่พระโพธิญาณ

นะโม วิมุตตานัง นะโม วิมุตติยา

ความนอบน้อมของข้า จงมีแด่ท่านผู้พ้นแล้วทั้งหลาย

ความนอบน้อมของข้า จงมีแด่วิมุตติธรรม

อิมัง โส ปะริตตัง กัตวา

นกยูงนั้นได้กระทำพระปริตรอันนี้แล้ว

โมโร จะระติ เอสะนา ฯ

จึงเที่ยวไป เพื่ออันแสวงหาอาหาร

อะเปตะยัญจักขุมา เอกะราชา

พระอาทิตย์นี้เป็นดวงตาของโลกเป็นเอกราช

หะริสสะวัณโณ ปะฐะวิปปะภาโส

มีสีเพียงดังสีแห่งทองยังพื้นปฐพีให้สว่าง ย่อมอัสดงคตไป

ตัง ตัง นะมัสสามิ

เพราะเหตุนั้น ข้าขอนอบน้อมพระอาทิตย์นั้น

หะริสสะวัณณัง ปะฐะวิปปะภาสัง

ซึ่งมีสีเพียงดังสีแห่งทองยังพื้นปฐพีให้สว่าง

ตะยัชชะ คุตตา วิหะเรมุ รัตติง

ข้าทั้งหลาย อันท่านปกครองแล้วในวันนี้ ถึงอยู่เป็นสุขตลอดคืน

เย พราหมะณา เวทะคุ สัพพะธัมเม

พราหมณ์ทั้งหลายเหล่าใด ผู้ถึงซึ่งเวทในธรรมทั้งปวง

เต เม นะโม เต จะ มัง ปาละยันตุ

พราหมณ์ทั้งหลายเหล่านั้น จงรับความนอบน้อมของข้า

อนึ่งพราหมณ์ทั้งหลายเหล่านั้น จงรักษาซึ่งข้า

นะมัตถุ พุทธานัง นะมัตถุ โพธิยา

ความนอบน้อมของข้า จงมีแด่พระพุทธเจ้าทั้งหลาย

ความนอบน้อมของข้า จงมีแด่พระโพธิญาณ

นะโม วิมุตตานัง นะโม วิมุตติยา

ความนอบน้อมของข้า จงมีแด่ท่านผู้พ้นแล้วทั้งหลาย

ความนอบน้อมของข้า จงมีแด่วิมุตติธรรม

อิมัง โส ปะริตตัง กัตวา

นกยูงนั้นได้กระทำพระปริตรอันนี้แล้ว

โมโร วาสะมะกัปปะยีติ

จึงสำเร็จความเป็นอยู่ ฯ

ตำนานวัฏฏะกะปริตร

พระสูตรนี้มีเนื้อความตามตำนานว่า สมัยหนึ่ง พระศาสดาเสด็จจาริกไปในแว่นแค้วนมคธเพื่อบิณฑบาต พร้อมด้วยพระสาวกเป็นอันมาก เวลาเสด็จกลับจากบิณฑบาต ไฟป่าไหม้มาถึงทางที่พระสาวกกำลังจาริกอยู่นั้น พระสาวกก็พากันหนีไปสู่ที่ที่พระพุทธเจ้าทรงประทับยืนอยู่ ครั้งนั้นพระผู้มีพระภาคประทับยืนอยู่ในที่แห่งหนึ่งครั้นไฟไหม้มาห่างจากที่ประทับออกไปโดยรอบได้ ๑๖ กรีส ไฟก็ดับไปเอง ภิกษุทั้งหลายก็สรรเสริญคุณของพระศาสดาว่า มีอานุภาพเป็นมหัศจรรย์พระผู้มีพระภาคจึงตรัสว่า ไฟไหม้มาถึงภูมิประเทศอันนี้แล้วดับไป หาใช่เพราะกำลังของพระองค์ในกาลบัดนี้ไม่ ไฟย่อมดับไปเพราะกำลังแห่งความสัตย์ของพระองค์ในกาลก่อน ภิกษุทั้งหลาย จึงทูลอาราธนาเพื่อทราบเรื่อง พระองค์จึงนำชาดกเรื่องนี้มาแสดงว่า ในอดีตสมัยพระโพธิสัตว์ได้ถือปฏิสนธิในกำเนิดนกคุ่มอยู่ในแว่นแคว้นมคธนั้น ในการเมื่อออกจากฟองไข่แล้วยังไม่มีกำลังจะเดินและบินไปได้ วันหนึ่งนกมารดาบิดาของพระโพธิสัตว์ออกไปหาอาหารให้นกโพธิสัตว์นอนอยู่ในรัง ครั้งนั้นไฟป่าได้เข้ามาในที่ใกล้รังแห่งลูกนกโพธิสัตว์นั้น นกผู้เป็นมารดาบิดาของพระโพธิสัตว์กลัวไฟก็บินหนีไป ไม่อาจกลับมาคุ้มครองลูกน้อยได้ พระโพธิสัตว์หมดที่พึ่งอย่างอื่นแล้ว จึงระลึกถึงพระพุทธเจ้าในอดีต คุณพระธรรมที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้และความสัตย์ที่ตนมีอยู่ ความสัตย์นั้นคือลูกนกได้กล่าวว่า ปีกทั้ง ๒ ของเรามีอยู่แต่บินไม่ได้ เท้าทั้ง ๒ ของเรามีอยู่ แต่เดินไม่ได้ มารดาบิดาทั้ง ๒ ของเราไม่อยู่ออกไปหาอาหาร ถ้าสิ่งทั้งปวงที่กล่าวมานี้เป็นความจริงแน่แล้วไซร้ ขอเปลวไฟจงกลับไปเสียจากที่นี้ ด้วยความสัตย์ที่พระโพธิสัตว์กล่าวนั้น ไฟที่กำลังไหม้อยู่ห่างจากพระโพธิสัตว์ได้ประมาณ ๑๖ กรีส ก็หวนไปไหม้ที่อื่นแล้วก็ดับไปเอง ที่อันนั้นห่างจากพระโพธิสัตว์ได้ประมาณ ๑๖ กรีส โดยรอบก็เลยเป็นที่มีปฏิหาริย์ไฟมิได้ไหม้จนกลอดกัลป์นี้ ที่อันนั้น ก็คือ ที่ที่พระพุทธเจ้าทรงประทับอยู่เมื่อไฟป่ากำลังไหม้อยู่นั้น

พระปริตรบทนี้มีพระคาถาที่สวดและคำแปล ดังต่อไปนี้

บทขัดวัฏฏะกะปริตร

ปูเรนตัมโพธิสัมภาเร

ด้วยเดชแห่งพระปริตรใด ไฟไหม้ป่า

นิพพัตติง วัฏฏะชาติยัง

เว้นที่ไว้ให้พระมหาสัตว์ผู้เกิด

ยัสสะ เตเชนะ ทาวัคคิ

ในกำเนิดนกคุ่ม ผู้กำลังบำเพ็ญบารมี

มะหาสัตตัง วิวัชชะยิ

เป็นเครื่องเสริมสร้างพระโพธิญาณ

เถรัสสะ สารีปุตตัสสะ

เราทั้งหลายจงสวดพระปริตร

โลกะนาเถนะ ภาสิตัง

ซึ่งมีเดชมากมายตั้งอยู่ตลอดกัปป์

กัปปัฏฐายิ มะหาเตชัง

ซึ่งพระโลกนาถเจ้า ตรัสไว้

ปะริตตันตัมภะณามะ เห ฯ

แก่พระสารีบุตรนั้น กันเถิด ฯ

วัฏฏะกะปริตร

อัตถิ โลเก สีละคุโณ

คุณแห่งศีลมีอยู่ในโลก

สัจจัง โสเจยยะนุททะยา

ความสัตย์ ความสะอาดกาย และความเอ็นดู มีอยู่ในโลก

เตนะ สัจเจนะ กาหามิ

ด้วยคำสัตย์นั้น ข้าพเจ้าจักทำ

สัจจะกิริยะมะนุตตะรัง

สัจจะกริยาอันเยี่ยม

อาวัชชิตวา ธัมมะพะลัง

ข้าพเจ้าพิจารณาซึ่งกำลังแห่งธรรม

สะริตวา ปุพพะเก ชิเน

และระลึกพระชินะทั้งหลายในปางก่อน

สัจจะพะละมะวัสสายะ

อาศัยกำลังสัจจะ

สัจจะกิริยะมะกาสะหัง

ขอทำสัจจะกิริยา

สันติ ปักขา อะปัตตะนา

ปีกทั้งหลายของข้าพเจ้ามีอยู่ แต่บินไม่ได้

สันติ ปาทา อะวัญจะนา

เท้าทั้งหลายของข้ามีอยู่ แต่เดินไม่ได้

มาตา ปิตา จะ นิกขันตา

มารดาบิดาของข้าออกไปหาอาหาร

ชาตะเวทะ ปะฏิกกะมะ

ดูก่อนเปลวไฟ ขอท่านจงหลีกไป

สะหะ สัจเจ กะเต มัยหัง

ครั้นเมื่อสัจจะอันเราทำแล้ว

มะหาปัชชะลิโต สิขี

เปลวไฟอันรุ่งเรืองใหญ่

วัชเชสิ โสฬะสะ กะรีสานิ

หลีกไป ๑๖ กรีส พร้อมกับคำสัตย์

อุทะกัง ปัตวา ยะถา สิขี

ประหนึ่งเปลวไฟอันตกถึงน้ำ

สัจเจนะ เม สะโม นัตถิ

สิ่งที่จะเสมอด้วยสัจจะของเราไม่มี

เอสา เม สัจจะปาระมีติฯ

นี้เป็นสัจจะบารมีของเรา ดังนี้ ฯ

ตำนานธะชัคคะปริตร
ธะชัคคะสูตร

พระสูตรนี้ สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า มีพระพุทธฎีกาตรัสเรื่องอสูรทำสงครามประชิดอยู่กับเทวดา และพระอินทร์ผู้เป็นเจ้าของเทวดา มีเทวบัญชาว่า ถ้าหมู่เทวดากลัว หวาดสะดุ้งและขนพองสยองเกล้าเกิดขึ้น ก็ให้แลดูชายธงของพระองค์หรือของเทวราชชื่อปชาบดี วรุณและอีสาน เพื่อให้สำคัญว่า พญาของตนยืนอยู่ที่นั้น แล้วจะสะดุ้งหวาดกลัวอะไรกับอสูรสงครามและว่าถ้าภิกษุทั้งหลายที่ไปในที่เจริญสมณธรรมอยู่ในที่สงัด มีความหวาดกลัวสะดุ้งและขนพองสยองเกล้าเกิดขึ้น ก็ให้ระลึกถึงพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ อย่างใดอย่างหนึ่งก็จะระงับความหลาดกลัวนั้นเสียได้ ข้อความพิสดารมีแจ้งอยู่ในพระสูตรนี้แล้ว ในที่นี้จะแสดงเนื้อความเบื้องต้นแห่งคำว่า เทวาสุระสงคาโม ให้ได้ความชัดเสียก่อนว่า ทำไมพระอินทร์จึงต้องทำสงครามกับอสูรมีเรื่องเล่าว่า เมื่อครั้งพระศาสดาเสด็จประทับอยู่ ณ นครไพศาลี ได้ทรงนำเรื่องอดีตนิทานของท้าวสักกะมาแสดงให้พระเจ้าลิจฉวีนามว่า มหาลี ฟัง มีเรื่องเทวดาทำสงครามกับอสูรด้วย ใจความว่า มีมาณพผู้หนึ่งชื่อว่า มะฆะ อยู่ในอจลคาม มคธรัฐ ได้ไปสู่สถานที่ทำการในบ้านแห่งหนึ่ง ทำที่นั้นให้เป็นรมณียสถานแล้วยืนอยู่ มีชายคนหนึ่งผลักไสนายมะฆะออกเสียจากที่นั้น แล้วก็เข้ายืนแทนอยู่ในที่นั้น นายมะฆะก็หาโกรธไม่และได้ไปทำที่รื่นรมย์ที่อื่นต่อไปอีก คราวนี้มีหลายคนมาผลักไสนายมะฆะออกจากที่แล้วก็เข้ายืนอยู่ในที่นั้น นายมะฆะก็หาโกรธคนเหล่านั้นไม่ และมาดำริต่อไปว่า การที่ทำให้คนอื่นได้รับความสุขแล้วกรรมที่ทำนั้นก็เป็นบุญๆ ย่อมให้ความสุขแก่เราภายหลังนายมะฆะจึงเอาจอบไปถากที่ทำลานให้ราบรื่น ปวงชนก็ได้พากันไปยืนอาศัยอยู่ในที่นั้น นายมะฆะจึงคิดว่า ที่ใดเป็นที่รื่นรมย์แล้ว ก็เป็นที่ชอบใจของบุคคลทุกจำพวก คิดฉะนี้แล้วก็ได้ออกถากถางทำมรรคาให้ราบเสมอ รานกิ่งไม้ที่

กีดขวางทางให้เป็นที่สะดวกแก่การสัญจรไปมาของคนทั้งหลาย ภายหลังชายคนหนึ่งถามนายมะฆะว่า สหายทำการอะไร นายมะฆะตอบว่า ทำทางไปสวรรค์ของชายนั้นก็ขอเป็นสหายช่วยทำทีละคน ๆ จนได้จำนวน ๓๓ คนทั้งนายมะฆะ และสหายได้ทำการขยายทางให้ราบรื่น ไปได้ประมาณ ๒ โยชน์ นายบ้านท้องที่นั้นได้เห็นการกระทำของคนเหล่านั้น จึงกล่าวว่า เจ้าทั้งหลายมาทำการที่ไม่เป็นประโยชน์ ทางที่เป็นประโยชน์นั้นควรจะหาเนื้อหาปลาและทำสุราดื่ม การที่เขาพูดเช่นนี้เพื่อว่าคนเหล่านั้นจะได้แบ่งเนื้อปลา และสุราที่หามาได้ให้แก่เขาบ้าง คนทั้ง ๓๓ คนก็หาทำตามไม่ นายบ้านมีความโกรธจึงไปกราบทูลพระเจ้าแผ่นดินว่า คนเหล่านี้เป็นโจร พระราชาจึงสั่งให้จับคนทั้ง ๓๓ นั้นไปให้ช้างเหยียบ ก่อนที่ช้างจะเหยียบ นายมะฆะได้ให้โอวาทแก่พวกของตนว่า จงทำเมตตาเป็นอารมณ์ อย่าทำความเคืองแค้นในใคร ๆ ตั้งเมตตาไว้ต่อพระราชา ต่อนายบ้าน และช้างที่จะมาเหยียบตน และตนของตนเองด้วย คนเหล่านั้นก็กระทำตามถ้อยคำของมะฆะ และด้วยอานุภาพแห่งการเจริญเมตตาของคนเหล่านั้น ช้างก็ไม่อาจที่จะเหยียบคนเหล่านั้นได้ พระราชาทรงดำริว่า ช้างเห็นคนนอนอยู่ มากจึงไม่อาจเหยียบ ถ้าเอาเสื่อลำแพนคลุมคนเหล่านั้นเสียแล้วให้ช้างเหยียบ ช้างก็คงเหยียบครั้งทำอย่างนั้นช้างก็หาเหยียบคนเหล่านั้นไม่ พระราชาจึงเรียกคนเหล่านั้นมาสอบถามว่า พวกเจ้าอาศัยเราไม่ได้หรือจึงคุมกันเป็นโจร เขาก็ทูลว่า หาได้เป็นโจรไม่ เป็นผู้นำทางไปสวรรค์ และถูกหาว่าเป็นโจร ก็ด้วยผู้ปกครองท้องที่มีความโกรธและแกล้งใส่ความจะให้ฉิบหายเสีย

พระราชาเมื่อทรงทราบว่า ชาย ๓๓ คนนั้นเป็นผู้ทำทางไปสวรรค์ ก็ทรงปราโมทย์พระราชทานช้างที่ให้เหยียบนั้นเป็นพาหนะแก่พวกเขาและหมู่บ้าน

นั้นด้วย กับให้ผู้ที่เป็นนายบ้านท้องที่นั้นเป็นทาสแก่พวกเขาด้วย คนทั้ง ๓๓ มีนายมะฆะเป็นประธาน เมื่อได้เห็นอานิสงฆ์บุญของตนที่ได้ให้ผลปรากฏแล้ว ก็มีจิตเลื่อมใสยิ่งขึ้น จึงได้ทำบุญให้ทานให้ยิ่งกว่าเก่า มีทำศาลาที่พักและให้อาหารเป็นทางเนืองนิตย์ ส่วนมะฆะนั้นยังได้บำเพ็ญวัตตะบท ๗ โดยบริบูรณ์ คือ

ปฏิบัติบำรุงรักษามารดาบิดา ๑ อ่อนน้อมต่อผู้เฒ่าผู้แก่ในตระกูล ๑ กล่าวความสัตย์ไม่กล่าวมุสา ๑ ไม่กล่าวคำผรุสวาทหยาบช้าทารุณ ๑ กล่าวคำเป็นที่รักอันดีปราศจากกล่าวส่อเสียดยุยง ๑ ไม่ตระหนี่ยินดีในการบริจาคทาน ๑ อดกลั้นโทโสไม่โกรธ ๑

เมื่อนายมะฆะตายแล้วกุศลกรรมที่ได้ทำไว้ก็นำสนองให้ได้ไปยังเกิดเป็นพระอินทร์ในเทพพิภพพร้อมด้วยเทพบริวารอีก ๓๒ องค์ จึงรวมเป็น ๓๓ ด้วยกัน เทพนครนั้นจึงได้นามว่า ตาวะติงสะ (ดาวดึงส์) แปลว่า ๓๓ ส่วนเทพยดาที่สถิตในพิภพนั้นมาแต่เดิม เห็นเทพบุตรเกิดขึ้นใหม่พร้อมด้วยเทพบริวารเป็นอันมากจึงได้ตบแต่งเหล้าหอมทิพย์ชื่อคันธบานชวนให้เทพยดาที่เกิดใหม่เสวยน้ำคันธบานด้วยกัน พระอินทร์ได้ห้ามเทพบริวารของพระองค์ว่า อย่าดื่มน้ำคันธบาน ให้ทำแต่ประหนึ่งว่า จะดื่มเท่านั้น ส่วนเทพยดาพวกเดิมก็พากันดื่มน้ำคันธบานจนเมาสิ้นสมฤดีล้มลงนอนหลับอยู่กำหนดนับนานถึง ๔ เดือนในมนุษย์สมเด็จอมรินทร์ดำริว่า เทพบุตรเหล่านี้ประมาทมัวเมามิสมควรจะให้อยู่ในเทพนครต่อไปจึงบังคับให้เทพบริวารของ พระองค์จับเทพบุตรเหล่านั้นโยนลงไปยังมหาสมุทร ครั้นเทพบุตรเหล่านั้นได้สติขึ้นมา จึงพูดกันว่าทีนี้เราไม่กินเหล้าแล้ว ทีนี้เราไม่กินเหล้าแล้ว เหตุที่พูดกันเช่นนี้จึงได้นามว่า อสูร แล้วด้วยอำนาจแห่งกุศลของอสูรยังมีอยู่ อสูรพิภพอันกว้างใหญ่ก็เกิดขึ้นภายใต้เขาพระสุเมรุราช เหมือนอย่าง

พิภพของพระอินทร์นั้น มีต่างกันอยู่อย่างหนึ่งที่ดาวดึงส์พิภพมีต้นไม้ปาริจฉัตตกะ แต่ในอสูรพิภพมีต้นไม้จิตตปาตลี (ไม้แคฝอย) หมู่อสูรก็ได้สถิตในอสูรพิภพเป็นผาสุกเหมือนอย่างอยู่ในดาวดึงส์พิภพนั้น จะได้รู้ว่าอสูรพิภพนั้นเป็นพิภพที่เกิดขึ้นใหม่ก็หาไม่ และผู้เป็นใหญ่ในอสูรพิภพนั้นมีนามว่า เวปจิตติอสูร หรือไพจิตราสูร ครั้นกาลเมื่อถึงฤดูแคฝอยออกดอก พวกอสูรจึงรำลึกขึ้นได้ว่า พิภพที่ตนอยู่นั้นหาใช่ดาวดึงส์ไม่ จิตก็ตระหวัดถึงดอกไม้ปาริจฉัตตะขึ้นมาจึงจัดแจงอสูรโยธาหาญขึ้นไปชิงชัยแก่พระอินทร์ พระอินทร์จึงให้ท้าวจตุมหาราชทั้ง ๔ หรือ จตุโลกบาลทั้ง ๔ รักษาเชิงเขาพระสุเมรุราชองค์ละทิศ คอยสู้รบกับอสูร บางครั้งอสูรมีชัยแก่ท้าวจตุมหาราช รุกไล่ขึ้นไปจนถึงทวารแห่งเทพนคร พระอินทร์ก็ต้องคุมเทพนิกรออกรบกันหมู่อสูรและสงครามนั้นได้ทำกันอยู่ช้านาน ผลัดกันแพ้และผลัดกันชนะอยู่เนืองๆ ภายหลังพระอินทร์จับท้าวไพจิตราสูรได้ ท้าวไพจิตราสูรก็หาเคารพต่อพระอินทร์ไม่ กลับกล่าวคำหยาบช้าต่างๆ นานาต่อพระอินทร์ พระอินทร์ก็มิได้ถือโกรธให้อภัยโทษสั่งปล่อยท้าวไพจิตราสูรไป การสงครามระหว่างอสูรกับเทวดาจึงได้สงบกันแต่นั้นมา และการที่พระอินทร์มีเทวบัญชาให้เทพบุตรทั้งหลายดูชายธงของพระองค์ และของเทวราชอีกสามองค์นั้น ก็ได้มีเทวบัญชาเมื่อครั้งพระอินทร์ออกทำสงครามกับอสูรนั้นแล

บทขัดธะชัคคะสูตร

ยัสสานุสสะระเณนาปิ

เออก็ สัตว์ทั้งหลายแม้ที่อยู่ในอากาศ

อันตะลิเขปิ ปาณิโน

(คือเทวดา) ย่อมได้ที่พึ่ง (ทำให้หายหวาดกลัว)

ปะติฏฐะมะธิคัจฉันติ

ดุจเดียวกันกับสัตว์ในแผ่นดิน (คือมนุษย์)

ภูมิยัง วิยะ สัพพะทา

ทุกเมื่อ

สัพพูปัททะวะชาลัมหา

สัตว์ทั้งหลายผู้รอดพ้นจากข่าย คือ

ยักขะโจราทิสัมภะวา

สรรพอุปัทวะ อันเกิดแต่ยักษ์และโจร เป็นต้น

คะณะนา นะ จะ มุตตานัง

มีจำนวนสุดที่จะคณนานับด้วย

ปะริตตันตัมภะณามะ เห ฯ

การระลึกถึงพระปริตรใด เราทั้งหลาย

จงสวดพระปริตรนั้น เทอญ ฯ

ธะชัคคะปริต ธะชัคคะสูตร

เอวัมเม สุตัง

อันข้าพเจ้า (คือ พระอานนท์เถระ) ได้สดับมาแล้วอย่างนี้

เอกัง สะมะยัง ภะคะวา

สมัยหนึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้า

สาวัตถิยัง วิหะระติ เชตะวะเน

เสด็จประทับอยู่ที่เชตวันวิหาร

อะนาถะปิณฑิกัสสะ อาราเม,

อันเป็นอารามของอนาถบิณฑิกเศรษฐี สร้างถวายในเมืองสาวัตถี

ตัตระ โข ภะคะวา ภิกขู

ในกาลนั้นแล พระผู้มีพระภาคเจ้า

อามันเตสิ ภิกขะโวติ,

ตรัสเตือนพระภิกษุทั้งหลายว่า ภิกขโว ดังนี้แล้ว

ภะทันเตติ เต ภิกขู

พระภิกษุเหล่านั้น จึงทูลรับพุทธพจน์

ภะคะวะโต ปัจจัสโสสุง,

ของพระผู้มีพระภาคเจ้าว่า พระเจ้าข้า ดังนี้

ภะคะวา เอตะทะโวจะ

พระผู้มีพระภาคเจ้า จึงตรัสพระพุทธพจน์นี้ว่า

ภูตะปุพพัง ภิกขะเว

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เรื่องดึกดำบรรพ์เคยมีมาแล้ว

เทวาสุระสังคาโม

สงครามแห่งเทพยดากับอสูร

สะมุปัพยุฬโห อะโหสิ,

ได้เกิดประชิดกันแล้ว

อะถะโข ภิกขะเว สักโก

ครั้งนั้นแล ภิกษุทั้งหลาย สักกะเทวราช

เทวานะมินโท เทเว

ผู้เป็นเจ้าแห่งเทพยดา เรียกหมู่เทพยดา

ตาวะติงเส อามันเตสิ,

ในชั้นดาวดึงส์มาสั่งว่า

สะเจ มาริสา เทวานัง

ดูก่อนท่านผู้นิรทุกข์ ถ้าความกลัวก็ดี

สังคามะคะตานัง อุปปัชเชยยะ

ความหวาดสะดุ้งก็ดี ขนพองสยองเกล้าก็ดี

ภะยัง วา ฉัมภิตัตตัง วา โลมะหังโส วา,

พึงบังเกิดขึ้นแก่หมู่เทพพดาผู้ไปสงคราม

มะเมวะ ตัสมิง สะมะเย

ในสมัยใด ในสมัยนั้น ท่านทั้งหลาย

ธะชัคคัง อุลโลเกยยาถะ,

พึงแลดูชายธงของเรานั่นเทียว

มะมัง หิ โว ธะชัคคัง อุลโลกะยะตัง,

เพราะว่าเมื่อท่านทั้งหลายแลดูชายธงของเราอยู่

ยัมภะวิสสะติ ภะยัง วา

ความกลัวก็ดี ความหวาดสะดุ้งก็ดี

ฉัมภิตัตตัง วา โลมะหังโส วา

ขนพองสยองเกล้าก็ดี อันใดจักมี

โส ปะหิยยิสสะติ,

อันนั้นจักหายไป

โน เจ เม ธะชัคคัง โลมะหังโส วา

ถ้าท่านทั้งหลาย ไม่แลดูชายธงของเรา

อะถะ ปะชาปะติสสะ เทวะราชัสสะ

ทีนั้นท่านทั้งหลาย

ธะชัคคัง อุลโลเกยยาถะ

พึงดูแลชายธงของเทวราช ชื่อปชาบดี

ปะชาปะติสสะ หิ โว เทวะราชัสสะ

เพราะว่าเมื่อท่านทั้งหลาย

ธะชัคคัง อุลโลกะยะตัง

แลดูชายธงของเทวราช ชื่อปชาบดีอยู่

ยัมภะวิสสะติ ภะยัง วา ฉัมภิตัตตัง วา

ความกลัวก็ดี ความหวาดสะดุ้งก็ดี

โลมะหังโส วา

ขนพองสยองเกล้าก็ดี อันใดจักมี

โส ปะหิยยิสสะติ,

อันนั้นจักหายไป

โน เจ ปะชาปะติสสะ เทวะราชัสสะ

ถ้าท่านทั้งหลาย

ธะชัคคัง อุลโลเกยยาถะ

ไม่แลดูชายธงของเทวราช ชื่อปชาบดี

อะถะ วะรุณัสสะ เทวะราชัสสะ

ทีนั้นท่านทั้งหลาย

ธะชัคคัง อุลโลเกยยาถะ

พึงดูแลชายธงของเทวราช ชื่อ วรุณ

วะรุณัสสะ หิ โว เทวะราชัสสะ

เพราะว่าเมื่อท่านทั้งหลาย

ธะชัคคัง อุลโลกะยะตัง

แลดูชายธงของเทวราช ชื่อวรุณอยู่

ยัมภะวิสสะติ ภะยัง วา ฉัมภิตัตตัง วา

ความกลัวก็ดี ความหวาดสะดุ้งก็ดี

โลมะหังโส วา

ขนพองสยองเกล้าก็ดี อันใดจักมี

โส ปะหิยยิสสะติ,

อันนั้นจักหายไป

โน เจ วะรุณณัสสะ เทวะราชัสสะ

ถ้าท่านทั้งหลาย

ธะชัคคัง อุลโลเกยยาถะ

ไม่แลดูชายธงของเทวราช ชื่อวรุณ

อะถะ อีสานัสสะ เทวะราชัสสะ

ทีนั้นท่านทั้งหลาย

ธะชัคคัง อุลโลเกยยาถะ

พึงดูแลชายธงของเทวราช ชื่อ อีสาน

อีสานัสสะ หิ โว เทวะราชัสสะ

เพราะว่าเมื่อท่านทั้งหลาย

ธะชัคคัง อุลโลกะยะตัง

แลดูชายธงของเทวราช ชื่ออีสานอยู่

ยัมภะวิสสะติ ภะยัง วา ฉัมภิตัตตัง วา

ความกลัวก็ดี ความหวาดสะดุ้งก็ดี

โลมะหังโส วา

ขนพองสยองเกล้าก็ดี อันใดจักมี

โส ปะหิยยิสสะตีติ ฯ

อันนั้นจักหายไป ดังนี้ ฯ

ตัง โข ปะนะ ภิกขะเว

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็ข้อนั้นแล

สักกัสสะ วา เทวานะมินทัสสะ

คือการดูแลชายธงของสักกเทวราช

ธะชัคคัง อุลโลกะยะตัง

ผู้เป็นเจ้าแห่งเทพยดาก็ตาม

ปะชาปะติสสะ วา เทวะราชัสสะ

คือการดูแลชายธงของเทวราช

ธะชัคคัง อุลโลกะยะตัง

ชื่อว่า ปชาบดีก็ตาม

วะรุณณัสสะ วา เทวะราชัสสะ

คือการดูแลชายธงของเทวราช

ธะชัคคัง อุลโลกะยะตัง

ชื่อว่า วรุณก็ตาม

อีสานัสสะ วา เทวะราชัสสะ

คือการดูแลชายธงของเทวราช

ธะชัคคัง อุลโลกะยะตัง

ชื่อว่า อีสานก็ตาม

ยัมภะวิสสะติ ภะยัง วา ฉัมภิตัตตัง วา

ความกลัวก็ดี ความหวาดสะดุ้งก็ดี

โลมะหังโส วา

ขนพองสยองเกล้าก็ดี อันใดจักมี

โส ปะหิยเยถาปิ โนปิ ปะหิยเยถะ

อันนั้นพึงหายไปได้บ้าง ไม่ได้บ้าง

ตัง กิสสะ เหตุ

ข้อนั้นเป็นเพราะเหตุแห่งอะไร

สักโก หิ ภิกขะเว เทวานะมินโท

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เหตุว่า สักกะเทวราช ผู้เป็นจอมแห่งเทพยดา

อะวีตะราโค อะวีตะโทโส อะวีตะโมโห

เธอมีราคะยังไม่สิ้นไป มีโทสะยังไม่สิ้น มีโมหะยังไม่สิ้นไป

ภิรุ ฉัมภี อุตราสี ปะลายีติ ฯ

เธอยังเป็นผู้กลัว ยังเป็นผู้หวาด ยังเป็นผู้สะดุ้ง ยังเป็นผู้หนี ดังนี้ ฯ

อะหัญจะ โข ภิกขะเว เอวัง วะทามิ

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ส่วนเราแล

สะเจ ตุมหากัง ภิกขะเว

กล่าวอย่างนี้ว่า

อะรัญญะคะตานัง วา

ไปอยู่ในป่าก็ตาม

รุกขะมูลคะตานัง วา

ไปอยู่ใต้โคนต้นไม้ก็ตาม

สุญญาคาระคะตานัง วา

ไปอยู่ในเรือนเปล่าก็ตาม

อุปปัชเชยยะ ภะยัง วา

ความกลัวก็ดี ความหวาดสะดุ้งก็ดี

ฉัมภิตัตตัง วา โลมะหังโส วา

ขนพองสยองเกล้าก็ดี พึงเกิดขึ้นในสมัยใด

มะเมวะ ตัสมิง สะมะเย

ในสมัยนั้น ท่านทั้งหลาย

อะนุสสะเรยยาถะ

พึงระลึกถึงเรานั่นเทียวว่า

อิติปิ โส ภะคะวา

แม้เพราะเหตุนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้านั้น

อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ

เป็นผู้ไกลกิเลส ตรัสรู้ชอบด้วยพระองค์เอง

วิชชาจะระณะสัมปันโน

เป็นผู้บริบูรณ์ ด้วยวิชชาและจรณะ

สุคะโต โลกะวิทู

เป็นผู้เสด็จไปดีแล้ว เป็นผู้รู้แจ้งโลก

อะนุตตะโร ปุริสะทัมมะสาระถิ

เป็นผู้ฝึกบุรุษที่ควรฝึกไม่มีผู้อื่นยิ่งกว่า

สัตถา เทวะมะนุสสานัง

เป็นผู้สอนของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย

พุทโธ ภะคะวาติ

เป็นผู้เบิกบานแล้ว เป็นผู้จำแนกธรรม ดังนี้

มะมัง หิ โว ภิกขะเว อะนุสสะระตัง

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะว่าเมื่อท่านทั้งหลาย ตามระลึกถึงเราอยู่

ยัมภะวิสสะติ ภะยัง วา ฉัมภิตัตตัง วา

ความกลัวก็ดี ความหวาดสะดุ้งก็ดี

โลมะหังโส วา

ขนพองสยองเกล้าก็ดี อันใดจักมี

โส ปะหิยยิสะติ

อันนั้นจักหายไป

โน เจ มัง อะนุสสะเรยยาถะ

ถ้าท่านทั้งหลาย ไม่ตามระลึกถึงเรา

อะถะ ธัมมัง อะนุสสะเรยยาถะ

ทีนั้น พึงตามระลึกถึงพระธรรมว่า

สวากขาโต ภะคะวะตา ธัมโม

พระธรรรรม อันพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัส

สันทิฏฐิโก

ดีแล้วเป็นของอันบุคคลพึงเห็นเอง

อะกาลิโก

เป็นของไม่มีกาลเวลา

เอหิปัสสิโก

เป็นของจะร้องเรียกผู้อื่นให้มาดู

โอปะนะยิโก

เป็นของอันบุคคลพึงน้อมเข้ามาใส่ใจ

ปัจจัตตัง เวทิตัพโพ วิญญูหีติ

เป็นของอันวิญญูชนทั้งหลาย จะพึงรู้แจ้งเฉพาะตัว ดังนี้

ธัมมัง หิ โว ภิกขะเว อะนุสสะระตัง

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะว่าเมื่อท่านทั้งหลาย

ตามระลึกถึงพระธรรมอยู่

ยัมภะวิสสะติ ภะยัง วา ฉัมภิตัตตัง วา

ความกลัวก็ดี ความหวาดสะดุ้งก็ดี

โลมะหังโส วา

ขนพองสยองเกล้าก็ดี อันใดจักมี

โส ปะหิยยิสะติ

อันนั้นจักหายไป

โน เจ ธัมมัง อะนุสสะเรยยาถะ

ถ้าท่านทั้งหลาย ไม่ตามระลึกถึงพระธรรม

อะถะ สังฆัง อะนุสสะเรยยาถะ

ทีนั้น พึงตามระลึกถึงพระสงฆ์ว่า

สุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ

พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้า ป็นผู้ปฏิบัติดีแล้ว

อุชุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ

พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้า เป็นผู้ปฏิบัติตรงแล้ว

ญายะปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ

พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้า เป็นผู้ปฏิบัติเป็นธรรม

สามีจิปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ

พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้า เป็นผู้ปฏิบัติชอบแท้

ยะทิทัง จัตตาริ ปุริสะยุคานิ

อย่างนี้ คู่แห่งบุรุษ ๔ คู่

อัฏฐะ ปุริสะปุคคะลา

บุรุษบุคคลทั้ง ๘

เอสะ ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ

นี่พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้า

อาหุเนยโย

ท่านเป็นผู้ควรสักการะที่เขานำมาบูชา

ปาหุเนยโย

ท่านเป็นผู้ควรต้อนรับ

ทักขิเนยโย

ท่านเป็นผู้ควรทักษิณาทาน

อัญชะลีกะระณีโย

ท่านเป็นผู้ควรอัญชลีกรรม

อะนุตตะรัง ปุญญักเขตตัง โลกัสสาติ

ท่านเป็นเขตบุญของโลก ไม่มีเขตอื่นยิ่งกว่า ดังนี้

สังฆัง หิ โว ภิกขะเว อะนุสสะระตัง

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะว่าเมื่อท่าน

ทั้งหลายตามระลึกถึงพระสงฆ์อยู่

ยัมภะวิสสะติ ภะยัง วา ฉัมภิตัตตัง วา

ความกลัวก็ดี ความหวาดสะดุ้งก็ดี

โลมะหังโส วา

ขนพองสยองเกล้าก็ดี อันใดจักมี

โส ปะหิยยิสสะติ

อันนั้นจักหายไป

ตัง กิสสะ เหตุ

ข้อนั้นเป็นเหตุแห่งอะไร

ตะถาคะโต หิ ภิกขะเว

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เหตุว่า ตถาคต

อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ

เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า

วีตะราโค วีตะโทโส วีตะโมโห

มีราคะสิ้นแล้ว มีโทสะสิ้นแล้ว
มีโมหะสิ้นแล้ว

อะภิรุ อัจฉัมภี อะนุตราสี

เป็นผู้หมดกลัว เป็นผู้หมดหวาด
เป็นผู้หมดสะดุ้ง

อะปะลายีติ

เป็นผู้หมดหนี ดังนี้

อิทะมะโวจะ ภะคะวา

พระผู้มีพระภาคเจ้า
ได้ตรัสพระพุทธพจน์นี้

อิทัง วัตวานะ สุคะโต

พระองค์ผู้เป็นพระสุคต
ครั้นตรัสพระพุทธพจน์นี้แล้ว

อะถาปะรัง เอตะทะโวจะ สัตถา

ลำดับนั้น พระองค์ผู้เป็นพระศาสดา
จึงตรัสพระพุทธพจน์นี้อีกว่า

อะรัญเญ รุกขะมูเล วา

ดูก่อนภิกษุทั้งหลายเมื่อท่านทั้งหลาย

สุญญาคาเร วา ภิกขะโว

อยู่ที่โค่นไม้ในป่า หรือในเรือนเปล่า

อะนุสสะเรถะ สัมพุทธัง

พึงระลึกถึงพระสัมพุทธเจ้า

ภะยัง ตุมหากะ โน สิยา

ภัยจะไม่พึงมีแก่ท่านทั้งหลาย

โน เจ พุทธัง สะเรยยาถะ

ถ้าท่านทั้งหลายไม่ระลึกถึงพระพุทธเจ้า

โลกะเชฏฐัง นะราสะภัง

ซึ่งเป็นใหญ่กว่าโลก ประเสริฐกว่านรชน

อะถะ ธัมมัง สะเรยยาถะ

ทีนั้น พึงระลึกถึงพระธรรรม

นิยยานิกัง สุเทสิตัง

อันเป็นเครื่องนำออก ที่เราแสดงไว้ดีแล้ว

โน เจ ธัมมัง สะเรยยาถะ

ถ้าท่านทั้งหลายไม่ระลึกถึงพระธรรม

นิยยานิกัง สุเทสิตัง

อันเป็นเครื่องนำออก ที่เราแสดงไว้ดีแล้ว

อะถะ สังฆัง สะเรยยาถะ

ทีนั้น พึงระลึกถึงพระสงฆ์

ปุญญักเขตตัง อะนุตตะรัง

ซึ่งเป็นบุญเขตของโลกไม่มีเขตอื่นยิ่งกว่า

เอวัมพุทธัง สะรันตานัง

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เมื่อท่านทั้งหลาย

ธัมมัง สังฆัญจะ ภิกขะโว

มาระลึกถึงพระพุทธ พระธรรม

และพระสงฆ์อยู่อย่างนี้

ภะยัง วา ฉัมภิตัตตัง วา

ความกลัวก็ดี ความหวาดสะดุ้งก็ดี

โลมะหังโส นะ เหสสะตีติ ฯ

ขนพองสยองเกล้าก็ดี จักไม่มี

ดังนี้แล ฯ

ตำนานอาฏานาฏิยะปริตร

พระสูตรนี้มีเนื้อความว่า สมัยหนึ่ง สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จประทับอยู่ ณ เขาคิชฌกูฏบรรพต ใกล้กรุงราชคฤห์มหานคร ในครั้งนั้นท้าวมหาราชทั้ง ๔ ซึ่งสถิตอยู่เหนือยอดเขายุคันธรที่เรียกกันว่าชั้นจาตุมมหาราชิกา อันเป็นชั้นต่ำกว่าดาวดึงส์ลงมา และเทวราชทั้ง ๔ นี้อยู่ในอำนาจของพระอินทร์ พระอินทร์มอบให้เทวราชทั้ง ๔ นี้เป็นผู้รักษาต้นทาง ที่อสูรจะยกมารบกวนดาวดึงส์ คือ

ท้าวธตรฏฐ์ เป็นเจ้าแห่งคนธรรพ์ รักษาทิศบูรพา ท้าววิรุฬหก เป็นเจ้าแห่งกุมภัณฑ์ รักษาทิศทักษิณ ท้าววิรูปักษ์ เป็นเจ้าแห่งนาค รักษาทิศปัจจิม ท้าวเวสวัณ นัยหนึ่งเรียก ท้าวกุเวรเป็นเจ้าแห่งยักษ์ รักษาทิศอุดร

เทวราชทั้ง ๔ นี้ คิดจะเกื้อกูลพระพุทธศาสนา มิให้หมู่ยักษ์เป็นศัตรูมาย่ำยีบีฑาหมู่สาวกในพระพุทธศาสนา จึงชวนกันลงมาเฝ้าพระพุทธเจ้า แล้วหวนคิดไปว่าอสูรรู้ว่าจตุโลกบาลไม่ได้อยู่ในเทพนครก็จะยกมารบกวนดาวดึงส์ จึงจัดให้คนธรรพ์แสนหนึ่งอยู่รักษาทิศบูรพา กุมภัณฑ์แสนหนึ่ง รักษาทิศทักษิณ นาคแสนหนึ่งรักษาทิศปัจจิม ยักษ์แสนหนึ่งรักษาทิศอุดร และท้าวจตุรมหาราชจึงประชุมกันที่อาฏานาฏิยนคร ณ ชั้นจาตุมมหาราชิกา ผูกซึ่งอาฏานาฏิยปริตรสรรเสริญพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้ง ๗ องค์ มีพระวิปัสสีเป็นต้น มีพระพุทธเจ้าแห่งเราเป็นปริโยสาน ครั้นผูกพระปริตรแล้วก็ประกาศแก่บริษัทของตนๆ ว่า ธรรมอาณาแห่งสมเด็จพระพุทธเจ้าอันเป็นบรมครูและราชอาณาแห่งเราทั้ง ๔ นี้ ถ้าใครไม่ฟังขืนกระทำให้เกินเลยแล้วจะทำโทษอย่างนี้ๆ ครั้นประกาศแก่บริษัททั้งปวงแล้ว ท้าวมหาราชทั้ง ๔ องค์ พร้อมด้วย

บริวารก็ลงมาเฝ้าพระพุทธเจ้า ณ เขาคิชฌกูฏ กราบทูลว่า ยักษ์ทั้งหลายที่มีศักดานุภาพที่มิได้เลื่อมใสในพระคุณแห่งพระพุทธองค์ ยักษ์ที่เลื่อมใสนั้นมีน้อย เพราะยักษ์มีจิตกระด้างหยาบช้า ล่วงเบญจศีลนั้นมีมากในเมื่อสาวกของพระผู้มีพระภาคยินดีในอรัญญิกเสนาสนะบำเพ็ญสมณธรรมในที่ปราศจากมนุษย์สัญจรไปมา ยักษ์ที่มิได้เลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา ย่อมย่ำยีบีฑาหลอกหลอนกระทำให้เจ็บไข้เป็นอันตรายแก่พิธีที่จะบำเพ็ญสมณธรรม จำเดิมแต่นี้ไปเบื้องหน้าขอให้ทรงรับอาฏานาฏิยปริตรนี้ไว้ แล้วโปรดประทานให้พระสาวกสาวิกาทั้งปวงเจริญเนืองๆ สวดเนืองๆ เถิด ยักษ์ทั้งปวงจะได้มีความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา แล้วก็จะมิได้ทำย่ำยีบีฑาแก่พุทธบริษัท อำนาจพระปริตรนี้จะคุ้มครองป้องกันรักษาสรรพภัยอุปัทวันตรายทั้งปวงแต่บรรดาที่บังเกิดด้วยอานุภาพแห่งยักษ์ เมื่อยักษ์ทั้งปวงจะได้มีความเลื่อมใสช่วยอภิบาลบำรุงอยู่แล้วพระภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกาในพระบวรพุทธศาสนาก็จะค่อยมีความสบาย ได้บำเพ็ญสมณธรรมเป็นผาสุกภาพ พระพุทธองค์ก็ทรงรับโดยอาการดุษฎีภาพ ท้าวเวสวัณก็แสดงอาฏานาฏิยะปริตรถวายว่า วิปัสสิสสะนะมัตถุ ฯลฯ อะยัง ยักโข นะ มุญจะตีติ

แล้วแสดงอาชญาแห่งพระปริตรว่า ผู้ใดที่เล่าเรียนพระปริตรนี้เป็นอันดีมิได้ขาดบทหนึ่งบทใดหมั่นสาธยายท่องบ่นไว้เป็นอันดีแล้ว ถ้ายักษ์ตนใดขืนเบียดเบียนบุคคลผู้เล่าเรียนสาธยายท่องบ่นพระปริตรเป็นต้นว่าเข้าไปประกอบอยู่ในกาย หรือยืนใกล้นั่งใกล้ กระทำให้ไม่เป็นผาสุกด้วยประการใดๆ การกระทำฝ่าฝืน

ธรรมจักรและอาณาจักรแล้วนั้น ยักษ์ตนนั้นก็จะต้องได้รับ มหันตโทษ อนึ่งพวกกุมภัณฑ์คนธรรพ์และนาคนั้นก็ดี ถ้ากระทำ ฝ่าฝืนพุทธจักรแล้วก็จะได้รับโทษเช่นกันกับพวกยักษ์ทั้งหลายด้วย กล่าวคือ จะไม่มีผู้เคารพไม่มีผู้ประชุมด้วยและจะอยู่ในราชธานี แห่งตนไม่ได้ แล้วศีรษะจักแตกอออกเป็น ๗ ภาค พระปริตรนี้มี คุณานุภาพไพศาล ท้าวจตุรมหาราชถวายแด่พระพุทธเจ้า สำหรับ ประโยชน์เกื้อกูลแก่พระสาวกในพระพุทธศาสนา ครั้นแล้วก็ถวาย นมัสการลา สมเด็จพระผู้มีพระภาคจึงมีพระพุทธฎีกาตรัสว่า ดู ก่อนบพิตรพระราชสมภารทั้งปวง ดูแต่การอันสมควรเถิด ครั้น ท้าวจตุรมหาราชกลับแล้ว พระพุทธเจ้า จึงมีพุทธฎีกาประชุมสงฆ์ ทั้งปวงแล้วทรงแสดงเหตุแต่หนหลังให้ทราบและในตอนท้าย พระพุทธวจนะมีว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย แม้ว่าท่านอุตสาหะ กระทำซึ่งอาฏานาฏิยะปริตรนี้ให้บริบูรณ์ในสันดานอุตสาห์ทรงจำ ให้มั่นคง จะคุ้มครองป้องกันรักษาให้ปราศจากอุปัทวันตรายทั้งปวง และเป็นไปเพื่อมิให้เหล่าอมนุษย์ทั้งหลายเข้ามากล้ำกรายย่ำยี บีฑาภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ทั้งปวงได้ จะได้อยู่เป็นสุข สำราญกายพระภิกษุทั้งหลายก็น้อมเศียรเกล้าลงรับกระแส พระพุทธฎีกาด้วยความยินดีทั่วกัน

พระปริตรบทนี้ มีคาถาที่สวดและคำแปล ดังต่อไปนี้

บทขัดอาฏานาฏิยะปริตร

อัปปะสันเนหิ นาถัสสะ

พระพุทธเจ้าผู้เป็นมหาวีรบุรุษ

สาสะเน สาธุสัมมะเต

ทรงแสดงพระปริตรใด เพื่อคุ้มกัน

อะมะนุสเสหิ จัณเฑหิ

พุทธบริษัททั้ง ๔ เหล่า มิให้ถูกเบียดเบียน

สะทา กิพพิสะการิภิ

แต่อมนุษย์ทั้งหลาย ที่ดุร้ายสันดานหยาบช้า

ปะริสานัญจะตัสสันนะ-

ไม่เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา

มะหิงสายะ จะ คุตติยา

ซึ่งบัณฑิตรับรองแล้วว่าเป็นศาสนาดี

ยันเทเสสิ มะหาวีโร

ทุกเมื่อ เราทั้งหลาย

ปะริตตันตัมภะณามะ เห ฯ

จงสวดพระปริตรนั้น เทอญ ฯ

อาฏานาฏิยะปริตร

วิปัสสิสสะ นะมัตถุ

ความนอบน้อมแห่งข้าพเจ้าจงมีแด่พระพุทธเจ้า

จักขุมันตัสสะ สิรีมะโต

ผู้มีพระนามว่า วิปัสสี ผู้มีจักษุ ผู้มีสิริ

สิขิสสะปิ นะมัตถุ

ความนอบน้อมแห่งข้าพเจ้า จงมีแม้แด่พระพุทธเจ้า

สัพพะภูตานุกัมปิโน

ผู้มีพระนามว่า สิขี ผู้มีปกติอนุเคราะห์แก่สัตว์ทั้งปวง

เวสสะภุสสะ นะมัตถุ

ความนอบน้อมแห่งข้าพเจ้า จงมีแด่พระพุทธเจ้า

นะหาตะกัสสะ ตะปัสสิโน

ผู้มีพระนามว่า เวสสภู ผู้มีกิเลสอันล้างแล้ว ผู้มีตะบะ

นะมัตถุ กะกุสันธัสสะ

ความนอบน้อมแห่งข้าพเจ้า จงมีแด่พระพุทธเจ้า

มาระเสนัปปะมัททิโน

ผู้มีพระนามว่า กกุสันธะ ผู้ย่ำยีเสียซึ่งมารและเสนาแห่งมาร

โกนาคะมะนัสสะ นะมัตถุ

ความนอบน้อมแห่งข้าพเจ้า จงมีแด่พระพุทธเจ้า

ผู้มีพระนามว่า โกนาคมนะ

พราหมะณัสสะ วุสีมะโต

ผู้มีบาปอันลอยเสียแล้ว ผู้มีพรหมจรรย์ อันอยู่ จบแล้ว

กัสสะปัสสะ นะมัตถุ

ความนอบน้อมแห่งข้าพเจ้า จงมีแด่พระพุทธเจ้า

วิปะมุตตัสสะ สัพพะธิ

ผู้มีนามว่ากัสสป ผู้พ้นวิเศษแล้วจากกิเลสทั้งปวง

อังคีระสัสสะ นะมัตถุ

ความนอบน้อมแห่งข้าพเจ้า จงมีแด่พระพุทธเจ้า

สักยะปุตตัสสะ สิรีมะโต

ผู้มีพระนามว่า อังคีรส ผู้เป็นโอรสแห่งศากยราชผู้มีสิริ

โย อิมัง ธัมมะมะเทเสสิ

พระพุทธเจ้าพระองค์ใด ได้ทรงแสดงแล้วซึ่งธรรมนี้

สัพพะทุกขาปะนูทะนัง

เป็นเครื่องบรรเทาเสียซึ่งทุกข์ทั้งปวง

เย จาปิ นิพพุตา โลเก

อนึ่ง พระพุทธเจ้าทั้งหลาย เหล่าใดก็ดี ที่ดับกิเลสแล้วในโลก

ยะถาภูตัง วิปัสสิสุง

เห็นแจ้งแล้วซึ่งธรรม ตามเป็นจริง

เต ชะนา อะปิสุณา

พระพุทธเจ้าทั้งหลายเหล่านั้น เป็นคนไม่มีความส่อเสียด

มะหันตา วีตะสาระทา

เป็นผู้มีพระคุณใหญ่มีความครั่นคร้ามไปปราศแล้ว

หิตัง เทวะมะนุสสานัง

เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย นอบน้อมอยู่ซึ่งพระพุทธเจ้า

ยัง นะมัสสันติ โคตะมัง

พระองค์ใดผู้เป็นโคตมโคตร ผู้เป็นประโยชน์เกื้อกูล

แก่เทวดา และมนุษย์ทั้งหลาย

วิชชาจะระณะสัมปันนัง

ผู้ถึงพร้อมแล้วด้วยวิชชาและจรณะ

มะหันตัง วีตะสาระทัง ฯ

ผู้มีพระคุณใหญ่ผู้มีความครั่นคร้ามไปปราศ ฯ

นะโม เม สัพพะพุทธานัง

ความนอบน้อมของข้าพเจ้า จงมีแด่พระพุทธเจ้าทั้งปวงทั้งหลาย

อุปปันนานัง มะเหสินัง

ผู้แสวงหาคุณอันใหญ่ ซึ่งให้อุบัติแล้ว

ตัณหังกะโร มะหาวีโร

คือ พระตัณหังกร ผู้กล้าหาญ

เมธังกะโร มะหายะโส

พระเมธังกร ผู้มียศใหญ่

สะระณังกะโร โลกะหิโต

พระสรณังกร ผู้เกื้อกูลแก่โลก

ทีปังกะโร ชุตินธะโร

พระทีปังกร ผู้ทรงไว้ซึ่งปัญญาอันรุ่งเรือง

โกณฑัญโญ ชะนะปาโมกโข

พระโกณฑัญญะ ผู้เป็นประมุขแห่งหมู่ชน

มังคะโล ปุริสาสะโภ

พระมังคละ ผู้เป็นบุรุษประเสริฐ

สุมะโน สุมะโน ธีโร

พระสุมน ผู้เป็นบุรุษมีพระทัยงาม

เรวะโต ระติวัฑฒะโน

พระเรวะตะ ผู้ทำความยินดีให้เจริญ

โสภิโต คุณะสัมปันโน

พระโสภิโต ผู้สมบูรณ์ด้วยพระคุณ

อะโนมะทัสสี ชะนุตตะโม

พระอโนมทัสสี ผู้อุดมในหมู่ชน

ปะทุโม โลกะปัชโชโต

พระปทุม ผู้ทำโลกให้สว่าง

นาระโท วะระสาระถี

พระนารทะ ผู้เป็นสารถีอันประเสริฐ

ปะทุมุตตะโร สัตตะสาโร

พระปทุมุตตระ ผู้เป็นที่พึ่งของหมู่สัตว์

สุเมโธ อัปปะฏิปุคคะโล

พระสุเมธะ ผู้หาบุคคลเปรียบมิได้

สุชาโต สัพพะโลกัคโค

พระสุชาตะ ผู้เลิศกว่าสัตว์โลกทั้งปวง

ปิยะทัสสี นะราสะโภ

พระปิยะทัสสี ผู้ประเสริฐกว่าหมู่นรชน

อัตถะทัสสี การุณิโก

พระอัตถะทัสสี ผู้มีพระกรุณา

ธัมมะทัสสี ตะโมนุโท

พระธัมมทัสสี ผู้ขจัดความมืด

สิทธัตโถ อะสะโม โลเก

พระสิทธัตถะ ผู้ไม่มีบุคคลเสมอในโลก

ติสโส จะ วะทะตัง วะโร

พระติสสะผู้ประเสริฐกว่านักปราชญ์ทั้งหลาย

ปุสโส จะ วะระโท พุทโธ

พระปุสสะพุทธเจ้า ผู้ประธานธรรมอันประเสริฐ

วิปัสสี จะ อะนูปะโม

พระวิปัสสี ผู้หาคนเปรียบมิได้

สิขี สัพพะหิโต สัตถา

พระสิขี ผู้เป็นศาสดาเกื้อกูลแก่สรรพสัตว์

เวสสะภู สุขะทายะโก

พระเวสสภู ผู้ประทานความสุข

กะกุสันโธ สัตถะวาโห

พระกกุสันธะ ผู้นำสัตว์ออกจากกันดารคือ กิเลส

โกนาคะมะโน ระณัญชะโห

พระโกนาคมนะ ผู้หักเสียซึ่งข้าศึกคือ กิเลส

กัสสะโป สิริสัมปันโน

พระกัสสปะ ผู้สมบูรณ์ด้วยสิริ

โคตะโม สักยะปุงคะโว

พระโคตมผู้ประเสริฐกว่าหมู่ศากยราช ฯ

เอเต จัญเญ จะ สัมพุทธา

พระสัมพุทธเจ้าทั้งหลายเหล่านี้ก็ดี เหล่าอื่นก็ดี

อะเนกะสะตะโกฏะโย

มากกว่าร้อยโกฏิ

สัพเพ พุทธา อะสะมะสะมา

พระพุทธเจ้าทั้งหลาย เหล่านั้นทั้งหมดเสมอกัน ไม่มีใครเหมือน

สัพเพ พุทธา มะหิทธิกา

พระพุทธเจ้าทั้งหลาย เหล่านั้น ล้วนมีฤทธิ์มาก

สัพเพ ทะสะพะลูเปตา

พระพุทธเจ้าทั้งหลายเหล่านั้น ล้วนประกอบแล้วด้วยทศพลญาณ

เวสารัชเชหุปาคะตา

ประกอบไปด้วยเวสารัชชญาณทั้งหลาย

สัพเพ เต ปะฏิชานันติ

พระพุทธเจ้าทั้งหลายเหล่านั้น ล้วนตรัสรู้อยู่

อาสะภัณฐานะมุตตะมัง

ซึ่งอาสภฐานอันอุดม

สีหะนาทัง นะทันเต เต

พระพุทธเจ้าทั้งหลายเหล่านั้น เป็นผู้องอาจไม่ครั่นคร้าม

ปะริสาสุ วิสาระทา

บันลือสีหนาทในบริษัททั้งหลาย

พรัหมะจักกัง ปะวัตเตนติ

ย่อมยังพรหมจักรให้เป็นไป

โลเก อัปปะฏิวัตติยัง

อันใครๆ ยังไม่ให้เป็นไปแล้วในโลก

อุเปตา พุทธะธัมเมหิ

พระพุทธเจ้าทั้งหลายเหล่านั้น ประกอบแล้ว

ด้วยพุทธธรรมทั้งหลาย ๑๘

อัฏฐาระสะหิ นายะกา

เป็นนายกผู้นำสัตว์ออกจากทุกข์

ทวัตติงสะลักขะรูเปตา

ผู้ประกอบด้วยพระลักษณะ ๓๒ ประการ

สีตยานุพยัญชะนาธะรา

และทรงซึ่งอนุพยัญชนะ ๘๐

พยามัปปะภายะ สุปปะภา

มีพระรัศมีอันงามด้วยพระรัศมี มีมณฑลข้างละวา

สัพเพ เต มุนิกุญชะรา

พระพุทธเจ้าทั้งหลายเหล่านั้นล้วนเป็นมุนี อันประเสริฐ

พุทธา สัพพัญญุโน เอเต

พระพุทธเจ้าทั้งหลายเหล่านั้นล้วนเป็น พระสัพพัญญู

สัพเพ ขีณาสะวา ชินา

ล้วนเป็นพระขีณาสพผู้ชนะแล้ว

มะหัปปะภา มะหาเตชา

มีพระรัศมีมาก มีพระเดชมาก

มะหาปัญญา มะหัพพะลา

มีพระปัญญามาก มีพระกำลังมาก

มะหากรุณิกา ธีรา

มีพระกรุณามาก เป็นนักปราชญ์

สัพเพสานัง สุขาวะหา

นำสุขมาเพื่อสัตว์ทั้งหลายทั้งปวง

ทีปา นาถา ปะติฏฐา จะ

เป็นเกาะ เป็นที่พึ่ง และเป็นที่อาศัย

ตาณา เลณา จะ ปาณินัง

เป็นที่ต้านทาน และเป็นที่เร้นของสัตว์ทั้งหลาย

คะตี พันธู มะหัสสาสา

เป็นคติ เป็นเผ่าพันธุ์ เป็นที่ยินดีอันใหญ่

สะระณา จะ หิเตสิโน

เป็นที่ระลึก และทรงแสวงหาประโยชน์

สะเทวะกัสสะ โลกัสสะ

เพื่อสัตว์โลกกับเทวโลก

สัพเพ เอเต ปะรายะนา

พระพุทธเจ้าทั้งหลายเหล่านั้น ล้วนเป็นเบื้องหน้าของสัตว์

เตสาหัง สิระสา ปาเท

ข้าพเจ้าขอนมัสการพระบาท

วันทามิ ปุริสุตตะเม

ของพระพุทธเจ้าทั้งหลายเหล่านั้นด้วยเศียรเกล้า

วะสาม มะนะสา เจวะ

ข้าพเจ้าขอนมัสการพระพุทธเจ้าทั้งหลายเหล่านั้น

วันทาเมเต ตะถาคะเต

ผู้เป็นบุรุษอันอุดม ผู้เป็นตถาคต ด้วยวาจาและใจทีเดียว

สะยะเน อาสะเน ฐาเน

ในที่นอนด้วย ในที่นั่งด้วย ในที่ยืนด้วย

คะมะเน จาปิ สัพพะทา

แม้ในที่เดินด้วย ในกาลทุกเมื่อ

สะหา สุเขนะ รักขันตุ

พระพุทธเจ้าทั้งหลายผู้กระทำความระงับ

พุทธา สันติกะรา ตุวัง

จงรักษาท่านด้วยสุข ในกาลทุกเมื่อ

เตหิ ตวัง รักขิโต สันโต

ท่านผู้อันพระพุทธเจ้าทั้งหลายเหล่านั้นทรงรักษา

มุตโต สัพพะภะเยนะ จะ

จงเป็นผู้แคล้วจากภัยทั้งปวงด้วย

สัพพะโรคะวินิมุตโต

จงเป็นผู้ปลอดจากโรคทั้งปวงด้วย

สัพพะสัจาปะวัชชิโต

จงเป็นผู้ปราศจากความเดือดร้อนทั้งปวงด้วย

สัพพะเวระมะติกกันโต

จงเป็นผู้ล่วงเสียซึ่งเวรทั้งปวงด้วย

นิพพุโต จะ ตุวัง ภะวะ ฯ

ท่านจงเป็นผู้ดับทุกข์ทั้งปวงด้วย ฯ

เตสัง สัจเจนะ สีเลนะ

ด้วยสัจจะด้วย ด้วยศีลด้วย

ขันติเมตตาพะเลนะ จะ

ด้วยกำลังแห่งขันติและเมตตาด้วย

ของพระพุทธเจ้าเหล่านั้น

เตปิ ตุมเห อะนุรักขันตุ

แม้คุณธรรมเหล่านั้น จงตามรักษาซึ่งท่านทั้งหลาย

อาโรคเยนะ สุเขนะ จะ ฯ

ด้วยความเป็นผู้ไม่มีโรคด้วย ด้วยความสุขด้วย ฯ

ปุรัตถิมัสมิง ทิสาภาเค

คนธรรพ์ทั้งหลายมีฤทธิ์มาก

สันติ ภูตา มะหิทธิกา

มีอยู่ในด้านทิศบูรพา

เตปิ ตุมเห อะนุรักขันตุ

แม้คนธรรพ์เหล่านั้น จงตามรักษาซึ่งท่านทั้งหลาย

อาโรคเยนะ สุเขนะ จะ

ด้วยความเป็นผู้ไม่มีโรคด้วย ด้วยความสุขด้วย

ทักขิณัสมิง ทิสาภาเค

เทวดาทั้งหลายผู้มีฤทธิ์มากมีอยู่ในด้านทิศทักษิณ

สันติ เทวา มะหิทธิกา

เตปิ ตุมเห อะนุรักขันตุ

แม้เทวดาเหล่านั้น จงตามรักษาซึ่งท่านทั้งหลาย

อาโรคเยนะ สุเขนะ จะ

ด้วยความเป็นผู้ไม่มีโรคด้วย ด้วยความสุขด้วย

ปัจฉิมัสมิง ทิสาภาเค

นาคทั้งหลายผู้มีฤทธิ์มากมีอยู่ในด้านทิศปัจฉิม

สันติ นาคา มะหิทธิกา

เตปิ ตุมเห อะนุรักขันตุ

แม้นาคเหล่านั้น จงตามรักษาซึ่งท่านทั้งหลาย

อาโรคเยนะ สุเขนะ จะ

ด้วยความเป็นผู้ไม่มีโรคด้วย ด้วยความสุขด้วย

อุตตะรัสมิง ทิสาภาเค

ยักษ์ทั้งหลายผู้มีฤทธิ์มากมีอยู่ในด้านทิศอุดร

สันติ เทวา มะหิทธิกา

เตปิ ตุมเห อะนุรักขันตุ

แม้ยักษ์เหล่านั้น จงตามรักษาซึ่งท่านทั้งหลาย

อาโรคเยนะ สุเขนะ จะ

ด้วยความเป็นผู้ไม่มีโรคด้วย ด้วยความสุขด้วย

ปุริมะทิสัง ธะตะรัฏโฐ

ท้าวธตรฏฐ์ อยู่ประจำทิศบูรพา

ทักขิเณนะ วิรุฬหะโก

ท้าววิรุฬหก อยู่ประจำทิศทักษิณ

ปัจฉิเมนะ วิรูปักโข

ท้าววิรูปักษ์ อยู่ประจำทิศปัจฉิม

กุเวโร อุตตะรัง ทิสัง

ท้าวกุเวร อยู่ประจำทิศอุดร

จัตตาโร เต มะหาราชา

มหาราชทั้ง ๔ เหล่านั้น

โลกะปาลา ยะสัสสิโน

เป็นผู้มียศรักษาโลก

เตปิ ตุมเห อะนุรักขันตุ

แม้มหาราชเหล่านั้น จงตามรักษา ซึ่งท่านทั้งหลาย

อาโรคเยนะ สุเขนะ จะ

ด้วยความเป็นผู้ไม่มีโรคด้วย ด้วยความสุขด้วย

อากาสัฏฐา จะ ภุมมัฏฐา

เทวดาและนาคทั้งหลาย ผู้มีฤทธิ์มาก

เทวา นาคา มะหิทธิกา

ซึ่งสถิตอยู่ในอากาศก็ดี สถิตอยู่ในภาคพื้นก็ดี

เตปิ ตุมเห อะนุรักขันตุ

แม้เทวดาและนาคเหล่านั้น จงตามรักษา ซึ่งท่านทั้งหลาย

อาโรคเยนะ สุเขนะ จะ

ด้วยความเป็นผู้ไม่มีโรคด้วย ด้วยความสุขด้วย

นัตถิ เม สะระณัง อัญญัง

ที่พึ่งอื่นของข้าพเจ้าไม่มี

พุทโธ เม สะระณัง วะรัง

พระพุทธเจ้าเป็นที่พึ่งอันประเสริฐของข้าพเจ้า

เอเตนะ สัจจะวัชเชนะ

ด้วยความกล่าวสัตย์นี้

โหตุ เต ชะยะมังคะลัง

ขอชัยมงคลจงมีแก่ท่าน

นัตถิ เม สะระณัง อัญญัง

ที่พึ่งอื่นของข้าพเจ้าไม่มี

ธัมโม เม สะระณัง วะรัง

พระธรรมเป็นที่พึ่งอันประเสริฐของข้าพเจ้า

เอเตนะ สัจจะวัชเชนะ

ด้วยความกล่าวสัตย์นี้

โหตุ เต ชะยะมังคะลัง

ขอชัยมงคลจงมีแก่ท่าน

นัตถิ เม สะระณัง อัญญัง

ที่พึ่งอื่นของข้าพเจ้าไม่มี

สังโฆ เม สะระณัง วะรัง

พระสงฆ์เป็นที่พึ่งอันประเสริฐของข้าพเจ้า

เอเตนะ สัจจะวัชเชนะ

ด้วยความกล่าวสัตย์นี้

โหตุ เต ชะยะมังคะลัง

ขอชัยมงคลจงมีแก่ท่าน

ยังกิญจิ ระตะนัง โลเก

รัตนะอันใดอันหนึ่งในโลก

วิชชะติ วิวิธัง ปุถุ

มีมากหลายอย่าง

ระตะนัง พุทธะสะมัง นัตถิ

รัตนะนั้น เสมอด้วยพระพุทธรัตนะย่อมไม่มี

ตัสมา โสตถี ภะวันตุ เต

เพราะเหตุนั้น ขอความสวัสดีทั้งหลาย จงมีแก่ท่าน

ยังกิญจิ ระตะนัง โลเก

รัตนะอันใดอันหนึ่งในโลก

วิชชะติ วิวิธัง ปุถุ

มีมากหลายอย่าง

ระตะนัง ธัมมะสะมัง นัตถิ

รัตนะนั้น เสมอด้วยพระธรรมรัตนะย่อมไม่มี

ตัสมา โสตถี ภะวันตุ เต

เพราะเหตุนั้น ขอความสวัสดีทั้งหลาย

ยังกิญจิ ระตะนัง โลเก

รัตนะอันใดอันหนึ่งในโลก

วิชชะติ วิวิธัง ปุถุ

มีมากหลายอย่าง

ระตะนัง สังฆะสะมัง นัตถิ

รัตนะนั้น เสมอด้วยพระสังฆรัตนะย่อมไม่มี

ตัสมา โสตถี ภะวันตุ เต

เพราะเหตุนั้น ขอความสวัสดีทั้งหลาย จงมีแก่ท่าน

สักกัตวา พุทธะระตะนัง

เพราะกระทำความเคารพพระพุทธรัตนะ

โอสะถัง อุตตะมัง วะรัง

อันเป็นดังโอสถอันอุดมเลิศ

หิตัง เทวะมะนุสสานัง

เป็นประโยชน์แก่เทพยดาและมนุษย์ทั้งหลาย

พุทธะเตเชนะ โสตถินา

ขอสรรพอุปัทวะทั้งหลาย จงฉิบหายไป

นัสสันตุ ปัททะวา สัพเพ

ขอทุกข์ทั้งหลายของท่านจงสงบไป

ทุกขา วูปะสะเมนตุ เต

โดยสวัสดี ด้วยเดชแห่งพระพุทธเจ้า

สักกัตวา ธัมมะระตะนัง

เพราะกระทำความเคารพพระธรรมรัตนะ

โอสะถัง อุตตะมัง วะรัง

อันเป็นดังโอสถอันอุดมเลิศ

ปะริฬาหูปะสะมะนัง

เป็นเครื่องระงับความกระวนกระวาย

ธัมมะเตเชนะ โสตถินา

ขอสรรพอุปัทวะทั้งหลาย จงฉิบหายไป

นัสสันตุ ปัททะวา สัพเพ

ขอทุกข์ทั้งหลายของท่านจงสงบไป

ภะยา วูปะสะเมนตุ เต

โดยสวัสดี ด้วยเดชแห่งพระธรรม

สักกัตวา สังฆะระตะนัง

เพราะกระทำความเคารพพระสังฆรัตนะ

โอสะถัง อุตตะมัง วะรัง

อันเป็นดังโอสถอันอุดมเลิศ

อาหุเนยยัง ปาหุเนยยัง

ควรเพื่อวัตถุ อันเขานำมาบูชา

ควรเพื่อวัตถุ อันเขาต้อนรับ

สังฆะเตเชนะ โสตถินา

ขอสรรพอุปัทวะทั้งหลาย จงฉิบหายไป

นัสสันตุ ปัททะวา สัพเพ

ขอทุกข์ทั้งหลายของท่านจงสงบไป

โรคา วูปะสะเมนตุ เต ฯ

โดยสวัสดี ด้วยเดชแห่งพระพุทธเจ้า ฯ

สัพพีติโย วิวัชชันตุ

ขอความจัญไรทั้งหลาย จงเว้นไป

สัพพะโรโค วินัสสะตุ

โรคทั้งปวงจงฉิบหายไป

มา เต ภะวัตวันตะราโย

อันตราย อย่ามีแก่ท่าน

สุขี ทีฆายุโก ภะวะ

ขอท่านจงเป็นผู้มีสุข มีอายุยืน

อะภิวาทะนะสีลิสสะ

ธรรมทั้งหลาย ๔ คือ อายุ วรรณะ สุขะ พละ

นิจจัง วุฑฒาปะจายิโน

ย่อมเจริญแก่บุคคลผู้มีอภิวาท

จัตตาโร ธัมมา วัฑฒันติ

ต่อบุคคลผู้ควรไหว้เป็นปกติ

อายุ วัณโณ สุขัง พะลัง ฯ

ผู้อ่อนน้อมต่อบุคคลผู้เจริญเป็นนิตย์ ฯ

ตำนานอังคุลิมาละปริตร

พระปริตรบทนี้มีเนื้อความว่า นางพราหมณีภรรยาของปุโรหิตาจารย์อันเป็นอาจารย์ของพระเจ้าโกศลราช มีครรภ์ เมื่อวันถ้วนกำหนดแล้วคลอดบุตร เวลาที่คลอดนั้นบังเกิดมหัศจรรย์ เครื่องศัตราวุธของพราหมณ์ปุโรหิตและพระแสงศัสตราวุธของพระเจ้าโกศลก็บังเกิดลุกรุ่งเรืองดังเปลวไฟ ปุโรหิตนั้นดูฤกษ์บน เมื่อบุตรของตนคลอดนั้นแล้ว ก็ประหลาดใจนักหนาจึงเข้าไปเฝ้าพระเจ้าโกศล ทูลว่า ศัตราวุธที่ลุกขึ้นเป็นเปลว ทั้งนี้ด้วยอานุภาพกุมารอันบังเกิดในเรือนข้าพระองค์จะเป็นโจรมีน้ำใจหยาบช้า นานไปจะพิฆาตหมู่ชนเสียเป็นอันมาก แต่ว่าหาประทุษร้ายต่อพระนครไม่ ขอพระองค์จงจับกุมารนั้นไปประหารชีวิตเสีย

พระเจ้าโกศลรับสั่งว่าจะฆ่ากุมารเสียบัดนี้เป็นการไม่สมควรให้ปุโรหิตบำรุงรักษากุมารนั้นไว้เถิด ปุโรหิตก็รักษากุมารนั้นไว้พอกุมารค่อยเจริญขึ้น จึงให้นามกรตามเหตุที่ศัตราวุธรุ่งเรืองดังแสงเพลิงว่า **อหิงสกกุมาร**

เมื่ออหิงสกกุมารมีอายุสมควรแก่การเล่าเรียนศิลปศาสตร์แล้ว มารดาบิดาจึงส่งเจ้าอหิงสกะ ไปเรียนวิชาในสำนักอาจารย์ทิศาปาโมกข์ ณ เมืองตักกศิลา เจ้าอหิงสกะเป็นผู้ฉลาดเรียนศิลปศาสตร์ได้โดยเร็ว ทั้งการปรนนิบัติอาจารย์ก็ดียิ่ง เพื่อนศิษย์ด้วยกันมีความริษยา จึงพากันไปกล่าวแก่อาจารย์ว่า เจ้าอหิงสกะคิดอ่านประทุษร้ายอาจารย์ ทีแรกอาจารย์ก็หาเชื่อไม่ ครั้นพวกหลังมากล่าวอีก อาจารย์ก็ตัดความรักเจ้าอหิงสกะนั้นเสีย แล้วทำอุบายเพื่อจะยืมอาวุธจากคนอื่นมาประหารชีวิตเจ้าอหิงสกะเสีย จึงบอกเจ้าอหิงสกะให้ไปฆ่าคนตัดเอานิ้วมือมาคนละนิ้วให้ได้พันหนึ่ง

จึงประสาทวิษณุมนต์ให้ เจ้าอหิงสกะตอบแก่อาจารย์ว่าการฆ่าคนผิดประเพณีแห่งพราหมณวงศ์ ตนมิอาจที่จะทำได้ อาจารย์ก็ตอบยืนคำว่า ต้องไปฆ่ามาให้ได้จึงประสาทอิทธิมนต์ได้ เจ้าอหิงสะกะก็จำใจต้องออกไปสู่ชายป่า ฆ่าคนสัญจรไปมาตัดเอานิ้วมือร้อยเป็นพวงแขวนไว้ได้ถึง ๙๙๙ นิ้ว เหตุนี้จึงเรียกกันว่า องคุลิมาลโจร ราษฎรได้รับความเดือนร้อนด้วยเรื่องโจรฆ่าคน จึงไปทูลพระเจ้าโกศลให้ทรงทราบ พระเจ้าโกศลก็ให้ตระเตรียมไพร่พลจะออกไปจับโจรฆ่าเสีย นางพราหมณีผู้มารดาองคุลิมาลได้ทราบว่าอันตรายจะมีแก่บุตรของตน ก็รีบล่วงหน้าไปก่อนเพื่อจะบอกเหตุให้บุตรของตนทราบ

ครั้น พระศาสดาทรงทราบด้วยพระญาณว่า องคุลิมาลมีอุปนิสัยแห่งพระอรหัตผล ถ้าพระองค์ไม่ทรงทรมานเสียก่อนแล้วก็จะทำมาตุฆาตและขาดจากมรรคผลพระองค์จึงเสด็จไปทรงทรมานองคุลิมาลโดยอำนาจพุทธปาฏิหาริย์ องคุลิมาลก็วิ่งไล่พระผู้มีพระภาคแต่หาทันไม่จึงต้องบอกให้พระองค์หยุด พระองค์ก็ทรงพระดำเนินอยู่แต่มีพุทธฎีกาว่า **หยุดแล้ว** องคุลิมาลจึงหาว่าพระองค์ตรัสมุสาวาท พระองค์ตรัสว่า **เราหยุดจากบรรดาอกุศลกรรมแล้ว แต่ตัวเธอยังไม่หยุดจากบาปกรรม** พระสุรเสียงนั้นทำให้องคุลิมาลได้สติเห็นโทษของตัว จึงเปลื้องอาวุธและองคุลีทั้ง ๙๙๙ ทิ้งเสีย และขออุปสมบท พระองค์ก็ทรงอนุญาต แล้วนำไปสู่พระเชตวัน

วันรุ่งขึ้น พระองคุลิมาลไปบิณฑบาตในพระนครสาวัตถี ชาวเมืองเห็นก็ตกใจกลัวต่อมรณภัย พากันหนีไปสิ้น ไม่มีใครใส่

บาตรท่านเลย ครั้งนั้นมีหญิงคนหนึ่งท้องแก่ เห็นพระองคุลิมาลเข้าก็มีความตกใจ จึงทำกิริยาลอดรั้วหนี ด้วยเหตุท้องใหญ่ลอดไปมิได้ และบังเอิญเจ็บท้องจะคลอดลูกในขณะนั้น แต่ยังทนลำบากอยู่หาคลอดลูกได้ไม่ ญาติของหญิงนั้นคนหนึ่งคิดขึ้นว่า ถ้าพระองคุลิมาลท่านตั้งความสัจจาธิษฐานให้หญิงนี้คลอดลูกสะดวกแล้ว ก็คงคลอดได้ง่าย จึงนิมนต์ท่านไปตั้งความสัจจาธิษฐาน พระองคุลิมาลก็ตั้งความสัตย์ เนื้อความเหมือนในคาถาสวดมนต์ หญิงนั้นก็คลอดลูกได้โดยง่ายดาย ที่ที่พระองคุลิมาลตั้งความสัตย์ ภายหลังได้ก่อเป็นแท่นไว้ แม้ว่าสัตว์เดรัจฉานและสตรีที่คลอดบุตรมิได้สะดวกไปนอนบนแท่นนั้น ก็คลอดบุตรง่ายยิ่งนัก แม้ไปไม่ได้เอาน้ำล้างแท่นนั้น มารดศีรษะสตรีที่คลอดบุตรไม่สะดวกก็ว่าคลอดได้ง่าย และว่าเป็นวัณโรคเมื่อเอาน้ำล้างแท่นนั้นรดศีระษะบ้างให้กินบ้างก็หายได้

เมื่อพระองคุลิมาลทำสัจจาธิษฐานแล้ว ก็ให้อาหารบิณฑบาตพอฉันจึงกลับมาเจริญสมณธรรมต่อไป พระผู้เป็นเจ้าเจริญสมณธรรมได้ความกำเริบร้อนใจยิ่งนัก ให้เห็นไปว่าอสุรกายที่ฆ่าไว้มาทวงเอาชีวิตเนืองๆ ภายหลังได้รับพุทโธวาทว่า ให้กำจัดบาปกรรมให้ปราศจากสันดานเหมือนดังบุรุษเอาสาหร่ายและจอกแหนออกจากบ่อน้ำ พระผู้เป็นเจ้าก็ปฏิบัติตามพุทธฎีกา ในไม่ช้าก็ได้บรรลุแก่พระอรหัตผลเป็นอริยบุคคลในพระพุทธศาสนา

พระคาถาที่สวด สวดแต่เฉพาะคาถาที่พระองคุลิมาลอธิษฐาน สวด ๓ จบ มีคาถาที่สวดและคำแปล ดังต่อไปนี้

บทขัดอังคุลิมาละปริตร

ปะริตตัง ยัมภะณันตัสสะ

แม้แต่น้ำล้างตั่งรองนั่ง ของ

นิสินนัฏฐานะโธวะนัง

พระองคุลิมาลเถระผู้กล่าวพระปริตรบทใด

อุทะกัมปิ วินาเสติ

ยังบันดาลให้อันตรายทั้งปวงหายไปได้

สัพพะเมวะ ปะริสสะยัง

โสตถินา คัพภะวุฏฐานัง

อนึ่ง พระปริตรบทใดที่พระโลกนาถเจ้า

ยัญจะ สาเธติ ตังขะเณ

ทางภาษิต แก่พระองคุลิมาลเถระ

เถรัสสังคุลิมาลัสสะ

ย่อมยังการคลอดบุตรให้สำเร็จโดยสวัสดี

โลกะนาเถนะ ภาสิตัง

ทันทีทันใด

กัปปัฏฐายิ มะหาเตชัง

เราทั้งหลาย จงสวดพระปริตรบทนั้น

ปะริตตันตัมภะณามะ เห ฯ

ซึ่งมีเดชมาก ตั้งอยู่ตลอดกัปป์ เทอญ ฯ

อังคุลิมาละปริตร

ยะโตหัง ภะคินิ อะริยายะ

ดูก่อนพี่น้องหญิง ตั้งแต่เราเกิดแล้ว

ชาติยา ชาโต นาภิชานามิ สัญจิจจะ

โดยชาติเป็นอริยะ มิได้รู้แกล้ง

ปาณัง ชีวิตา โวโรเปตา

เพื่อจะปลงสัตว์มีชีพจากชีวิต

เตนะ สัจเจนะ โสตถิ เต

ด้วยคำสัตย์นี้ ขอความสวัสดีจงมีแก่ท่าน

โหตุ โสตถิ คัพภัสสะ ฯ

ขอความสวัสดี จงมีแก่ครรภ์ของท่าน ฯ

ตำนานโพชฌังคะปริต

พระปริตรบทนี้ มีเนื้อความตามในคาถาที่สวดนั้นเป็น ๓ ตำนานหรือ ๓ พระสูตรด้วยกัน แต่เอามารวมสวดเสียบทเดียวกัน ตำนานทั้ง ๓ นั้น มีเนื้อความดังจะกล่าวต่อไปนี้

ตำนานที่ ๑ มหากัสสะปะโพชฌังคะสูตร

ความว่า สมัยหนึ่งพระผู้มีพระภาคสถิต ณ เวฬุวันมหาวิหารใกล้กรุงราชคฤห์มหานคร ครั้งนั้นพระมหากัสสปะอาศัยอยู่ในปิปผลิคูหา บังเกิดโรคาพาธแรงกล้าอาการหนักลงทุกวันๆ พระผู้มีพระภาคได้ทรงพระมหากรุณาแก่พระมหากัสสปะ เมื่อพระองค์เสด็จออกจากที่เร้นคือ ผลสมาบัติได้เสด็จไปประทานพระธรรมเทศนาโพชฌงค์ทั้ง ๗ แด่พระมหากัสสปะ เมื่อจบพระธรรมเทศนา พระมหากัสสปะมีความโสมนัสในพระธรรมเทศนาก็ลุกขึ้นได้หายจากโรคาพาธ

ตำนานที่ ๒ มหาโมคคัลลานะโพชฌังคะสูตร

ครั้งหนึ่ง พระผู้มีพระภาคเสด็จประทับอยู่ ณ เวฬุวันมหาวิหารใกล้กรุงราชคฤห์ ครั้งนั้นพระมหาโมคคัลลานะอาศัยอยู่ในเขาคิชฌกูฏ บังเกิดโรคาพาธมีอาการหนักลงทุกๆ วัน พระผู้มีพระภาคทรงพระมหากรุณาแด่พระมหาโมคคัลลานะ เมื่อเสด็จออกจากที่เร้นคือผลสมาบัติได้เสด็จไปประทานพระธรรมเทศนาโพชฌงค์ทั้ง ๗ แด่พระมหาโมคคัลลานะ เมื่อจบพระธรรมเทศนาพระโมคคัลลานะมีความโสมนัส ในพระธรรมเทศนาก็ลุกขึ้นได้หายจากโรคาพาธ

ตำนานที่ ๓ มหาจุนทะโพชฌังคะสูตร

ครั้งหนึ่ง พระพุทธเจ้าเสด็จประทับอยู่ ณ เวฬุวนาราม ใกล้กรุงราชคฤห์ ทรงประชวรพระโรคให้เจ็บพระนาภีเป็นกำลัง และอาพาธหนักลงทุกวัน ๆ ครั้งนั้น พระจุนทะเถระผู้มีอายุออกจากที่เร้นคือผลสมาบัติ ก็ไปถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาค พระองค์จึงมีพระพุทธฏีกาให้พระจุนทะเถระแสดงโพชฌงค์ทั้ง ๗ พร้อมด้วยอานิสงฆ์ว่า โพชฌงค์ทั้ง ๗ นี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสเทศนาว่าเป็นไปเพื่อจะให้ตรัสรู้พระจตุราริยสัจทั้ง ๔ และยกตนออกจากตัณหา เมื่อพระจุนทะเถระกล่าวซึ่งพระสูตรนี้จบลงแล้ว พระผู้มีพระภาคก็ทรงพระโสมนัสหายจากโรคาพาธเสด็จลุกขึ้นจากที่พระบรรทมได้

เนื้อความที่กล่าวมาแล้วนี้ มีอยู่ในพระคาถาที่สวดโดยย่อ พระคาถาที่สวดมนต์เป็นคำแปลดังต่อไปนี้

โพชฌังคะสูตร

โพชฌังโค สะติสังขาโต

โพชฌงค์ ๗ ประการคือสติสัมโพชฌงค์

ธัมมานัง วิจะโย ตะถา

ธัมมวิจยสัมโพชฌงค์ วิริยสัมโพชฌงค์

วิริยัมปีติปัสสัทธิ

ปีติสัมโพชฌงค์ ปัสสัทธิสัมโพชฌงค์

โพชฌังคา จะ ตะถาปะเร

สมาธิสัมโพชฌงค์ อุเบกขาสัมโพชฌงค์เหล่านี้

สมาธุเปกขะโพชฌังคา

อันพระมุนีเจ้าผู้เห็นธรรมทั้งสิ้น

สัตเต เต สัพพะทัสสินา

ตรัสไว้ชอบแล้ว

มุนินา สัมมะทักขาตา

ภาวิตา พะหุลีกะตา

อันบุคคลมาเจริญทำให้มากแล้ว

สังวัตตันติ อะภิญญายะ

ย่อมเป็นไปเพื่อความรู้ยิ่ง

นิพพานายะ จะ โพธิยา

เพื่อความดับกิเลส และเพื่อความตรัสรู้

เอเตนะ สัจจะวัชเชนะ

ด้วยความกล่าวสัตย์นี้

โสตถิ เต โหตุ สัพพะทา ฯ

ขอความสวัสดี จงมีแก่ท่านทุกเมื่อ ฯ

เอกัสมิง สะมะเย นาโถ

ในสมัยหนึ่งพระโลกนาถ

โมคคัลลานัญจะ กัสสะปัง

ทอดพระเนตรพระโมคคัลลานะและพระกัสสป

คิลาเน ทุกขิเต ทิสวา

กำลังเป็นไข้ถึงทุกขเวทนาแล้ว

โพชฌังเค สัตตะ เทสะยิ

ทรงแสดงโพชฌงค์ ๗ ประการ

เต จะ ตัง อะภินันทิตวา

ท่านทั้งสองนั้นก็เพลิดเพลินภาษิตนั้น

โรคา มุจจิงสุ ตังขะเณ

หายโรคในขณะนั้น

เอเตนะ สัจจะวัชเชนะ

ด้วยความกล่าวสัตย์นี้

โสตถิ เต โหตุ สัพพะทา ฯ

ขอความสวัสดี จงมีแก่ท่านทุกเมื่อ ฯ

เอกะทา ธัมมะราชาปิ

ในกาลบางคราว แม้พระพุทธเจ้า

ผู้เป็นพระราชาในธรรม

เคลัญเญนาภิปีฬิโต

อันความประชวรเบียดเบียนแล้ว

จุนทัตเถเรนะ ตัญเญวะ

รับสั่งให้พระจุนทะเถระ

ภะณาเปตวานะ สาทะรัง

แสดงโพชฌงค์นั่นแหละโดยเอื้อเฟื้อ

สัมโมทิตวา จะ อาพาธา

ก็ทรงบันเทิงพระทัย

ตัมหา วุฏฐาสิ ฐานะโส

หายความประชวรนั้นไป โดยขณะนั้น

เอเตนะ สัจจะวัชเชนะ

ด้วยความกล่าวสัตย์นี้

โสตถิ เต โหตุ สัพพะทา ฯ

ขอความสวัสดี จงมีแก่ท่านทุกเมื่อ ฯ

ปะหีนา เต จะ อาพาธา

ก็อาพาธทั้งหลายนั้นอันพระอริยบุคคล

ติณณันนัมปิ มะเหสินัง

ผู้แสวงหาคุณธรรมอันใหญ่ แม้ทั้ง ๓ ละได้แล้ว

มัคคาหะตะกิเลสา วะ

ถึงแล้วซึ่งความเป็นคือความไม่บังเกิด

ปัตตานุปปัตติธัมมะตัง

เป็นธรรมดุจกิเลสอันพระอริยเจ้ากำจัดเสีย
ด้วยพระอริยมรรค

เอเตนะ สัจจะวัชเชนะ

ด้วยความกล่าวสัตย์นี้

โสตถิ เต โหตุ สัพพะทา ฯ

ขอความสวัสดี จงมีแก่ท่านทุกเมื่อ ฯ

ตำนานอะภะยะปริตร

ยันทุนนิมิตตัง ฯลฯ สังฆานุภาเวนะ วินาสะเมนตุ คาถานี้ยังมิได้พบที่มาโดยตรง แต่สันนิษฐานเทียบเคียงคาถาบางส่วนที่ตรงกับพระสูตรมีบ้าง พอเห็นได้ว่าเป็นคาถาที่แสดงว่า ถ้าอวมงคลอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้นให้เจริญพระปริตรคุ้มครอ ง อย่าให้ฆ่าสัตว์สิ่งละ ๔ ๆ บูชายัญเพื่อให้คุ้มโทษตามลัทธิพราหมณ์ จะได้ยกเรื่องในมหาสุบินชาดกมาแสดงไว้เป็นนิทัศนะ ความว่า

ครั้งหนึ่งพระเจ้าปัสเสนทิโกศลทรงพระสุบิน ๑๖ ข้อ แล้วให้เกิดความหวาดหวั่นต่อมรณภัยจึงทรงเล่าพระสุบินนั้นให้พราหมณ์ปุโรหิตฟัง พราหมณ์ปุโรหิตพยากรณ์ว่า จะเกิดเหตุอันตรายอย่างใดอย่างหนึ่งแก่พระองค์ และราชสมบัติหรือพระมเหสี และแสดงให้ทรงบำบัดอันตรายด้วยยัญญวิธี คือ เอาสัตว์สิ่งละ ๔ ๆ มาบูชายัญก็จะพ้นโทษ พระเจ้าปัสเสนทิโกศลโปรดให้เตรียมการบูชายัญตามถ้อยคำของพราหมณ์ ครั้งนั้น นางมัลลิกาเทวีได้ทราบความนี้แล้ว จึงทูลพระราชสวามีว่า ขอได้โปรดทูลถามเหตุที่เกิดอันตรายทั้งหลายแด่พระผู้มีพระภาคเจ้าเถิด พระเจ้าปัสเสนทิโกศลก็เสด็จไปทูลถามพระผู้มีพระภาคเจ้า ณ เชตวันมหาวิหาร

พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ภัยอันใดอันหนึ่งจะได้บังเกิดมีแก่พระเจ้าปัสเสนทิโกศลก็หาไม่และได้ทรงพยากรณ์ถึงเหตุการณ์ที่จะเป็นไปในอนาคตกาลโดยแจ่มแจ้ง และในที่สุดก็มีพระพุทธดำรัสให้พระเจ้าปัสเสนทิโกศลรื้อถอนยัญวิธีนั้นเสีย

เรื่องที่กล่าวมานี้เป็นการสันนิษฐานความว่า ทุสสุปินัง อะกันตัง สุบินชั่วอันไม่พอใจอันใดด้วย

ยังมีชาดกอีกเรื่องหนึ่งชื่อว่า อัฏฐสัททชาดก กล่าวว่า ครั้งหนึ่งพระเจ้าปัสเสนทิโกศลได้ทรงสดับเสียงสัตว์หลายชนิด มีนกเป็นต้น ส่งเสียงร้องแปลกประหลาด พระองค์ก็หวาดหวั่นต่อมรณภัยได้เตรียมการจะทำยัญญกรรมเหมือนในพระสูตรก่อน และพระองค์ก็ได้เสด็จไปทูลถามพระพุทธเจ้าด้วย

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงพยากรณ์ให้พระเจ้าปัสเสนทิโกศลทราบโดยพิสดาร แล้วทรงประทานพระพุทโธวาทให้รื้อถอนยัญญกรรมนั้นเสีย

เรื่องที่กล่าวมานี้เป็นการสันนิษฐานความว่า โย จามะนาโป สะกุณัสสะ สัทโท เสียงนกที่ไม่ชอบในอันใดด้วย

เนื้อความบทอื่นๆ ก็คงมีนัยที่มาแต่สูตรอื่นเช่นกัน พระอรรถกถาจารย์ถือเอาความที่แสดงไว้ในธะชัคคะสูตรว่า เมื่อความหวาดสะดุ้งเกิดขึ้น ก็ให้ระลึกถึง พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นที่พึ่ง ก็จะขจัดความหวาดสะดุ้งเสียได้ และเพื่อจะกันเสียซึ่งลัทธิบูชายัญของพราหมณ์ตามที่กล่าวมาแล้วนั้นด้วย จึงได้รจนาพระปริตรบทนี้ไว้ให้เป็นประโยชน์สืบมา

ทุกขัปปัตตา จะ นิททุกขา ฯลฯ รักขัง พันธามิ สัพพะโส คาถานี้ก็ยังไม่ได้พบที่มาจากพระสูตร มีผู้สันนิษฐานว่า เป็นคาถาแผ่กรุณาพรหมวิหารและให้ส่วนกุศลกับตักเตือนมนุษย์ทั้งหลายให้ประกอบการกุศล อนึ่ง เป็นคาถาสวดส่งเทวดา คือเมื่อเชิญเทวดามาด้วยบท สัคเคฯลฯ สุณันตุ ครั้นเสร็จการพิธีแล้วจึงเชิญกลับด้วยคาถาบทนี้ เนื้อความนอกจากนี้ก็มีอยู่ใน พระคาถาและคำแปลแล้ว

คาถาและคำแปลอะภะยะปริตร ดังต่อไปนี้

อะภะยะปริตร

ยันทุนนิมิตตัง อะวะมังคะลัญจะ

นิมิตที่ชั่วร้ายอันใดด้วย อวมงคล

โย จามะนาโป สะกุณัสสะ สัทโท

อันใดด้วย เสียงนกเป็นที่ไม่ชอบใจอันใดด้วย

ปาปัคคะโห ทุสสุปินัง อะกันตัง

บาปเคราะห์อันใดด้วย สุบินชั่วอันไม่พอใจอันใดด้วย มีอยู่

พุทธานุภาเวนะ วินาสะเมนตุ ฯ

ขอสิ่งเหล่านั้น จงถึงความพินาศไป ด้วยอานุภาพพระพุทธเจ้า ฯ

ยันทุนนิมิตตัง อะวะมังคะลัญจะ

นิมิตที่ชั่วร้ายอันใดด้วย อวมงคล

โย จามะนาโป สะกุณัสสะ สัทโท

อันใดด้วย เสียงนกเป็นที่ไม่ชอบใจอันใดด้วย

ปาปัคคะโห ทุสสุปินัง อะกันตัง

บาปเคราะห์อันใดด้วย สุบินชั่วอันไม่พอใจอันใดด้วย มีอยู่

ธัมมานุภาเวนะ วินาสะเมนตุ ฯ

ขอสิ่งเหล่านั้น จงถึงความพินาสไป ด้วยอานุภาพพระธรรม ฯ

ยันทุนนิมิตตัง อะวะมังคะลัญจะ

นิมิตที่ชั่วร้ายอันใดด้วย อวมงคล

โย จามะนาโป สะกุณัสสะ สัทโท

อันใดด้วย เสียงนกเป็นที่ไม่ชอบใจอันใดด้วย

ปาปัคคะโห ทุสสุปินัง อะกันตัง

บาปเคราะห์อันใดด้วย สุบินชั่วอันไม่พอใจอันใดด้วย มีอยู่

สังฆามานุภาเวนะ วินาสะเมนตุ ฯ

ขอสิ่งเหล่านั้น จงถึงความพินาศไป ด้วยอานุภาพพระสงฆ์ ฯ

เทวะตาอุยโยชะนะคาถา

ทุกขัปปัตตา จะ นิททุกขา

ขอสรรพสัตว์ทั้งหลายที่ถึงแล้วซึ่งทุกข์

จงเป็นผู้ไม่มีทุกข์

ภะยัปปัตตา จะ นิพภะยา

และถึงแล้วซึ่งภัย จงเป็นผู้ไม่มีภัย

โสกัปปัตตา จะ นิสโสกา

และถึงซึ่งโศก จงเป็นผู้ไม่มีโศกเถิด

โหนตุ สัพเพปิ ปาณิโน

เอตตาวะตา จะ อัมเหหิ

ขอเทพเจ้าทั้งปวง จงอนุโมทนา

สัมภะตัง ปุญญะสัมปะทัง

ซึ่งความถึงพร้อม คือบุญ อันเราทั้งหลาย

สัพเพ เทวานุโมทันตุ

ก่อสร้างแล้วด้วยเหตุมีประมาณเท่านี้

สัพพะสัมปัตติสิทธิยา

เพื่ออันสำเร็จสมบัติทั้งปวง

ทานัง ทะทันตุ สัทธายะ

มนุษย์ทั้งหลาย จงให้ท่านด้วยศรัทธา

สีลัง รักขันตุ สัพพะทา

จงรักษาศีลในกาลทั้งปวง

ภาวะนาภิระตา โหนตุ

จงเป็นผู้ยินดีแล้วในภาวนา

คัจฉันตุ ทะวะตาคะตา

เทวดาทั้งหลาย ที่มาแล้วเชิญกลับไปเถิด

สัพเพ พุทธา พะลัปปัตตา

พระพุทธเจ้าทั้งหลายล้วนทรงพระกำลังทั้งหมด

ปัจเจกานัญจะ ยัง พะลัง

กำลังอันใดแห่งพระปัจเจกพุทธเจ้าทั้งหลายด้วย

อะระหันตานัญจะ เตเชนะ ฯ

แห่งพระอรหันต์ทั้งหลายด้วย

รักขัง พันธามิ สัพพะโส ฯ

ข้าพเจ้าขอเหนี่ยวความรักษาด้วยเดชแห่งกำลัง
ทั้งหลายเหล่านั้น โดยประการทั้งปวงฯ

มงคลจักรวาล

สิริธิติมะติเตโชชะยะสิทธิมะหิทธิ-

ด้วยอานุภาพแห่งพระมหาบุรุษลักษณะ

มะหาคุณาปะริมิตะปุญญาธิการัสสะ

๓๒ ประการ แห่งพระผู้มีพระภาคเจ้าผู้อรหันต์ ผู้ตรัสรู้แล้วเอง

สัพพันตะระายะนิวาระณะสะมัตถัสสะ

ผู้มีบุญญาธิการอันกำหนดมิได้ด้วยพระฤทธิ์อันใหญ่

ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ

และพระคุณอันใหญ่ อันสำเร็จด้วยพระสิริ พระปัญญาเครื่องตั้งมั่น

ทวัตติงสะมะหาปุริสะลักขะณานุภาเวนะ

พระปัญญาเครื่องรู้ พระเดชาและพระชัย

ผู้สามารถในอันห้ามเสียซึ่งสรรพอันตราย

อะสีตยานุพยัญชะนานุภาเวนะ

ด้วยอานุภาพแห่งพระอนุพยัญชนะ ๘๐

อัฏฐุตตะระสะตะมังคะลานุภาเวนะ

ด้วยอานุภาพแห่งมงคล ๑๐๘ ประการ

ฉัพพัณณะรังสิยานุภาเวนะ

ด้วยอานุภาพ แห่งพระรัศมี มีพรรณ ๖ ประการ

เกตุมาลานุภาเวนะ

ด้วยอานุภาพแห่งพระเกตุมาลา

ทะสะปาระมิตานุภาเวนะ

ด้วยอานุภาพแห่งพระบารมี ๑๐ ประการ

ทะสะอุปะปาระมิตานุภาเวนะ

ด้วยอานุภาพแห่งพระอุปบารมี ๑๐ ประการ

ทะสะปะระมัตถะปาระมิตานุภาเวนะ

ด้วยอานุภาพแห่งพระปรมัตถบารมี ๑๐ ประการ

สีละสะมาธิปัญญานุภาเวนะ

ด้วยอานุภาพแห่ง ศีล สมาธิ และปัญญา

พุทธานุภาเวนะ

ด้วยอานุภาพแห่งพระพุทธรัตนะ

ธัมมานุภาเวนะ

ด้วยอานุภาพแห่งพระธรรมรัตนะ

สังฆานุภาเวนะ

ด้วยอานุภาพแห่งพระสังฆรัตนะ

เตชานุภาเวนะ

ด้วยอานุภาพแห่งเดช

อิทธานุภาเวนะ

ด้วยอานุภาพแห่งพระฤทธิ์

พะลานุภาเวนะ

ด้วยอานุภาพแห่งพระกำลัง

เญยยะธัมมานุภาเวนะ

ด้วยอานุภาพแห่งเญยยธรรม

จะตุราสีติสะหัสสะธัมมักขันธานุภาเวนะ

ด้วยอานุภาพแห่งพระธรรมขันธ์ ๘ หมื่น ๔ พัน

นะวะโลกุตตะระธัมมานุภาเวนะ

ด้วยอานุภาพแห่งโลกุตตรธรรม ๙ ประการ

อัฏฐังคิกะมัคคานุภาเวนะ

ด้วยอานุภาพแห่งพระอริยมรรค มีองค์ ๘

อัฏฐะสะมาปัตติยานุภาเวนะ

ด้วยอานุภาพแห่งพระสมาบัติ ๘ ประการ

ฉะฬะภิญญานุภาเวนะ

ด้วยอานุภาพแห่งพระอภิญญา ๖ ประการ

จะตุสัจจะญาณานุภาเวนะ

ด้วยอานุภาพแห่งพระญาณในพระอริยสัจ ๔

ทะสะพะละญาณานุภาเวนะ

ด้วยอานุภาพแห่งพระทศพลญาณ

สัพพัญญุตะญาณานุภาเวนะ

ด้วยอานุภาพแห่งพระสัพพัญญุตญาณ

เมตตากรุณามุทิตาอุเปกขานุภาเวนะ

ด้วยอานุภาพแห่งพระเมตตา พระกรุณา

พระมุทิตา และพระเบกขา

สัพพะปะริตตานุภาเวนะ

ด้วยอานุภาพแห่งพระทั้งปวง

ระตะนัตตยะสะระณานุภาเวนะ

ด้วยอานุภาพแห่งสรณะ คือ พระรัตนตรัย

ตุยหัง สัพพะโรคะโสกุปัททะวะ

ขอสรรพโรค สรรพโศก สรรพอุบาทว์

ทุกขะโทมะนัสสุปายาสา วินัสสันตุ

และความทุกข์กาย ความทุกข์ใจ

ความคับแค้นในทั้งปวงของท่าน จงสูญหายไป

สัพพะอันตะรายาปิ วินัสสันตุ

แม้อันตรายทั้งปวง ก็จงสูญหายไป

สัพพะสังกัปปา ตุยหัง สะมิชฌันตุ

ขอความดำริทุกประการของท่าน จงสำเร็จด้วยดี

ทีฆายุตา ตุยหัง โหตุ

ขอความมีอายุยืนจงมีแก่ท่าน

สะตะวัสสะชีเวนะ สะมังคิโก

ขอท่านจงเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยความเป็นอยู่

โหตุ สัพพะทา

ตลอด ๑๐๐ ปี ในกาลทั้งปวง

อากาสะปัพพะตะวะนะภูมิคังคา

ขออารักขเทวดาทั้งหลายผู้อยู่ในอากาศ

มะหาสะมุททาอารักขะกา เทวะตา

อยู่ ณ ภูเขาลำเนาป่า ณ พื้นดิน ณ แม่น้ำ และ ณ มหาสมุทร

สะทา ตุมเห อะนุรักขันตุ ฯ

จงตามรักษาท่านทั้งหลายทุกเมื่อ เทอญ ฯ

หมายเหตุ บทนี้แปลกอยู่ตรงที่มีชื่อไทยๆ ว่า **"มงคลจักรวาล"** เป็นบทสำหรับพระที่สวดมนต์ทำสัจจกิริยา อ้างอานุภาพของพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ ให้กำจัดทุกข์โศกโรคภัยอันตราย ขยายความออกไปละเอียด ตามที่ปรากฏอยู่แล้วนั้น บทมงคลจักรวาลนี้ เข้าใจว่าแต่งในเมืองไทยเรานี้เอง เพราะชื่อก็บอกอยู่แล้วว่าเป็นไทย ยังมีคู่กันอีกบทหนึ่งเรียกมงคลจักรวาลน้อย (สัพพะพุทธา) ใช้สวดเป็นบทอนุโมทนาที่เติมคำว่าน้อยนั้นหาได้หมายความว่าเป็นมงคลอีกแบบหนึ่งไม่ ซึ่งน้อยกว่าสั้นกว่านั้น เมื่อเรียกแบบนั้นว่าน้อย ก็ต้องเรียกแบบนี้ ว่าใหญ่เป็นคู่กัน บทนี้มีปัญหามาก ตั้งต้นคือมงคลจักรวาลไปที่เดียว จะขออธิบายไว้ตามที่ทราบ

อันศรัทธาของพุทธศาสนิกชนแต่ครั้งก่อนๆ นั้น ดำเนินตามแนวทางที่พระอรรถกถาจารย์ได้อธิบายไว้อย่างมั่นคงปลงจิตใจลงว่า จักรวาลในเวลามีนับเป็นแสนโกฏิ แต่ในจักรวาลต่างๆ นั้น ไม่มีพระพุทธเจ้าเสด็จอุบัติ เมื่อพระพุทธเจ้าไม่เสด็จอุบัติแล้ว พระธรรม พระสงฆ์ก็เป็นอันไม่มี แต่ในจักรวาลที่เราอาศัยอยู่เดี๋ยวนี้ มีพระพุทธเจ้าเสด็จอุบัติ ตรัสสอนพระธรรม และมีพระสงฆ์สาวกดำรงพระธรรมสืบต่อมา ดังนี้ จักรวาลนี้จึงเรียกว่า มงคลจักรวาล บทสวดมนต์นี้ อ้างอานุภาพของพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ ซึ่งปรากฏมีแต่ในจักรวาลนี้เท่านั้น จึงได้นามว่า มงคลจักรวาลน้อย ด้วย

ในบทนี้ มีจำนวนเลขต่างๆ อยู่มาก ผู้สนใจใคร่จะทราบความพิสดาร โปรดดูในหนังสือพระปฐมสมโพธิใหญ่ หรือพระปฐมสมโพธิฉบับพิศดาร ของสมเด็จกรมพระปรมานุชิโนรสและธรรมวิภาคปริจเฉทที่ ๒ ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรสเถิด

ภะวะตุ สัพพะมังคะลัง

ขอมงคลทั้งปวงจงมี

รักขันตุ สัพพะเทวะตา

ขอเทวดาทั้งปวง จงคุ้มครอง

สัพพะพุทธานุภาเวนะ

ด้วยอานุภาพของพระพุทธเจ้าทั้งปวง

สะทา โสตถี ภะวันตุ เต ฯ

ขอความสวัสดีทั้งหลาย จงมีแก่ท่านทุกเมื่อเทอญ ฯ

ภะวะตุ สัพพะมังคะลัง

ขอมงคลทั้งปวงจงมี

รักขันตุ สัพพะเทวะตา

ขอเทวดาทั้งปวง จงคุ้มครอง

สัพพะธัมมานุภาเวนะ

ด้วยอานุภาพของพระธรรมทั้งปวง

สะทา โสตถี ภะวันตุ เต ฯ

ขอความสวัสดีทั้งหลาย จงมีแก่ท่านทุกเมื่อเทอญ ฯ

ภะวะตุ สัพพะมังคะลัง

ขอมงคลทั้งปวงจงมี

รักขันตุ สัพพะเทวะตา

ขอเทวดาทั้งปวง จงคุ้มครอง

สัพพะสังฆานุภาเวนะ

ด้วยอานุภาพของพระสงฆ์ทั้งปวง

สะทา โสตถี ภะวันตุ เต ฯ

ขอความสวัสดีทั้งหลาย จงมีแก่ท่านทุกเมื่อเทอญ ฯ

หมายเหตุ บทนี้ ซึ่งเรียกกันเป็นสามัญว่า ภะวะตุสัพ เป็นบทสุดท้ายการสวดมนต์และอนุโมทนา ไม่ว่างานมงคลหรือมิใช่ ในงานมงคล พอขึ้นบทนี้ พระท้ายแถวก็เริ่มม้วนสายสิญจน์ส่งต่อเข้ามาจนถึงหัวหน้า พอดีจบ วางสายสิญจน์

กิจของเจ้าภาพ ทางฝ่ายเจ้าภาพจะเลี้ยงเครื่องดื่มหรือน้ำชา ก็เตรียมไว้ พอจบก็ให้ประเคนได้พอดี

ในงานมงคล บางทีท่านไม่จบเพียงนี้ ต่ออีกบทหนึ่งจึงจบ คือ

นักขัตตะยักขะภูตานัง

พระปริตรเป็นเครื่องห้ามกันเสียได้

ปาปัคคะหะนิวาระณา

ซึ่งบาปเคราะห์ อันเกิดแต่อำนาจดาวนักษัตร
และอำนาจแห่งยักษ์ แห่งภูตผีทั้งหลาย

ปะริตตัสสานุภาเวนะ

ด้วยอานุภาพแห่งพระปริตรที่ได้สวดมาแต่ต้นจนจบนี้

หันตวา เตสัง อุปัททะเว

ขอความอุบาทว์อันเกิดแต่อำนาจ
แห่งดาวเป็นต้น จงเสื่อมหายไป เทอญ

นักขัตตะยักขะภูตานัง

พระปริตรเป็นเครื่องห้ามกันเสียได้

ปาปัคคะหะนิวาระณา

ซึ่งบาปเคราะห์ อันเกิดแต่อำนาจดาวนักษัตร
และอำนาจแห่งยักษ์ แห่งภูตผีทั้งหลาย

ปะริตตัสสานุภาเวนะ

ด้วยอานุภาพแห่งพระปริตรที่ได้สวดมาแต่ต้นจนจบนี้

หันตวา เตสัง อุปัททะเว

ขอความอุบาทว์อันเกิดแต่อำนาจ

แห่งดาวเป็นต้น จงเสื่อมหายไป เทอญ

นักขัตตะยักขะภูตานัง

พระปริตรเป็นเครื่องห้ามกันเสียได้

ปาปัคคะหะนิวาระณา

ซึ่งบาปเคราะห์ อันเกิดแต่อำนาจดาวนักษัตร

และอำนาจแห่งยักษ์ แห่งภูตผีทั้งหลาย

ปะริตตัสสานุภาเวนะ

ด้วยอานุภาพแห่งพระปริตรที่ได้สวดมาแต่ต้นจนจบนี้

หันตวา เตสัง อุปัททะเว

ขอความอุบาทว์อันเกิดแต่อำนาจ

แห่งดาวเป็นต้น จงเสื่อมหายไป เทอญ

หมายเหตุ บทนี้ใช้สวดเฉพาะพิธีที่มีการตั้งน้ำมนต์วงด้ายสายสิญจน์เท่านั้น ถ้าไม่มีการตั้งน้ำ วงด้าย ไม่สวดบท นักขัตตะยักขะภูตานัง นี้เข้าใจว่าแต่งขึ้นในเมืองไทยภาคเหนือ หรืออาจเป็นบทหนึ่งในคัมภีร์มหาทิพมนต์ซึ่งแต่งในเวียงจันทร์ก็ได้ เป็น **“บาลีไทย”** แท้ แปลตามหลักบาลีไวยากรณ์ ไม่ได้มุ่งแปลอย่างไทย ๆ เช่นนั้นแล

อิติปิ โส ภะคะวา

แม้เพราะเหตุนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้านั้น

อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ

เป็นผู้ไกลกิเลส ตรัสรู้ชอบด้วยพระองค์เอง

วิชชาจะระณะสัมปันโน

เป็นผู้บริบูรณ์ด้วยวิชชาและจรณะ

สุคะโต โลกะวิทู

เป็นผู้เสด็จไปดีแล้ว เป็นผู้รู้แจ้งโลก

อะนุตตะโร ปุริสะทัมมะสาระถิ

เป็นผู้ฝึกบุรุษที่ควรฝึกไม่มีผู้อื่นยิ่งกว่า

สัตถา เทวะมะนุสสานัง

เป็นผู้สอนของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย

พุทโธ ภะคะวาติ ฯ

เป็นผู้เบิกบานแล้ว เป็นผู้จำแนกธรรม ดังนี้ฯ

สวากขาโต ภะคะวะตา ธัมโม

พระธรรมอันพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสดีแล้ว

สันทิฏฐิโก อะกาลิโก

เป็นของอันบุคคลพึงเห็นเอง เป็นของไม่มีกาลเวลา

เอหิปัสสิโก โอปะนะยิโก

เป็นของจะร้องเรียกผู้อื่นให้มาดู
เป็นของอันบุคคลพึงน้อมเข้ามาใส่ใจ

ปัจจัตตัง เวทิตัพโพ วิญญูหีติ ฯ

เป็นของอันวิญญูชนทั้งหลาย จะพึงรู้แจ้งเฉพาะตัว ดังนี้ ฯ

สุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ

พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้า เป็นผู้ปฏิบัติดีแล้ว

อุชุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ

พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้า เป็นผู้ปฏิบัติตรงแล้ว

ญายะปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ

พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้า เป็นผู้ปฏิบัติเป็นธรรม

สามีจิปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ

พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้า เป็นผู้ปฏิบัติชอบแท้

ยะทิทัง จัตตาริ ปุริสะยุคานิ

อย่างนี้ คู่แห่งบุรุษทั้ง ๔

อัฏฐะ ปุริสะปุคคะลา

บุรุษบุคคลทั้ง ๘

เอสะ ภะคะวาโต สาวะกะสังโฆ

นี่พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้า

อาหุเนยโน ปาหุเนยโน

ท่านเป็นผู้ควรสักการะที่เขานำมาบูชา

ท่านเป็นผู้ควรต้องต้อนรับ

ทักขิเนยโน อัญชะลีกะระณีโย

ท่านเป็นผู้ควรทักษิณาทาน

ท่านเป็นผู้ควรอัญชลีกรรม

อะนุตตะรัง ปุญญักเขตตัง โลกัสสาติ ฯ

ท่านเป็นนาบุญของโลกไม่มีนาอื่นยิ่งกว่าดังนี้ ฯ

พุทธชัยมงคลคาถา

ไม่ว่าในงานพิธีอะไร ก่อนที่พระจะฉันจะต้องสวดบทถวายพรพระ (ภาษาปากว่า พาหุง) ก่อน ทายกเป็นได้ฟังทุกครั้งที่ทำบุญเลี้ยงพระ จึงขอนำมาพิมพ์รวมไว้ด้วย

ที่เรียกว่า "ถวายพรพระ" นั้น ฟังดูไม่ตรงกับความจริง ที่จริงนั้นเราขอพรจากพระ ความทั้ง ๘ บท ก็เป็นคำสรรเสริญพระ ที่ทรงเป็นผู้พิชิตในคราวต่าง ๆ แล้วอ้างเดชอำนาจพระ ขอพรชัยมงคล ดังต่อไปนี้

พาหุง สะหัสสะมะภินิมมิตะสาวุธันตัง

ปางเมื่อพญามารนิรมิตแขนถืออาวุธ

ครีเมขะลัง อุทิตะโฆระสะเสนะมารัง

ครบตั้งพันแขน ขี่ขับช้างคิริเมขละ สะพรั่ง

พร้อมด้วย พลเสนามาร โห่ร้องก้องกึก

ทานาทิธัมมะวิธินา ชิตะวา มุนินโท

พิลึกสะพรึงกลัวเข้ามาประจัญ พระจอมมุนีทรงใช้ วิธีทางธรรม คือทรงเสี่ยงพระบารมี มีทานเป็นต้น เข้าผจญ

ตันเตชะสา ภะวะตุ เต ชะยะมังคะลานิ ฯ

ได้ชัยชนะด้วยเดชแห่งองค์ พระผู้พิชิตมารนั้น

ขอชัยมงคล จงมีแก่ท่าน ฯ

มาราติเรกะมะภิยุชฌิตะสัพพะรัตติง

ปางเมื่ออาฬวกยักษ์ ผู้ดุร้าย หยาบช้า เหี้ยมโหดไม่เลือกหน้า

โฆรัมปะนาฬะวะกะมักขะมะถัทธะยักขัง

เข้ามากระทำยุทธนาการอยู่ตลอดคืน ยิ่งเสียกว่า

ขันตีสุทันตะวิธินา ชิตะวา มุนินโท

เมื่อครั้งผจญพญามาร พระจอมมุนีทรงใช้วิธีปราบด้วยพระขันติคุณ

ตันเตชะสา ภะวะตุ เต ชะยะมังคะลานิ ฯ

ได้ชัยชนะด้วยเดชแห่งองค์ พระผู้พิชิตมารนั้น

ขอชัยมงคล จงมีแก่ท่าน ฯ

นาฬาคิริง คะชะวะรัง อะติมัตตะภูตัง

ปางเมื่อพญาช้างนาฬาคิรี ซึ่งมีกำลังเมามันอย่างเต็มที่

ทาวัคคิจักกะมะสะนีวะ สุทารุณันตัง

ดุร้ายนักแปร๋แปร๋นแล่นเข้ามาราวกับไฟไหม้ป่า

หรือมิฉะนั้นเหมือนจักราวุธอันร้ายแรง

เมตตัมพุเสกะวิธินา ชิตะวา มุนินโท

หรือเหมือนสายฟ้าฟาด พระจอมมุนีทรงใช้ วิธีรดด้วยน้ำ คือเมตตา

ตันเตชะสา ภะวะตุ เต ชะยะมังคะลานิ ฯ

ได้ชัยชนะด้วยเดชแห่งองค์ พระผู้พิชิตมารนั้น

ขอชัยมงคล จงมีแก่ท่าน ฯ

อุกขิตตะขัคคะมะติหัตถะสุทารุณันตัง

ปางเมื่อมหาโจร ผู้มีฉายาว่า องคุลิมาล

สันดานบาปหยาบช้า มือถือดาบเงื้อง่า

ธาวันติโยชะนะปะถังคุลิมาละวันตัง

วิ่งไล่ติดตามพระองค์ไปเป็นระยะทางถึง

อิทธีภิสังขะตะมะโน ชิตะวา มุนินโท

๓ โยชน์ พระจอมมุนีทรงบันดาล ด้วยฤทธิ์ทางใจ

ตันเตชะสา ภะวะตุ เต ชะยะมังคะลานิ ฯ

ได้ชัยชนะด้วยเดชแห่งองค์ พระผู้พิชิตมารนั้น

ขอชัยมงคล จงมีแก่ท่าน ฯ

กัตวานะ กัฏฐะมุทะรังอิวะ คัพภินียา

ปางเมื่อนางจิญจมาณวิกาเอาผ้าห่อไม้

ผูกเข้าที่ท้องแสร้งทำเป็นหญิงมีครรภ์

จิญจายะ ทุฏฐะวะจะนัง ชะนะกายะมัชเฌ

มากล่าวคำใส่ร้ายต่อพระองค์ใน

สันเตนะ โสมะวิธินา ชิตะวา มุนินโท

ท่ามกลางชุมนุมชน พระจอมมุนีทรงผจญ ด้วยวิธีสงบนิ่ง

วางพระองค์เป็นสง่าผ่าเผย เฉยอยู่ดังดวงจันทร์เพ็ญลอยเด่น

อยู่ในนภากาศ

ตันเตชะสา ภะวะตุ เต ชะยะมังคะลานิ ฯ

ได้ชัยชนะด้วยเดชแห่งองค์ พระผู้พิชิต คำใส่ร้ายนั้น

ขอชัยมงคล จงมีแก่ท่าน ฯ

สัจจัง วิหายะมะติสัจจะกะวาทะเกตุง

ปางเมื่อสัจกนิครนถ์ ผู้เชิดชูลัทธิของตนว่า จริงแท้เลิศลอยราวกับ

วาทาภิโรปิตะมะนัง อะติอันธะภูตัง

ชูธงขึ้นฟ้า ทำให้มืดมิดปิดปัญญาที่จะรู้ความจริงเสียสิ้น

ปัญญาปะทีปะชะลิโต ชิตะวา มุนินโท

มุ่งมาจะโต้วาทะกับพระพุทธองค์พระจอมมุนีทรงจุดประทีป

คือปัญญาขึ้นส่องให้เห็นความจริง

ตันเตชะสา ภะวะตุ เต ชะยะมังคะลานิ ฯ

ได้ชัยชนะด้วยเดชแห่งองค์ พระผู้พิชิตนิครนถ์นั้น

ขอชัยมงคล จงมีแก่ท่าน ฯ

นันโทปะนันทะภุชะคัง วิพุธัง มะหิทธิง

ปางเมื่อนันโทปนันทนาคราชผู้หลงผิดเป็นพาล ซ้ำมีฤทธิ์มาก

ด้วยทะนงจิตบังอาจ สำแดงฤทธิ์

ปุตเตนะ เถระภุชะเคนะ ทะมาปะยันโต

แผ่พังพานกั้นฉนวนอากาศปิดทางพุทธโคจร

อิทธูปะเทสะวิธินา ชิตะวา มุนินโท

พระจอมมุนีโปรดให้พระพุทธบุตรผู้เป็นเถระภุชงค์ไปปราบได้ชัยชนะ

ด้วยวิธีแสดงฤทธิ์ สู้ฤทธิ์จนสิ้นพยศ รู้ผิดรู้ชอบ

ตันเตชะสา ภะวะตุ เต ชะยะมังคะลานิ ฯ

ได้ชัยชนะด้วยเดชแห่งองค์ พระผู้พิชิตนาคนั้น

ขอชัยมงคล จงมีแก่ท่าน ฯ

ทุคคาหะทิฏฐิภุชะเคนะ สุทัฏฐะหัตถัง

ปางเมื่อพรหมชื่อพกะผู้สำคัญตนว่า

มีความบริสุทธิ์มีรัศมี อำนาจและมีฤทธิ์

พรัหมัง วิสุทธิชุติมิทธิพะภาภิธานัง

ไม่มีใครยิ่งกว่า เลยเกิดความเห็นผิดไปว่า

ญาณาคะเทนะ วิธีนา ชิตะวา มุนินโท

ชีวิตของพรหมเป็นสัสสตะเป็นอมตะ เป็นปฏิปักษ์กับพระศาสนา

เปรียบเสมือนว่า ถูกงูกัดเอาที่ข้อมือเข้าแล้ว พระจอมมุนี

ทรงใช้วิธีวางยา คือพระญาณ แสดงความรู้
ที่กว้างกว่าลึกกว่าทำให้พรหมหายความเห็นผิด

ตันเตชะสา ภะวะตุ เต ชะยะมังคะลานิ ฯ

ได้ชัยชนะด้วยเดชแห่งองค์ พระผู้พิชิตพรหมนั้น
ขอชัยมงคล จงมีแก่ท่าน ฯ

เอตาปิ พุทธะชะยะมังคะละอัฏฐะคาถา

แม้นรชนใดไม่เกียจคร้าน สวดก็ดี

โย วาจะโน ทินะทิเน สะระเตมะตันที

ระลึกก็ดี ซึ่งพุทธชัยมงคลคาถา ๘ บทนี้ทุกวัน ๆ

หิตะวานะเนกะวิวิะธานิ จุปัททะวานิ

นรชนนั้นจะถึงละล่วงเสียได้ซึ่งอุปัทวะทุกสิ่ง

โมกขัง สุขัง อะธิคะเมยยะ นะโร สะปัญโญ ฯ

ทุกอย่างจะเป็นผู้มีปัญญาถึงซึ่งความสุข
อันเป็นโมกษะ แล ฯ

ตำนานชะยะปริตร

มะหาการุณิโก นาโถ ฯลฯ ชะยะมังคะลัง คาถานี้ยังไม่ได้พบที่มาจากพระสูตรโดยเต็มเนื้อความอย่างนี้ แต่สันนิษฐานเทียบเคียงว่าเป็นคาถาศักดิ์สิทธิ์บทหนึ่ง ที่ยกย่องสรรเสริญพระพุทธเจ้าว่า ประกอบด้วยพระมหากรุณา ยังบารมีธรรมทั้งสิ้นให้เต็มแล้ว เพื่อเกื้อกูลแก่สัตว์ทั้งปวง จะยกตัวอย่างมากล่าวไว้ให้ทราบบ้าง เช่นครั้งหนึ่งพระราชอาณาจักรโกศลเกิดฝนแล้ง มหาชนจึงทูลวิงวอนเชิญเสด็จไปบิณฑบาตและจำพรรษาในชนบทนั้น

พระพุทธองค์ทรงพระมหากรุณาแก่มหาชนเหล่านั้น ได้เสด็จไปรับบิณฑบาต พร้อมด้วยพุทธบริวารในพระนครสาวัตถี เมื่อภายหลังแห่งการบิณฑบาตและภัตตกิจแล้ว ได้เสด็จไปยังพระเชตวัน ประทับยืนอยู่ที่บนบันไดสระโบกขระณีอันน้ำในสระนั้นได้แห้งแล้วฝูงนกทั้งหลาย กำลังจิกปลาและเต่าที่นอนจมเปือกตมให้ดิ้นรนอยู่ ครั้งนั้นสมเด็จพระบรมครูทรงผ้าชุดสรงแปลกกว่าปกติ คือนุ่งด้วยชายข้างหนึ่งและห่มด้วยชายข้างหนึ่ง เผยพระพุทธพจน์ว่า เราจะอาบน้ำในเชตวันโบกขรณี พระพุทธประสงค์นี้ทราบไปถึงท้าววัชรินทร์ ท้าววัชรินทร์จึงมีเทวบัญชาให้วัสสะวะลาหกเทวราชไปบันดาลให้มหาเมฆตั้งขึ้นทางทิศปัจจิม แล้วยังฝนให้ตกเต็มภูมิภาคที่แห้งแล้งนั้นมนุษย์และสัตว์ทั้งหลายก็พ้นจากทุกข์ด้วยพระมหากรุณาเป็นมหัศจรรย์

พระการุญภาพนี้ได้สร้างสมมาแล้วช้านาน แม้เมื่อครั้งเสวยพระชาติเป็นพระสุเมธดาบส ได้ พบพระทีปังกรพุทธเจ้า เวลานั้นพระองค์มีบารมีแก่กล้าสมควรที่จะสำเร็จอรหัตผลสิ้นทุกข์เสียได้แต่ในชาตินั้นแล้ว หากมีพระเมตตาคุณพระกรุณาคุณต่อสรรพสัตว์ทั้งหลาย ที่ยังประสบความทุกข์อยู่อีกมากมายนัก ยังมิควรที่จะหนีเอาตัวรอดไปเสียแต่ลำพังผู้เดียวก่อนควรจะหาอุบาย ช่วยให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ได้ด้วยดังพระพุทธทีปังกรจึงจะชอบ พระองค์จึงตั้งความปรารถนาพระโพธิญาณเฉพาะพระพักตร์พระทีปังกรพุทธเจ้า ก็ได้รับลัทธยาเทศจากพระพุทธทีปังกรว่า สุเมธดาบสนี้จะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าพระองค์หนึ่งในภายหน้า

พระมหากรุณานี้ได้ตั้งขึ้นแล้ว และเจริญสืบมาจนถึงได้บรรปรมาภิเษกสัมโพธิญาณเต็มไปด้วยพระบริสุทธิคุณแล้ว พระองค์จะเสวยวิมุตติสุขเฉยอยู่อย่างพระปัจเจกโพธิเจ้าก็ได้ แต่หากเต็มไปด้วยพระมหากรุณาจึงไม่ทรงประพฤติอย่างนั้นได้ จึงได้ทรงประทานพระพุทธศาสนาให้ความสุขความจริญแก่โลกอยู่จนถึงบัดนี้

บัณฑิตทั้งหลายหวังในพระการุญภาพ เพื่อให้เป็นเครื่องคุ้มครองและเจริญสิริมงคล จึงได้วางระเบียบการสวดพระคาถานี้ไว้ในท้ายสวดมนต์เป็นประเพณีสืบมา

ชะยันโต ฯลฯ ปะโมทะติ เป็นคาถาแสดง ชัย ของพระผู้มีพระภาค คือเมื่อใกล้จะได้บรรลุแก่พระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ ครั้งนั้นพญาวสวัสดีมารผู้มีน้ำใจริษยาในพระองค์ ได้ยกพยุหแสนยากรมาผจญพระองค์ เพื่อให้คลาดเสียจากโพธิญาณ พระองค์ทรงระลึกถึงธรรมวิธี มีทานบารมีเป็นต้น เป็นกำลังคุ้มครองพระองค์ ทั้งทรงระลึกถึงนางพระธรณีขอให้มาเป็นทิพย์ พยานในการที่พระองค์ได้ทรงบริจาคทานมาแล้วช้านาน นางพระธรณีก็ได้มาสำแดงตนให้ปรากฏแล้วบิดน้ำทักษิโณทกของพระองค์ที่ได้ทรงหลั่งไว้ทุกครั้งทุกคราวที่สร้างพระบารมีออกมาจากมวยผมของตนทำให้น้ำท่วมหมู่มารที่มาผจญกระจัดกระจายไป พญามารและไพร่พลก็ถึงซึ่ง ความปราชัยและมารทั้งหลายก็ได้รู้แน่ใจว่าทานบารมีนี้มีอานุภาพมากตนมิอาจต่อสู้ได้ ก็เกิดความเลื่อมใสได้กระทำความนอบน้อมแด่พระองค์แล้วจึงกลับไป

มารในที่นี้เข้าใจกันเป็นสองอย่าง ว่าเป็นกิเลสมารอย่างหนึ่ง เป็นเทวบุตรมารอย่างหนึ่ง มี เรื่องแสดงมาอีกตอนหนึ่งว่าบุตรสาวของพญามาร ๓ นาง นางที่ ๑ ชื่อตัณหา คือความปรารถนาหรือความดิ้นรนทะยานอยาก นางที่ ๒ ชื่อราคา คือความกำหนัดหรือความยินดีในกามคุณ นางที่ ๓ ชื่ออรดี คือความริษยาและโทมนัส นางทั้ง ๓ นี้ได้อาสาพญามารมาผจญพระองค์ กล่าวว่า มารผจญ

เมื่อก่อนตรัสรู้ ดังเรื่องในฎีกาพาหุง และผจญเมื่อตรัสรู้แล้วเช่นในพระปฐมสมโพธิ แต่ก็ไม่สามารถที่จะเหนี่ยวรั้งพระหฤทัยของพระองค์ที่เรียกกันว่า กิเลสมาร และตัวพญามาร กับแสนยานุภาพนั้นว่า เป็นศัตรูภายนอก ที่เรียกว่า เทวบุตรมาร

สุนักขัตตัง สุมังคะลัง ฯลฯ สะหะ สัพเพหิ ญาติภิ พระคาถานี้มาจากสุปุพพัณหะสูตรมีเนื้อความเริ่มต้นว่า สมัยหนึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จประทับอยู่ ณ เชตวันมหาวิหารในพระนครสาวัตถี ทรงปรารภวันดีของสัตว์ทั้งหลาย จึงมีพระพุทธฎีกาเรียกพระภิกษุทั้งหลายมาประชุมแล้วตรัสพระพุทธพจน์นี้ว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลายสัตว์ทั้งหลายเหล่าใดประพฤติสุจริตด้วยกาย ด้วยวาจา และด้วยใจในสมัยเบื้องต้นแห่งวันคือตอนเช้า สมัยนั้นแหละเป็นเบื้องต้นแห่งวันดีของสัตว์ทั้งหลายเหล่านั้น สัตว์ทั้งหลายเหล่าใดประพฤติสุจริตด้วยกาย ด้วยวาจาและด้วยใจในสมัยเมื่อดวงอาทิตย์อยู่ท่ามกลางแห่งวัน คือ ตอนเที่ยง สมัยนั้นแหละเป็นท่ามกลางแห่งวันดีของสัตว์ทั้งหลายเหล่านั้น สัตว์ทั้งหลายเหล่าใดประพฤติสุจริตด้วยกาย ด้วยวาจา และด้วยใจ ในสมัยเป็นที่สิ้นไปแห่งวัน คือตอนเย็น สมัยนั้นแหละเป็นสมัยที่สิ้นไปแห่งวันดีของสัตว์ทั้งหลายเหล่านั้น

พระผู้มีพระภาคตรัสพระคาถาเหล่านี้ จึงมีพุทธพจน์สืบต่อไปอีกว่า **สุนักขัตตัง สุมังคะลังฯลฯ สะหะ สัพเพหิ ญาติภิ** คือคาถาที่สวดมนต์ในตำนานนี้และพระอรรถจารย์ได้เพิ่มความนอกจากที่มาในพระสูตรนี้อีกสองคาถา คือ โส อัตถะลัทโธ สุขิโต ฯลฯ สะหะ สัพเพหิ ญาติภิ กับ สา อัตถะลัทธา สุขิตา ฯลฯ สะหะ สัพเพหิ ญาติภิ เนื้อความนอกจากนี้จงดูในคาถาและคำแปลคาถาต่อไป

คาถาและคำแปลคาถาชะยะปะริตร ดังต่อไปนี้

บทขัดชะยะปริตร

ชะยัง เทวะมะนุสสานัง

ขอชัยชนะจงมีแก่เทวดาและมนุษย์

ชะโย โหตุ ปะราชิโต

ทั้งหลายขอให้ผู้ที่พ่ายแพ้จงกลับมีชัย

มะระเสนา อะภิกกันตา

พระพุทธเจ้าผู้มีจักษุ เมื่อยังท่องเที่ยว

สะมันตาทวาทะสะโยชะนา

อยู่ในภพน้อยใหญ่ ทรงกำจัดมารและเสนามาร

ขันติเมตตาธิฏฐานา

ให้ห่างออกไป ๑๒ โยชน์ โดยรอบ

วิทธังเสตวานะ จักขุมา

ด้วยขันติบารมี ด้วยเมตตาบารมี

ภะวาภะเว สังสะรันโต

และด้วยอธิษฐานบารมี

ทิพพะจักขุง วิโสธะยิ

ทรงทำทิพย์จักษุให้บริสุทธิ์ผ่องใสแล้ว

ปะริยาปันนาทิโสตถานัง

ทรงบำเพ็ญพุทธกิจสำเร็จบริบูรณ์

หิตายะ จะ สุขายะ จะ

เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและเพื่อความสุข

พุทธะกิจจัง วิโสเธตวา

แก่สัตว์ทั้งหลายผู้มุ่งหมายสวัสดี เป็นต้น

ปะริตตันตัมภะณามะ เห ฯ

เราทั้งหลายจงสวดพระปริตรนั้น กันเถิด ฯ

ชะยะปริตร

มะหากรุณิโก นาโถ

พระพุทธเจ้าผู้เป็นที่พึ่งของสัตว์

ทรงประกอบด้วยพระมหากรุณา

หิตายะ สัพพะปาณินัง

ยังพระบารมีทั้งหลายทั้งปวงให้เต็ม

ปูเรตวา ปาระมี สัพพา

เพื่อประโยชน์แก่สัตว์ทั้งหลาย

ปัตโต สัมโพธิมุตตะมัง

ทรงถึงแล้วซึ่งพระญาณเครื่องตรัสรู้

อันยอดเยี่ยม

เอเตนะ สัจจะวัชเชนะ

ด้วยกล่าวคำสัตย์นี้

โหตุ เต ชะยะมังคะลัง ฯ

ขอชัยมงคล จงมีแก่ท่าน ฯ

ชะยันโต โพธิยา มูเล

พระพุทธเจ้าทรงผจญมาร ณ โคน

สักยานัง นันทิวัฑฒะโน

โพธิพฤกษ์ถึงความเป็นผู้เลิศแล้ว ทรงบันเทิงอยู่

เอวัง ตวัง วิชะโย โหหิ

ในอภิเษกแห่งพระพุทธเจ้าทั้งหลายทั้งปวง

ยังความยินดีของพวกศากยะทั้งหลายให้เจริญ

ชะยัสสุ ชะยะมังคะเล

พระองค์ชนะมาร ณ อปราชิตบังลังก์

อะปะราชิตะปัลลังเก

อันเป็นชัยมงคล

สีเส ปะฐะวิโปกขะเร

เหนือใบบัว คือปฐพี อันเป็นประธาน ฉันใด

อะภิเสเก สัพพะพุทธานัง

ขอท่าน จงเป็นผู้ชนะฉันนั้น

อัคคัปปัตโต ปะโมทะติ

สุนักขัตตัง สุมังคะลัง

สัตว์ทั้งหลายประพฤติสุจริตในเวลาใด

เวลานั้น ชื่อว่าเป็นฤกษ์ดี มงคลดี

สุปะภาตัง สุหุฏฐิตัง

สว่างแจ้งดี รุ่งแจ้งดี

สุกขะโณ สุมุหุตโต จะ

และขณะดี ครู่ดี

สุยิฏฐัง พรัหมะจาริสุ

บูชาดีแล้ว ในบุคคลผู้ประพฤติประเสริฐทั้งหลาย

ปะทักขิณัง กายะกัมมัง

กายกรรม เป็นประทักษิณส่วนเบื้องขวา

วาจากัมมัง ปะทักขิณัง

วจีกรรมเป็นประทักษิณส่วนเบื้องขวา

ปะทักขิณัง มะโนกัมมัง

มโนกรรมเป็นประทักษิณส่วนเบื้องขวา

ปะณิธี เต ปะทักขิณา

ความปรารถนาของท่านเป็นประทักษิณ
ส่วนเบื้องขวา

ปะทักขิณาณิ กัตวานะ

สัตว์ทั้งหลาย ทำกรรมอันเป็นประทักษิณ
ส่วนเบื้องขวาแล้ว

ละภัณตัตเถ ปะทักขิเณ ฯ

ย่อมได้ประโยชน์ทั้งมวล ล้วนเป็นประทักษิณ
ส่วนเบื้องขวา ฯ

โส อัตถะลัทโธ สุขิโต

ท่านนั้น (ชาย) จงเป็นผู้มีประโยชน์
อันได้แล้ว ถึงแล้วซึ่งความสุข

วิรุฬโห พุทธะสาสเน

เจริญในพระพุทธศาสนา

อะโรโค สุขิโต โหหิ

ไม่มีโรค ถึงแล้วซึ่งความสุข

สะหะ สัพเพหิ ญาติภิ ฯ

กับด้วยญาติทั้งหลายทั้งหมด ฯ

สา อัตถะลัทธา สุขิตา

ท่านนั้น (หญิง) จงเป็นผู้มีประโยชน์

อันได้แล้ว ถึงแล้วซึ่งความสุข

วิรุฬหา พุทธะสาสเน

เจริญในพระพุทธศาสนา

อะโรคา สุขิตา โหหิ

ไม่มีโรค ถึงแล้วซึ่งความสุข

สะหะ สัพเพหิ ญาติภิ ฯ

กับด้วยญาติทั้งหลายทั้งหมด ฯ

เต อัตถะลัทธา สุขิตา

ท่านทั้งหลาย (ทั้งชายทั้งหญิง) จงเป็นผู้มีประโยชน์

อันได้แล้ว ถึงแล้วซึ่งความสุข

วิรุฬหา พุทธะสาสเน

เจริญในพระพุทธศาสนา

อะโรคา สุขิตา โหถะ

ไม่มีโรค ถึงแล้วซึ่งความสุข

สะหะ สัพเพหิ ญาติภิ ฯ

กับด้วยญาติทั้งหลายทั้งหมด ฯ

พระคาถาชินบัญชร
สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี)

แปลโดย ศาสตราจารย์พิเศษ เสฐียรพงษ์ วรรณปก ราชบัณฑิต

เพื่อให้เกิดอานุภาพยิ่งขึ้น ก่อนเจริญภาวนาชินบัญชร ตั้ง นะโม ๓ จบ ระลึกถึงและบูชาเจ้าประคุณ สมเด็จฯด้วยคำว่า

ปุตตะกาโม ละเภ ปุตตัง ธะนะกาโม ละเภ ธะนัง
อัตถิ กาเย กายะญายะ เทวานัง ปิยะตัง สุตตะวา
อิติปิโส ภะคะวา ยะมะราชาโน ท้าวเวชสุวัณโณ
มรณัง สุขัง อะระหังสุคะโต นะโมพุทธายะ

1. **ชะยาสะนาคะตา พุทธา เชตะวา มารัง สะวาหะนัง**
   จะตุสัจจาสะภัง ระสัง เย ปิวิงสุ นะราสะภา
   พระพุทธเจ้าทั้งหลายเหล่าใด ทรงเป็นบุคคลผู้องอาจประทับนั่งเหนืออาสนะชัย ทรงชนะมารพร้อมทั้งไพร่พล ทรงดื่มรสสัจธรรมอันล้ำเลิศ พระพุทธเจ้าทั้งหลายเหล่านั้น ทรงเป็นผู้นำโลก

2. **ตัณหัง กะราทะโย พุทธา อัฏฐะวีสะติ นายะกา**
   สัพเพ ปะติฏฐิตา มัยหัง มัตถะเก เต มุนิสสะรา.
   ทรงเป็นจอมมุนีมีทั้งหมด ๒๘ พระองค์ มีพระตัณหังกรพุทธเจ้า เป็นต้น จงมาประดิษฐานเหนือกระหม่อมของข้าพเจ้า

3. สีเส ปะติฏฐิโต มัยหัง พุทโธ ธัมโม ทะวิโลจะเน
สังโฆ ปะติฏฐิโต มัยหัง อุเร สัพพะคุณากะโร

พระพุทธเจ้าประดิษฐานเหนือศรีรษะของข้าพเจ้าแล้ว ขออัญเชิญพระธรรม มาประดิษฐานที่ดวงตาทั้งสองของข้าพเจ้า ขออัญเชิญพระสงฆ์ ซึ่งเป็น บ่อเกิดแห่งความดีทุกประการ มาประดิษฐานที่อุระของข้าพเจ้า

4. หะทะเย เม อะนุรุทโธ สารีปุตโต จะ ทักขิเณ
โกณฑัญโญ ปิฏฐิภาคัสมิง โมคคัลลาโน จะ วามะเก

ขอเชิญพระอนุรุทธะมาประดิษฐานที่ดวงใจ ขอเชิญพระสารีบุตร มาประดิษฐานที่แขนขวา ขอเชิญพระโกณฑัญญะมาประดิษฐาน ณ เบื้องหน้า ขอเชิญพระโมคคัลลานะมาประดิษฐานที่แขนซ้าย

5. ทักขิเณ สะวะเน มัยหัง อาสุง อานันทะราหุโล
กัสสะโป จะ มะหานาโม อุภาสุง วามะโสตะเก

ขอเชิญพระอานนท์และพระราหุลมาประดิษฐานที่หูขวาของข้าพเจ้า ขอเชิญพระกัสสปะและพระมหานามะทั้งสอง มาประดิษฐานที่หูซ้าย

6. เกสะโต ปิฏฐิภาคัสสะมิง สุริโยวะ ปะภังกะโร
นิสินโน สิริสัมปันโน โสภิโต มุนิปุงคะโว

ขอเชิญพระโสภิตะจอมมุนี ผู้รุ่งเรืองดุจดวงอาทิตย์ ผู้สง่างาม มานั่งที่ท้ายทอย

7. กุมาระกัสสะโป เถโร มะเหสี จิตตะวาทะโก
โส มัยหัง วะทะเน นิจจัง ปะติฏฐาสิ คุณากะโร

ขอเชิญพระกุมารกัสสปเถระ ผู้แสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่ ผู้พูดไพเราะ ผู้เป็นบ่อเกิดแห่งคุณธรรมมาประดิษฐานอยู่เป็นนิตย์ ที่ปากของข้าพเจ้า

8. ปุณโณ อังคุลิมาโล จะ อุปาลีนันทะสีวะลี
เถรา ปัญจะ อิเม ชาตา นะลาเต ติละกา มะมะ

ขอเชิญพระปุณณะ พระองคุลิมาล พระอุบาลี พระนันทะ และพระสีวลี ทั้ง ๕ พระองค์นี้มาปรากฏ เป็นดุจรอยเจิมที่หน้าผากของข้าพเจ้า

9. เสสาสีติ มะหาเถรา วิชิตา ชินะสาวะกา
เอเตสีติ มะหาเถรา ชิตะวันโต ชิโนระสา
ชะลันตา สีละเตเชนะ อังคะมังเคสุ สัณฐิตา

ขอเชิญพระมหาเถระ ๘๐ ที่เหลือ ผู้ชนะกิเลสแล้ว ผู้เป็นสาวกของพระชินเจ้าผู้รุ่งเรืองด้วยเดชแห่งศีล จงมาประดิษฐานที่อวัยวะน้อยใหญ่ของข้าพเจ้า

10. ระตะนัง ปุระโต อาสิ ทักขิเณ เมตตะสุตตะกัง
ธะชัคคัง ปัจฉะโต อาสิ วาเม อังคุลิมาละกัง

ขอเชิญรัตนสูตรมาปรากฏอยู่เบื้องหน้า เมตตสูตร อยู่เบื้องขวา ธชัคคสูตรอยู่เบื้องหลัง องคุลิมาลสูตรมาปรากฏอยู่เบื้องซ้าย

11. ขันธะโมระปะริตตัญจะ อาฏานาฏิยะสุตตะกัง
อากาเส ฉะทะนัง อาสิ เสสา ปาการะสัณฐิตา
ชินานาวะระสังยุตตา สัตตัปปาการะลังกะตา

ขอเชิญขันธปริตร โมรปริตร และอาฏานาฏิยสูตร มาปรากฏเป็นเพดานกางกั้นกลางอากาศ ขอเชิญพระปริตรและพระสูตรที่เหลือ อันประกอบด้วยอำนาจของพระชินเจ้า จงมาปรากฏเป็นกำแพงล้อมรอบ 7 ชั้น

12. วาตะปิตตาทิสัญชาตา พาหิรัชฌัตตุปัททะวา
อะเสสา วินะยัง ยันตุ อะนันตะชินะเตชะสา

ด้วยเดชแห่งพระอนันตชินเจ้า ขออุปัทวะทั้งภายนอกและภายในอันเกิดแต่โรคลมและโรคดีเป็นต้น จงถึงความพินาศไปโดยไม่เหลือ

13. วะสะโต เม สะกิจเจนะ สะทา สัมพุทธะปัญชะเร
ชินะปัญชะระมัชฌัมหิ วิหะรันตัง มะฮีตะเล
สะทา ปาเลนตุ มัง สัพเพ เต มหาปุริสาสะภา

เมื่อข้าพเจ้าทำหน้าที่ของตนอยู่ในพระบัญชร (พระศาสนา) ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอยู่เป็นนิตย์ ขอให้พระพุทธเจ้า ผู้เป็นมหาบุรุษ ผู้องอาจเหล่านั้นทุกพระองค์ โปรดคุ้มครองข้าพเจ้าผู้อยู่ ณ พื้นแผ่นดินอันเป็นท่ามกลางพระบัญชรแห่งพระชินเจ้าในกาลทุกเมื่อ

14. อิเจวะมันโต สุคุตโต สุรักโข
ชินานุภาเวนะ ชิตุปัททะโว
ธัมมานุภาเวนะ ชิตาริสังโค
สังฆานุภาเวนะ ชิตันตะราโย
สัทธัมมานุภาวะปาลิโต จะรามิ ชินะปัญชะเรติ

ข้าพเจ้าได้สาธยายมนต์อย่างนี้ เป็นผู้ได้รับความคุ้มครองดีแล้ว ได้รับอารักขาดีแล้ว เอาชนะอุปัทวะด้วยอานุภาพพระชินเจ้า เอาชนะข้าศึกศัตรูด้วยพระธรรมานุภาพ เอาชนะอันตรายด้วยพระสังฆานุภาพ อันอานุภาพแห่งพระสัทธรรมปกป้องแล้ว ย่อมอยู่ประพฤติธรรม ในพระบัญชร (พระศาสนา)ของพระชินเจ้า ดังนี้แล

หมายเหตุ:

คาถาที่ 1 บางฉบับว่า ชะยาสนากะตา, บางฉบับว่า ชะยาสะนาคะตา, บางฉบับว่า สะนากะตา

คาถาที่ 4 บางฉบับว่า หะทะเย เม อะนุรุทโธจะ, บางฉบับว่า หะทะเย อะนุรุทโธ จะ

คาถาที่ 5 อาสุง อานันทะราหุโล นั้นฉบับลังกาเป็น อาสุง อานันทะราหุลา ถูกต้องตามไวยากรณ์ แต่ฉบับที่มีในเมืองไทยทุกสำนวนเป็น อาสุง อานันทะ ราหุโล ทั้งนั้น จะถือว่าเป็น วจนวิปัลลาส ก็ย่อมได้ ดุจเดียวกับ ภะวะตุ เต ชะยะมังคลานิ (ท้ายคาถาพาหุงแต่ละบท)

คาถาที่ 6 บางฉบับว่า เกสันโต, บางฉบับว่าเกสันเต

คาถาที่ 11 บางฉบับที่พิมพ์ ชินานานาวะระสังยุตตา นั้นผิดแน่ เพราะแปลไม่ได้ความ น่าจะเป็น ชิน (พระชินเจ้า) – อนาวร (หาสิ่งปิดกั้นมิได้)– สังยุตตา (ประกอบแล้ว) = ชินานาวะระสังยุตตา มาจากชินะ อะนาวะระ+ สังยุตตา = ชินานาวะระสังยุตตา

คาถาที่ 12 บางฉบับว่า วาละมิคาทิสัญชาตา

คาถาที่ 14 ชิตาริสังโค มาจาก ชิต (ชนะแล้ว) – อริ (ข้าศึก) – สังโค (การเกี่ยวข้อง) = ชิตาริสังโค (มีการเกี่ยวข้องด้วยศัตรูอันชนะแล้ว) ตรงนี้ไม่เกี่ยวกับพระสงฆ์ ที่เขียนกันว่า ชิตาริสังโฆ นั้นคลาดเคลื่อน

ใครจำมาอย่างไร จากฉบับใด ก็ขอให้ท่องตามนั้น เพราะความไม่ผิด ต่างงกันแต่เพียงเล็กน้อยเท่านั้น

แผ่เมตตาให้ตนเอง

อะหัง สุขิโต โหมิ

ขอให้ข้าพเจ้ามีความสุข

อะหัง นิททุกโข โหมิ

ปราศจากความทุกข์

อะหัง อะเวโร โหมิ

ปราศจากเวร

อะหัง อัพยาปัชโฌ โหมิ

ปราศจากอุปสรรคอันตรายทั้งปวง

สุขี อัตตานัง ปะริหะรามิ

มีความสุขกายสุขใจ รักษาตน
ให้พ้นจากทุกข์ภัยทั้งสิ้นเถิด

บทแผ่เมตตาให้สรรพสัตว์

สัพเพสัตตา

สัตว์ทั้งหลาย ที่เป็นเพื่อนทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย
ด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น

อะเวรา โหนตุ

จงเป็นสุขเป็นสุขเถิด
อย่าได้มีเวรแก่กันและกันเลย

อัพยาปัชฌา โหนตุ

จงเป็นสุขเป็นสุขเถิด
อย่าได้พยาบาทเบียดเบียนซึ่งกันและกันเลย

อนีฆา โหนตุ

จงเป็นสุขเป็นสุขเถิด
อย่าได้มีความทุกข์กาย ทุกข์ใจเลย

สุขี อัตตานัง ปะริหะรันตุ

จงมีความสุขกายสุขใจ
รักษาตนให้พ้นจากทุกข์ภัยทั้งสิ้นเถิด

บทแผ่ส่วนกุศล

อิทัง เม มาตาปิตูนัง โหตุ สุขิตา โหนตุ มาตา ปิตะโร

ขอส่วนบุญนี้จงสำเร็จแก่มารดาบิดาของข้าพเจ้า

ขอให้มารดาบิดาของข้าพเจ้าจงมีความสุข

อิทัง เม ญาตีนัง โหตุ สุขิตา โหนตุ ญาตะโย

ขอส่วนบุญนี้จงสำเร็จแก่ญาติทั้งหลายของข้าพเจ้า

ขอให้ญาติทั้งหลายของข้าพเจ้าจงมีความสุข

อิทัง เม ครุปัชฌายาจริยานัง โหตุ สุขิตา

โหนนตุ ครุปัชฌายาจริยา

ขอส่วนบุญนี่จงสำเร็จแก่ครูอุปัชฌาย์อาจารย์ของข้าพเจ้า

ขอให้ครู อุปัชฌาย์อาจารย์ของข้าพเจ้า จงมีความสุข

อิทัง สัพพะเทวะตานัง โหตุ สุขิตา โหนตุ สัพเพ เทวา

ขอส่วนบุญนี้จงสำเร็จแก่เทวดาทั้งหลาย

ขอให้เทวดาทั้งหลาย จงมีความสุข

อิทัง สัพพะเปตานัง โหตุ สุขิตา โหนตุ สัพเพเปตา

ขอส่วนบุญนี้จงสำเร็จแก่เปรตทั้งหลาย

ขอให้เปรตทั้งหลายจงมีความสุข

อิทัง สัพพะเวรีนัง โหตุ สุขิตา โหนตุ สัพเพเวรี

ขอส่วนบุญนี้จงสำเร็จแก่เจ้ากรรมนายเวรทั้งหลาย

ขอให้เจ้ากรรมนายเวรทั้งหลาย จงมีความสุข

อิทัง สัพพะสัตตานัง โหตุ สุขิตา โหนตุ สัพเพ สัตตา

ขอส่วนบุญนี้จงสำเร็จแก่สัตว์ทั้งหลายทั้งปวง

จงมีความสุขทั่วหน้ากันเทอญ

กรวดน้ำให้เจ้ากรรมนายเวร

ข้าพเจ้าขออุทิศส่วนกุศลจากการเจริญภาวนานี้ ให้แก่ เจ้ากรรมนายเวรทั้งหลายของข้าพเจ้า ที่ข้าพเจ้า ได้ล่วงเกินท่านไว้ ตั้งแต่อดีตชาติจนถึงปัจจุบันชาติ ท่านจะอยู่ในภพใดหรือ ภูมิใดก็ตาม ขอให้ท่านได้รับ ผลบุญนี้ แล้วโปรดอโหสิกรรม และอนุโมทนาแก่ ข้าพเจ้า ด้วยอำนาจบุญนี้ ด้วยเทอญ.

รายนามผู้บริจาค

การให้ "ธรรม"
คือทาน
อันสูงสุด

รายนามผู้บริจาค

อาจารย์บูรณจันทร์ คณาปราชญ์ 500 เล่ม
อาจารย์นุชรี พรมมีเนตย์ 300 เล่ม
คณะวิทยาการจัดการ 250 เล่ม
อาจารย์ศิริพร-สาโรจน์ จิระชัยประสิทธิ 150 เล่ม
อาจารย์เครือวัลย์ ชัชกุล 100 เล่ม
อาจารย์เจษฎา ความดุ้นเคย 100 เล่ม
อาจารย์วิภาวดี ทูปิยะ 100 เล่ม
อาจารย์วิชัย มังคลากร 100 เล่ม
อาจารย์วิชัย อมรตุรงค์ 100 เล่ม
นายชลิต ลิ้มรสสุคนธ์ 100 เล่ม
คุณสาธิต-คุณภัทธรีพร จิระชัยประสิทธิ 99 เล่ม
อาจารย์ละเอียด ขจรภัย 50 เล่ม
นายชยรัชช์-นางขัชชลัยย์ อุ่นเอกลาภ 55 เล่ม
อาจารย์เชษฐา-สุจินดา ใจใส 50 เล่ม
อาจารย์ประพันธ์พงษ์ ชิณพงษ์ 50 เล่ม
บริษัท โมเดอร์น ฟิล์ม เซ็นเตอร์ จำกัด 50 เล่ม
อาจารย์จรูญ จันทร์เครือ
นายแพทย์ธงชัย-แพทย์หญิงจุฑามาศ อุ่นเอกลาภ

อาจารย์บุญเสริม นาคภิบาล	อาจารย์อภิชาติ การะเวก	อาจารย์จิตติมา พุทธกุล
อาจารย์ชนะ เกษโกศล	อาจารย์ทรัสตี สงวนนาม	อาจารย์สุจิราภรณ์ ฟักจันทร์
อาจารย์ดวงมณี ชักนำ	อาจารย์ชวาลา ละวาทิน	อาจารย์ชลาทิพย์ เทพนิกร
อาจารย์ดวงใจ ซังสมบุญ	อาจารย์ฉวี แว่นอินทร์	อาจารย์พัชมน อยู่เลี้ยงพันธ์
คุณประภา-คุณสุวัฒน์ จิระชัยประสิทธิ	นางพากเพียร ธูปบูชากร	คุณอริยะ รัตนทารส
คุณสุมาลี จิระชัยประสิทธิ	คุณรัตติยา ไตรจีรวัฒน์	อู่ประมวลทรัพย์
คุณภัสรา คิรินทร์ภาณุ	คุณสมพล จันทาพูน	คุณทรงวุฒิ อมรแสนสุข
คุณนคร ลักษณะกาญจน์	คุณขจรศักดิ์ งามไพบูลย์	คุณประสิทธิ ตั้งศิริวัฒนา
คุณพงศ์ธร สุวัฒนบุตร	คุณสมภพ เลิศปัญญาโรจน์	คุณเด่นพงษ์ เจริญทิพย์
คุณศรัณย์-คุณสมศรี บัวจันทร์	หจก. พัฒนาภา	
คุณจรูญ-คุณจรรยา บุญกนกวงษ์	บริษัท ธนภมิเดช จำกัด (ครอบครัวเพิ่มวงศ์อัศวะ)	



วัดศาลาปูนวรวิหาร ■ ท่านเจ้าคุณพระราชสิทธิมงคล (หลวงพ่อสวัสดิ์ จิตตะทศ)

วัดศาลาปูนวรวิหาร

๓๘ หมู่ ๔ ตำบลท่าวาสุกรี อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา